

СВОБОДА БЪЧВАРОВА ОПАСЕН ЧАР

chitanka.info

ГЛАВА ПЪРВА

Обширният хол бе претрупан с тежка мебел, с две палми и един фикус — обстановка мечта, гордост за собственик, поредният връх в благосъстоянието му. Единствената вещ, говореща за склонност към изкуството, беше едно старо, олющено пиано със свещници.

По мекия персийски килим се опитваше да се промъкне като скиор между вратичките на слалом един мъж. Той удари крака си в някакъв фотьойл, сякаш изработен по мярка за тригодишен слон и тапициран от юрганджия. Наистина, каза си той, трудно върви подреждането на експозицията... А часовете се нижеха...

Той беше тънък, слаб, висок, отдавна преминал средната възраст, но запазил известно мъжко очарование на отминаващото време. Все още в някое заведение, след бесните физкултурни и каскадьорски упражнения на младите посетители, когато оркестърът, за да си почине, започваше да свири танго, на дансинга се появяваше подобен мъж, който кавалерстваше на престаряла дама с фалшиви бижута. Те танцуват по един трогателен начин, навяващ тъга за нещо, към което никой няма желание да се върне. Редките коси на този мъж бяха внимателно пригладени назад, прилепнали към черепа и вече посивели. Носеше тъмно сако с лъскави копчета и светъл панталон, както ходят сегашните млади клеркове със свиреп вид на недооценени търговски таланти, които некадърните завистчии не пускат да се развихрят в Европа и Америка. А какви невиджани печалби биха докарали те на страната от простия износ на метли и биха довели цяла Холандия, барабар с домашните кучета, на почивка край Черноморието — единственото море без акули в тоя зверски свят!... Но за разлика от тях, мъжът, вместо тъмна вратовръзка, носеше папионка на точки, каквито употребяват келнерите, гастролиращите певци, хористите и младоженците, чакащи реда си пред ритуалната зала на някой народен съвет, напомняща по-скоро чакалня в околийския съд, само че без плювалници.

Ботинките му бяха лачени, поовехтели леко напукани, но все още запазили блясък. В бутониерата на сакото бе пъхнал една голяма хризантема — неувяхващата емблема на кавалера. Ръцете му бяха добре поддържани, с много пръстени. Единият бе с неестествено едър червен камък, който те кара да бъдеш нащрек. Лицето му беше издължено, а очите черни като отвора на бунар в слънчев ден. Трудно можеше да се определи точната му възраст. Тия издайнически бръчки в ъгъла на очите и бенките по кожата все пак подсказваха, че е преминал петдесетте и може би е превалял върха на житейския си стръмен път, от който следваше спускането, рядко гладко и постепенно, а по-често стремглаво като лавина, която може да спре само смъртта или гранитната стена на старческото оглупяване. В края на носа му и по двете бузи се забелязваха червени жилчици — сигурен белег, че човекът не е членувал във въздържателно дружество.

Мъжът отиде до големия орехов шкаф, отвори витрината, взе шишето и доля чашата си с коняк. Резенчето лимон изплува отгоре. Погълнат от мислите си, без колебание изля съдържанието между червените влажни устни, над които стърчеше четчица във вид на мустачки, черни като катран от аркансила. Той внимателно се облиза, за да не ги закачи. От опит знаеше, че спиртът ще разтвори боята и ще направи лицето му на коминочистач. Тази малка течна радост го ободри и развесели. Затвори витрината и продължи работата си. Той свали от стената всички портрети, а също и два гоблена в позлатени скъпи рамки, каквито дори големите музеи не си позволяват да слагат на платната от Рембранд.

Но какво е Рембранд?! Нима той е рисувал и се е трудил колкото една домакиня над гоблена си?! Бод по бод тя поглежда като военачалник ту картата на бойните действия — в случая схемата, ту платното. И в тия месеци и години пред очите ѝ израстват шедьоври на изкуството: „Каретата“ или „Циганката“, „Старият моряк“ или „Розичките“... Затова вечно ще пребъде името на големия познавач на женската душа Вилер от Хамбург, който с няколко разноцветни чилета и парче канава доказа, че всяка домакиня може да бъде художник, стига да притежава две качества: маниашка упоритост и вяра в собствените си сили! И ако не другаде, то в България неговите гоблени ще оставят следа за вечни времена. Безценните платна ще се предават от поколение на поколение като скъпа зестра, чиято цена не пада

никога! Но вместо тези произведения на изкуството, мъжът нареждаше на стената картини и фотоси на здания, постройки, архитектурни ансамбли...

Изпитваше малко страх, че ще има скандал, но разчиташе на това, че може бързо да свали своята изложба-експромт от стените и отново шедьоврите в позлатени рамки да заемат местата си. Дълго се колеба пред единствения останал портрет над шкафа. Бе на мъж с хайдушки мустаци, гол череп и кротък, примирен поглед. След кратък размисъл свали портрета и бързо извади пирончетата отзад, докато остане само рамката и стъклото. После с ножици подряза портрета на друг, с умно, мъжествено лице, което никак не подходеше на обстановката. Накрая взе флумастера. Упражни се на един бял лист и след като десет пъти написа едно и също, най-сетне мина с нервен, разкрячен почерк напъряк върху портрета: „Ту май лъвли френд Ястребовски фром Райт“. И наистина, портретът беше на великия архитект на XX век Франк Лойд Райт, а неговият „лъвли френд“ беше самият Ястребовски, който нареждаше експонатите в хола. За съжаление, те дори не бяха се виждали. Но нима Гъоте бе ял, пил и расъл под един юрган с отдавна починалия Шекспир?! А той духовно му бе по-близък от акуратния Екерман, макар последният всеки ден да ядеше и пиеше на трапезата му и като архивар да отбелязваше всяка кихавица на гения.

Ястребовски продължаваше да подрежда своята изложба. До фотографията на кметството в Стокхолм, по проект на архитекта Рагнар Олдсберг, той постави Катедралата на Йенсен Клинт. Следваше прочутият Баухауз — началото на практичната архитектура, от Валтер Гропиус. До него окачи от Льо Корбюзие Капелата в Рошан, а после една архитектурна фантазия от Оскар Нимайер в Бразилия. Галерията завършваше с прочутата вила на каскадите от „лъвли френд“ Франк Лойд Райт. За равновесие постави една цветна репродукция на град без хора от Де Кирико. Остана доволен. Ако имаше още подходящи рамки, ако му бяха позволили да изнесе мебелите... но и така е добре, реши той.

Да, доста труд бе хвърлил Ястребовски, труд, свързан с риск, защото трябват да донесе тия експонати от друго място. Два бяха неизчерпаемите източника: Народната библиотека и библиотеката на Съюза на архитектите. Въръжен с ножчета за бръснене „Жилет“, с

малка ножичка и огромна папка под мишница, той със страх пристъпи към начинанието. Но напразно! Никой не го смущаваше! С учтивостта си, с комплиментите и шишенцата с розова вода той бързо плени библиотекарките и те се надпреварваха да услужват на този талантлив архитект, като го отрупваха с албуми, списания и какво ли не!... Даже му предоставиха кът, където никой да не го смущава в научната му дейност. Той спокойно изрязва от предоставената му безценна книжнина всичко, което му бе необходимо. Единственото затруднение, което изпита, бе това, че други преди него бяха работили по материалите и извършвали системно същата манипулация, така че съответните томове бяха намалели на половина. Разликата бе тая, че Ястребовски не късаше грубо листовете, а внимателно ги изрязваше. Иди после и кажи, че в България няма нещо, което да не принадлежи на народа!

Той дълго се колеба дали да закачи небостъргача на Гио Понти в Милано. Разбира се, бе махнал името му и нескопосано с флумастера бе написал: Архитект Ястребовски. Едвам намери празно място на стената. С въздишка прибра папката с останалите експонати. Бяха достатъчно за един истински музей по история на архитектурата.

Пак си наля коняче. Часовникът на другата стена го стресна със своите камбанени звуци. Беше три часа след пладне. Времето приближаваше...

Избърса с кърпа едно подобие на чертожна дъска, но с кръгла форма, вероятно от софра за точене на кори. На масичката до нея пръсна стари, ръждясали пергели, моливи, линейки и един шивашки дървен метър с ъгъл за точно подравняване полите на балтоните.

Но имаше една голяма трудност, която не можеше да разреши. Той внимателно вдигна белия чаршаф от кръглата поставка близо до фикуса и по пода се разлетяха парчета от стиропор. Беше ги изрязвал с ножче и трионче, но все пак оставаха грапави и недодялани. Като децата се опитваше да нареди едно върху друго кубчетата в най-причудливи съчетания. Накрая успя някак си да ги задържи, без да се срутят, и отново внимателно ги покри с платното.

Върху голямата орехова маса разгъна плана на Зимния дворец в Ленинград от италианския архитект Разстрели. Бе го намерил също в една от библиотеките. Сега бе напълно готов. Оставаше най-важното — разговорът с Дебелата Берта.

Бе я нарекъл така в чест на ненормалното Крупово оръдие от Първата световна война — надеждата на кайзер Вилхелм за решителна победа над французите. А тя се казваше всъщност Стефка или на галено Щефи, както той я наричаше. Навремето, когато дойдоха германците, всички Стефки се превърнаха в Щефи. Спомени, спомени... Но Щефи — Гросен Берта — бе колкото дебела, толкова и инатчийка. Трябваше му време, за да се подготви. Застана пред огледалото и започна да мени изразите на лицето си — от страхопочитателно до дръзко и сурово. Накрая избра познатото изражение на захласнат влюбен. Така ще е най-добре, каза си той. Израз и настроение на умиращия лебед от Сен Санс, чиито криле едва потрепват в предсмъртни конвулсии, а любовта сякаш разкъсва плоските, пилешки гърди на балерината с крака на вдигач на тежести.

Той отвори вратата на коридора и се стресна. Откъм кухнята долитаха дивашки звуци, сякаш колежа прасе в родната му махала. Но той знаеше, че е от зъбобола. Ненапразно всички философи-материалисти, когато опонираха на своите колеги-идеалисти, даваха примера със зъбобола — един ясен и неоспорим аргумент за превъзходството на тялото над безсмъртната душа!... Зъбоболът беше победа не само във философията, но и във всекидневния практически живот. Няма друго страдание, което да лишава от последните остатъци на разума, да направи всички проблеми нищожни и издигне болката в кътника на космически висини в една точка, където цялата Вселена се е свила пред великия взрив. Но това, което внасяше някаква култура в изтерзаното квичене, беше музиката! В случая — Третата симфония на Бетовен, разтърсваща като зъбобол, заглушаваща жалкия човешки вик на плътта, докато накрая музиката победи.

Този начин на зъбовадене беше негово изобретение. Той внесе подобрене в нелегалната дейност на Щефи. Защото, честно казано, нищожната ѝ заплата в поликлиниката беше подигравка дори за неквалифициран сезонен пазач на бостан.

Това е животът, мислеше си Ястребовски, като топенето на снегове!... Студът се опитва да скове ручеите, а те си намират откъде да се промъкнат, докато се слоят в буен планински поток. Така и Щефи, и още много като нея бяха принудени да работят в дълбока нелегалност с присвоени държавни материали и инструменти. Думата „присвоени“ заместваше грубата и лоша дума „кражба“, в която

буржоазията почти успя да вложи морална грозота. Но човек звучи гордо и не трябва да бъде обиждан! „Крадец“ е едно, а „присвоител“ има нещо извинително, което не унижава възвишената човешка личност. За тази цел старото радио „Блаупункт“, с размерите на двукрилен гардероб и трепкащо синьо око на циклоп, свърши добра работа. Свърза го с големия високоговорител от стрелбището. О’Бозе почившият съпруг на Шефи бе намерил убежище като счетоводител в Лунапарк, откъдето го беше задигнал при една инвентаризация. Животът е сложно нещо и всяка вещ, даже на пръв поглед нищожна, може да потрябва.

Някога се наложи и Ястребовски, макар и за два месеца, да стане домакин в една болница. Мрачни времена с тъжни преживявания... И си спомни как тогава, при една инвентаризация, трима пенсионери с тетрадки в ръка един по един отмятаха номерата на инвентара. Единият от старците извика: „Номер осем хиляди четиристотин петдесет и шест, зъболекарски монитор!“... Той се обърка и не знаеше кой предмет да посочи. Думата „монитор“ му говореше повече за нещо, свързано с морето, за крайцер... След кратко колебание той вдигна една ръждясала дръжка и я подхвърли във въздуха: „Ето го!“ — каза той с облекчение. Старците акуратно отметнаха монитора. Беше налице!...

След инвентаризацията, просто от любезност, Ястребовски научи какво е зъболекарски монитор. Оказа се сложен зъболекарски стол, огромен апарат с хиляди приставки и джунджурии, който можеше да бъде превозен само от тритонен камион. Интелигентност, това значи съобразителност!... Грамофонът на радиото нямаше равни обороти, ето защо плочата виеше и модулираше от гама в гама. Горкият Лудвиг Ван!... Глухотата му е била една милост от providението!...

Докато чакаше в коридора, дойдоха му наум и други подобрения в работата на Шефи. Преди той да се яви на хоризонта, положението ѝ бе сериозно разклатено от свирепата завист на комшиите. Готвеха се даже да поставят въпроса за нелегалната ѝ дейност в организацията на Отечествения фронт. И щеше да стигне до провал, ако не бе интелигентността на Ястребовски. Той донесе от зимника голяма кухненска маса и чекмеджета. Направи плота подвижен, така че ако го отвориш и подпреш с точилка, отдолу се виждаха подредени инструментите, памучетата, борерчетата и шишенцата. Невзрачната

маса заприлича на роял Бехщайн. Единственото неудобство бе, че каквото и да ядеш в кухнята, било супа, било ябълка или гювеч, подлата миризма на хлорфенол проникваше навсякъде и придаваше на яденето вкус на пица, приготвена в аптека. Смаза и чекръка, като постла под него дебело килимче, за да не се чува долу бръмченето.

Изведнъж писъкът пак разцепи въздуха. И заедно с него Щефи завъртя бутона на „Блаупункта“ до крайния предел. Сега тимпаните на симфонията разтърсваха апартамента. Няколко мига оркестърът и пациентката се бориха за надмощие като певци от операта, изпълняващи дует. После, както винаги, пръв се предаде човекът, последва го оркестърът, накрая заглъхна и бръмченето на техниката. Настъпи тишина, сякаш за да подчертае думите на Моцарт, че най-големият ефект в музиката е паузата.

Ястребовски изчака, докато пациентката излезе, изпратена от своя палач-спасител. После той отиде в кухнята-кабинет. Берта бе наистина една дебеличка, нисичка жена, с изрусена коса на букли и кръгло като луната лице. Тройната гушка допълваше фламандския й Рубенсов образ. Дали навремето жените във Фландрия не са били хранени с царевично брашно за угояване — мислеше си той. На лицето му се яви едно игриво изражение. Той се приближи до Берта, която подреждаше инструментите в чекмеджетата, и я целуна по тила. Лъхна го отчайващата миризма на хлорфенол, с която трябваше да се примирява и в леглото. Тя не му обърна внимание. В бяла, зацапана престилка, с чехли на дебелите си крака, тя бе нещо средно между продавачка на пици и санитарка.

— Колко добре изглеждаш, дарлинг! — възкликна Ястребовски с ентузиазъм.

Но тя сърдито каза:

— Така ще е, като трябва да храня едно ненаситно гърло! Един търтей! И ако и тоя път излъжеш, мисли му! Сам ще си си виновен!

— В любовта, пуханчето ми, няма виновни и невинни.

— За каква любов говориш, бе! Цял ден вися на крак в поликлиниката! После у дома като партизанка работя в скривалището и пак не мога да ти наваksam на харчовете. Виж само по ръцете колко злато имаш! Седиш си сутрин в сладкарницата на „България“, пиеш си конячето, намигаш на келнерките и... Всичко знам!...

Той посочи огромния червен камък на пръстена. Искаше да я засегне.

— Мислиш ли, че това е рубин?

— Толкова, колкото и твоите съкровища на Али Баба, дето ми ги обещавах от месец!...

Реши, че разговорът взема лош обрат. Трябваше на всяка цена да я предразположи. След като нареди всичко, тя махна точилката и плотът на кухненския „роял“ хлопна с трясък, от който Ястребовски трепна. Вкара и чекръка в шкафа и кухнята придоби истинския си вид. Той махна плочата от грамофона, която продължаваше да се върти и скърца без звук. Имаше в запас още няколко и все шумни: Елеонора №3 от Бетовен, Оперни увертюри от Вагнер и една Фантазия от Лист за по-тихи пациенти. Всички бяха на 72 оборота, почти от началото на грамофонната индустрия.

— Ти, мое сладко бяло зайче... — поде той, — лебед мой бял...

Но и това остана без ефект.

— Ти, моя малка, зимна приказка...

Сега тя се обърна и злобно го изгледа:

— Какво?!

Той се запъна при опит да обясни последния си подмазвачески комплимент, тъй като не знаеше, че Хайне преди него е употребил израза в прочутата си поема „Германия — зимна приказка“.

— Моля те, не ми се сърди... Когато се държиш така, се отчайвам. Ела да ти покажа какво съм направил с моите скромни възможности. Ти ще отсъдиш! Твоето мнение е най-важното за мен!

— Пак ли ще ми мътиш главата?

— Ела, мое нежно гладиаторче... Моритур те салютант!

— Какво?!

В края на краищата, след като толкова упорито я дърпаше за престилката, „зимната приказка“ тръгна след него. Ястребовски тържествено отвори входната врата и я погледна. Ефект не последва.

— С примирение и нетърпение чакам твоята присъда...

— Къде са гоблените?!

— Тук, в шкафа...

— Веднага да си отидат на мястото, разбра ли! Цял живот съм градила, сантиметър по сантиметър, този апартамент!

— Търпение, скъпа моя Леда, търпение...

Но тя не му обърна внимание. Един по един гледаше експонатите, докато накрая погледът ѝ спря на старото място, където преди стоеше портретът на покойния ѝ съпруг. Чашата преля. Шефи изпищя:

— Махнал си го, така ли?! Махнал си светеца! Махнал си човека с голямото „Ч“! Махнал си строителя на домашното огнище! Не те ли е срам! Все едно, че си извадил костите му от ковчега!...

Тя заплака. Трябваше му време да я успокои. Това му се удаде чак след половин час. Той я погали отново по косата. Лека-полека мучащите звуци заглъгнаха.

— След малко, патенцето ми, ще ти станат ясни много неща... Ще видиш кой стои до теб! Ти притежаваш талантливо и богато, много богато мъжле!...

Шефи-Берта изправи глава и го погледна. Лицето ѝ бе подуто от плач.

— Какво мъжле си ми ти... Нали щяхме да сключим граждански брак? Питам кога? И аз в снежнобяла рокля, с бели пантофки, а ти в смокинг... Мръсник с мръсниците!

— Знаеш, че чакам да излязат документите.

— Лъжец!...

— Дума дупка не прави, но разваля и най-великата любов! Запомни това от Ястребовски! А сега иди, оправи се и ела в присъщия ти елегантен вид! Нека всички видят красотата ти! Аз се гордея с теб, ти, моя малка гургулице...

Но тя се стовари уморена във фотьойла и гледаше безсмислено. Ястребовски седна пред старото пиано. Беше напълно разкордирано и звучеше като тенекия. Замислен, с жест на лявата ръка, репетиран хиляди пъти, той удари началните акорди на „Лунната соната“, които прозвучаха гротескно. После започна темата. Изкара я и спря да свири. Затвори капака. Честно казано, от „Лунната соната“ знаеше, само това и го бе постигнал с неимоверен труд. Но цялата му поза и жестове говореха, че може да я продължи докрай, само че не желае, или по-точно, че е потиснат. Пак въздъхна.

— Ще изпълниш ли последната ми молба, пуханчето ми? Единственото, което мога да ти обещавам, е любов, сигурност, богатство и съпружество! А това не е никак малко!...

Щефи се изправи. Беше се съвзела. Кавгаджийското изражение на лицето и отново се яви.

— Да знаеш, че е последно! И вече край!

Тя излезе. Ястребовски запали цигара. Отново наля коняк в чашата за кураж...

ГЛАВА ВТОРА

Старият асансьор със скърцане изкачваше етажите, докато спря на шестия. Оттам излязоха две възрастни жени, облечени в старомодни черни рокли, плахи, свити, слаби като чирози, с очила и боядисани коси. Те застанаха пред вратата на апартамента с блестяща, нова месингова табела, изписана с готически букви: Архитект-урбанист — Ястребовски. Единственото, за което бяха изхарчени пари. Двете жени толкова си приличаха, че без съмнение бяха близначки, и двете — стари моми. Дълго зяпаха табелата. Това, което ги плашеше, беше второто название — урбанист. То криеше някаква опасност. Едната от тях позвъни. След миг на вратата застана Ястребовски с цялата си галантност.

— Госпожици Карасербезови, ако се не лъжа?...

Двете кимнаха с глава.

— Получих писмото ви. Радвам се да се запозная с вас... Моля, заповядайте...

— Какво значи това урбанист? — попита едната.

Той се усмихна очарователно.

— Моята специалност не се ограничава само до сградите, но и до планиране на цели градове. Урбис на латински значи град. Урбис ет урбо.

Той ги пропусна да минат в хола и продължи:

— Навремето планирах няколко прелестни града край Рейн, близо до скалата Лорелай. Те са като от приказките на Андерсен. Градчета за отмора на възрастни хора. Една моя есхатологична идея — сливане на човека с природата... Но... съдба! Тях ги няма!...

— Защо? — с тревога попита другата от близначките.

— Защото глупакът Хитлер унищожил не само Германия, но и произведенията на изкуството. И това, запомнете, Ястребовски никога няма да му прости!...

Навън се позвъни.

— Момент...

Ястребовски остави старите сестри и с бързи крачки се запъти към входната врата...

След около половин час холът се изпълни с мъже и жени, облечени най-разнообразно, на различна възраст, с различни професии, но всички сериозни, с напрегнати физиономии на картоиграчи. Тук беше и едно младо семейство по дънки и ризи. Те си шепнеха нещо, седнали един до друг. Друг човек, преминал средната възраст, с оголял череп, се разхождаше в тясното пространство напред-назад. На равни периоди правеше един гъвкав тик с главата, при което шията му се извиваше като фламинго. Мъж в работен син комбинезон и чело, ненабраздено от мисловна дейност, както се изразяват поетите, стоеше до пианото. Отвори капака и с гресирания си пръст удари по клавиша. Всички трепнаха. Двете стари моми го гледаха с отвращение.

— Раздрънкано е, но ако се зафанем, можем и него да оправим! Абе не вервате ли?

Мъжът бръкна в чантата на пода и извади от нея огромен ръждясал тръбен ключ. Всички изтръпнаха, но той се засмя и прибра ключа. В този момент Ястребовски въведе следващия посетител. Въпреки топлото време той бе с ватенка, каскет и гумени опинци на бос крак. Целият хол се изпълни с уханието на зоологическа градина при зноен летен ден, в близост до клетката на лисиците. Лицето му беше брадясало. Буйна черна коса стърчеше като метла изпод каскета. Но това, което му придаваше хищнически вид, бяха двата кучешки зъба, облечени в злато, святкащи в полутъмния хол.

На вратата пак се позвъни. Нахлу цяла група: семейство пенсионери и младеж с очила — голям диоптър. Той се спъна в чантата с инструментите, полетя напред и за да се задържи, прегърна тоя с тика на фламинго.

— Абе, аз да не съм ти трамвайна дръжка! — каза троснато водопроводчикът.

Коментарите бяха излишни, особено след като очилатият се представи за социолог — неясна специалност, но доказала вредното си влияние върху зрението. Сега вече наистина нямаше повече място. Всички стояха прави, притиснати един до друг, като в тролей.

— Да почваме, ако ще почваме — обади се пак водопроводчикът.

— Момент... — с усмивка каза Ястребовски, — да дойде съпругата ми...

И ето Щефи се появи на вратата. Направила бе всичко възможно да изглежда колкото се може по-величествена. Тупираната ѝ коса стоеше на главата ѝ като купа сено. Цялата се бе обкичила със златни украшения, пръстени и гривни. Това правеше силно впечатление на околните, както едно време на село момите за женене са правили впечатление с големината и броя на златните пендари по гърдите си. Фигурата на Щефи излъчваше стабилност. Ястребовски с плавна, елегантна стъпка, като преподавател по старинни танци, отиде до нея, целуна ѝ челото, после я хвана подръка и чак когато я остави във фотойола, се изправи.

— Това е моят съдник. Нейното мнение значи всичко за мен! — каза той.

Сега Ястребовски направи изразителна пауза, леко се закашля и започна речта си:

— Уважаеми лейдис енд джентълмен, другари и другарки. Край на дългите преговори помежду нас! Дойде часът на истината! Кооперацията, най-красивата в София, гордост на българската архитектурна мисъл, е вече факт! След като днес се разберем окончателно, смятам следващата неделя със скромно тържество да поставим основния камък... Господа, малък е този хол, но един ден, а той няма да е далеч, ще можете да се разхождате в собственото ми студио от двеста квадратни метра, една пета от декара! Сега обаче е жилищна криза...

Всички кимнаха като един с глава.

— И аз, вместо да дам простор на художествения си талант, ще трябва да го превъзмогвам в името на какво? В името на ближния, в името на това той да има покрив над главата! Но какъв покрив?... Дет ис дъ куешчън! Там е въпросът, както е казал гражданинът Хамлет! Вие разгледахте някои творби на най-големите архитекти в света, които смея да нарека мои лични приятели...

Той посочи стената с фотосите.

— Ама тая къща връз водата, дека тече и улиците не се видат, е влажна, сигурно има мухъл... — каза мъжът с ватенката и златните кучешки зъби, застанал пред фотоса. — Требе да е воденица...

— Може би... — каза Ястребовски, — но това е прочутата вила на каскадите по проекта на незабравимия ми приятел Франк Лойд

Райт, бог да го прости... Погледнете го! Каква характерна физиономия!...

И наистина от стените ги гледаше Райт с едрия, черен нервен надпис по протежение на целия портрет: „Ту май лъвли френд Ястребовски фром Райт“. Той прочете надписа на английски, преведе го на български и продължи.

— Да, един по един си отиват ветераните от редиците ни... Останахме малко, твърде малко... оредяхме... Погледнете шедьоврите на милия Корбюзие, музея Гугенхайм на Файф Аве ин Ню Йорк... Извинете... забравих се, преминах на английски... Или Катедралата в Рошан, Шапелъ дьо Рошан...

Той посочи с пръст репродукцията.

— Но лично аз съм привърженик на плахия де Кирико. На този бурен мечтател!... И аз като него бленувам за градове само със сгради, изпълнени с всичко необходимо, но без хора! Да, да, без хора! И ти вървиш по глухите улици с фонтани и красиви фасади, и няма полиция, няма милиция, властта спи...

— Какво искате да кажете с милицията? — неспокойно попита възрастният мъж с тика на фламинго.

— О, не, не... сладки мечти... Троймерай!... И все пак, аз съм за реалността на Нимайер — продължи Ястребовски, — приложена в апокалиптичния строеж на Мексико сити... Може би отгук трябва да почнем! А сега, бихте ли дошли насам?

Той застана над масата с чертежа на Зимния дворец.

— Можете ли да се ориентирате? — искрено попита той.

— Ами къде е стълбището? — заинтересува се младият мъж до младата жена, наскоро женени.

Ястребовски със съмнение поклати глава. Честно казано, и той не можеше да се оправи.

— Не-е-е, няма да можете да разберете... По-добре вижте това!

Той отмахна от масичката бялата покривка и откри фантазмагорична постройка от бели кубчета.

— Това пък какво е? — попита тоя с комбинезона.

— Ами бъдещото жилище! — обърна се Ястребовски снизходително към него.

— Ама на нищо не мяза... — учуди се клиентът.

Ястребовски покри отново макета с чаршафа. Явно бе, че трябва да предпочете красноречието. Той енергично поде:

— Накратко! Това ще бъде жилище, което ще удовлетворява всички духовни и материални потребности на човека. Една микровселена, един микрокосмос от стъкло, алуминий и бетон. Моите любими материали! Стъкло, което пропуска светлината навътре, а отвън нищо не се вижда и отразява като огромно огледало околния ландшафт... Съвсем като зданието на ООН в Нюйорк, което отразява Истривър, Моста, корабите, лайнерите, Парк аве и така нататък... пак ли преминах на английски?... Спомени... простете... А сега да чуя вашите изисквания!

Двете стари моми се надигнаха от местата и се изчервиха.

— Ние желаем...

— Почакайте!... — прекъсна ги мъжът с бляскащите кучешки зъби и ватенката. — Да има ред. Кой има най-много каймета, он че е пръв!

— За съжаление... — подкрепи го Ястребовски, като вдигна съчувствено рамене — в днешно време парите не можеш да ги пренебрегнеш... Хомо хоминис и така нататък. Простете, преминах на латински...

Тогава мъжът разкопча безопасната игла от джоба на ватенката и извади две омърляни спестовни книжки, които подаде на присъстващите. Всички ги разгледаха с нескривана завист.

— Фантастично! Шейсет хиляди лева! — възкликна младата жена с дънките.

— Е па отглеждам морски свинчета за лабораториите в София! Имам триетажна вила в Драгалевци, но в нея живеят свинчетата. Апартаменто ма мен, вилата на свинчетата. Сметам два апартамента, на по два етажа! Нали така пише у проспекто?

— Искате да кажете, от двуетажните апартаменти?

— Всичко четири етажа! Може да се наложи да се сместиме сите у апартаменто.

— Със свинчетата? — каза гнусливо една от старите моми.

— Па они са по-арни от ората!

— Чекай, приятел! — каза тоя по комбинезон. — Ти имаш книжки, ами това тук какво е?

Той извади от скъсаната си чанта с инструменти пачки пари.

— Воленс-ноленс, пардон, искаме не искаме, трябва да започнем с наличните... — каза Ястребовски. — С кого имам честта?

— Цветарски.

— И така, другарю Цветарски? Вашите желания?

— Два апартамента на различни етажи, два гаража и още един гараж с комин. Че правим пещ. Яз отливам в слободното си време бронзови полилеи, брави, барокови куки и закачалки като тия в „Кореком“! Ясно ли е?

Една от близначките се надигна.

— А нима за нас с по-ограничените средства няма възможност във вашата кооперация?

— Моля... Едно малко студио с хол, две спални, две бани и всичко това на петдесет и осем квадрата, които ще имат оптичен ефект за един декар. Всичко е предвидено в плана! — успокои ги Ястребовски.

— Аз обичам цветята... — каза другата стара мома.

— Така ли? Добре-е-е... Ще променим проекта-а-а... Да си отбележим!...

Ястребовски непрекъснато отбелязваше нещо в едно малко тефтерче.

— Една цветна оранжерия... Няма да загубим от пространството! Тип „Висяща градина на Семирамида“...

— Аз държа само на една стая и кухня! Сам съм — се обади тоя, дето си въртеше шията като фламинго.

— Другарю, както е казано в Евангелието, бог праща дъжд и за добрите, и за лошите, и за бедните, и за богатите. Смятам, че всеки от вас даде вече писмено своите изисквания, които ние ще се помъчим да удовлетвориим.

— А парите? — попита младата жена.

— Както е казано! Трийсет на сто за началото! Е, драги съкооператори? Започваме едно велико дело! Не се съмнявам, че ще имаме последователи. И ако един ден долу, на улицата, пред фасадата на сградата от архитект Ястребовски се събират хора, за да я гледат, а опашката от чужденци чака с входен билет в ръка, платен във валута, аз няма да съм виновен!... А парите?... Та какво са парите за мене!

Уморен, Ястребовски седна зад огромната маса с плана на Зимния дворец, разтвори една красива тетрадка и започна да записва.

Почеркът му беше хубав. Един по един присъстващите в хола оставяха пачки пари. Той не ги броеше, само отбелязваше сумата, а пачките хвърчаха небрежно в отвореното чекмедже, което се изпълваше с невероятна скорост. Ястребовски затвори очи, за да не се види лумналият блясък в тях, и миг след това ги отвори.

— Няма ли да ги преброите? — попита едната от сестрите, която му подаде пачката с трепереща ръка.

— Ястребовски, архитект-урбанист, никога, за нищо на света не е броил, не брой и се надява и за в бъдеще да не брой пари!

Той наблегна на думата „пари“ с цялото си презрение и неподражаем сарказъм.

Апартаментът се успокои едва когато настъпи нощта. Ястребовски седеше във фотьойла и четеше една „История на изкуството“, френско издание, но не следеше текста, а гледаше голата Венера от Тициан. Несъзнателно си облиза устните, сетне вдигна очи към бюрото, където Дебелата Берта продължаваше да брой парите. В израза му се яви отвращение, което тя не забеляза.

— Тия, мазните банкноти, на кого ли са? — каза тя.

— На тоя с кучешките зъби, брат и благодетел на морските свинчета.

Най-сетне тя свърши приятното си занимание. Беше съвсем преобразена — зачервена, с блеснали очи и горделивостта на победител.

— Мило, знаеш ли колко хиляди лева има тук?

— Не ме интересува! Не разбра ли най-сетне, че един човек на изкуството не се стреми никога към презрения метал! Парите са цел. Парите са тор, от който израстват красиви цветя... и толкоз! Моля те, не ме занимавай с тия бумажки!

Щефи-Берта събра пачките и ги уви в покривката. После тихо се приближи зад Ястребовски. Той я усети и бързо захлупи страницата с голата Венера. Изпитваше неприятно чувство от съприкосновение с хлорфенол.

— А сега, ястребчето ми, един сюрприз! — каза тя.

Щефи-Берта дръпна завесата в хола, зад която се показва една каса — старинна виенска изработка в зелен цвят, като отровата за попови прасета, също открадната навремето от Лунапарк. Тя извади от нея една бохча. Тръшна я на масата и я разтвори. Блесна зъболекарско

злато на дискове, златни монети, пръстени, гривни, синджирчета, кръстчета, украшения и множество коронки, мостове и ченета. Имаше и пачки банкноти.

— Ето пък това е, дете аз съм събрала със собствени сили!

— Не е ли малко късно?

— Прости ми, рожбо, че те подозирах. Аз съм само една слаба жена. Цял живот съм работила, а съм видяла толкова малко щастие...

— ... с най-благородния, най-великодушния и така нататък съпруг! Впрочем, да върнем портрета му на място! — сухо каза „рождбата“.

— Беше стипца, скъперник, пияница и женкар!

— Ето ти стопроцентна женска логика!

Ястребовски кимна към бохчата.

— А какво ще правя с всичко това?

— Ами няма ли да имаме апартамент в тази красива...

— ... най-красивата кооперация в София! — прекъсна я той. — Е добре, щом искаш, сложи ги при останалите!

Тя постави бохчата и пачките в касата и я заключи.

— А ключът? — попита тя, като го държеше.

— Скрый го някъде! Казах ти, парите не ме интересуват!

— Слагам го под саксията с фикуса.

— Нищо не съм чул! — каза Ястребовски с израз на лицето напълно отчужден, но успя с края на окото да види къде точно пъха ключа.

След малко усети, че тя се завърна и нещо шуми, но продължи унесено да гледа енциклопедията, за да избегне някои постоянни въпроси от любознателната Щефи.

Тапа от шампанско изхвъркна към тавана. Той целият се стресна и книгата шумно падна на пода.

— О, дарлинг, защо са тия буйства?

— Да полеем победата, ястребчето ми! Наздраве! — каза тя и му подаде пълна чаша.

— Наздраве! За крайната победа!

Двамата се чукнаха. Така, седнали в хола на масата, те пиха до късна нощ. Всъщност Ястребовски даваше само вид, че пие, и гледаше да налее на партньорката си.

— Ама... аз съм вече пияна...

Сега Шефи наистина си заслужаваше милото прозвище „Дебелата Берта“.

— Не, дарлинг, ти си трезва като малко, бяло, пухкаво зайче...

Тя изпи поредната чаша докрай, а той скритом изля своята във фикуса и промърмори:

— И от това фикус няма да стане!...

— Какво?

— Нищо, лудоранчето ми, сладкото ми палавниче...

— Искам да живея, искам да танцувам, искам да съм...

— Дадено бе, дарлинг!

— Мило, къде ще работя, а, пуханчо?

— Ще направя студио с огромни витринни прозорци, открити навсякъде!

— Да-а-а... да ме видят всички и после в милицията!...

Ястребовски трепна.

— Не споменавай божието име напразно!

Той стана и пусна грамофона. Зазвуча любимата му „Компарсита“. Най-галантно я покани, като преди това ѝ подаде чашата. Двамата, с чаши в ръка, започнаха да танцуват. Ястребовски едва крепеше едрото туловище на Шефи-Берта. Тя залитна и двамата се завалиха във фотьойла.

— А кабинета ми? — попита тя изведнъж. — Защо не помислиш за най-важното?!

— Ще го построим на двадесет метра под земята! Като скривалището на Хитлер! И там моето ангорско коте ще прави пломбички и коронки колкото си иска!

— А пациентите?

— Ще направим скрит, подземен асансьор!

— Ти лъжеш... — провлачено и завалено каза тя. После затвори очи.

— На-а-а-ни, на-а-ани... — почна да я гали той. И тъкмо въздъхна с облекчение, че е заспала, тя отново се събуди, погледна го игриво и палаво му се закани с пръст.

— Ей, мило... Ти нещо ме ментиш, ама...

Затвори пак очи и взе да хърка така, че напълно заглуши любимото му танго.

— Сладкото ми башибозуче, тъпо кретенче, папуняче... — с презрение, през зъби говореше той и с усилие се освободи от нея. Тя остана да спи. Все пак реши, че трябва да я довлече до спалнята. Макар да не беше лесно, успя да я сложи на леглото. Сега те лежах двамата един до друг. Тя хъркаше и се обръщаше. Притиснат към края на леглото, с едва скрито гнусливо изражение на лицето, той се отдръпваше. Погледна я. Тя спеше с щастлив вид и отворена уста. Вместо „Шанел“ или „Мазуми“ се носеше всепобеждаващият лъх на хлорфенол. Реши, че е време... Той вдигна ръката ѝ, тя не реагира. Тогава внимателно стана и с босите си крака стъпи на килима.

След малко, напълно облечен, Ястребовски подреждаше малкия кожен куфар с бельо и един стар костюм. До него се виждаше черно куфарче, по което можеше да различиш чиновниците и дипломатите. То бе затворено. Камбаните на стенния часовник отброиха два удара толкова силно, че той трепна. Ослуша се. Някъде в горния апартамент пуснаха водата в клозетната чиния. Това бе вече сигнал да побърза. Той откачи портрета на Райт от стената и го постави най-отгоре, върху дрехите. Взе от пюпитъра на пианото партитурата на „Лунната соната“ и също я сложи вътре. Затвори куфара и излезе от хола. Не запали лампата в коридора. Хлопна вратата след себе си и тихо прошепна:

— Сбогом, крокодилчето ми...

Ястребовски заслиза по стълбището. Никого не срещна. На улицата все още имаше минувачи и вървяха коли. Разноцветните неоновии реклами правеха всичко весело и празнично. Трамвай с трясък отмина. Той оправи цветето в бутониерата си, вдигна големия куфар и малкото плоско черно куфарче, пое дълбоко въздух в гърдите си и заедно с него дъха на разрязана прясна диня, както миришеха разцъфтелите се липи по булеварда. С бързи стъпки тръгна надолу. Когато се отдалечи на достатъчно разстояние, вдигна ръка и спря едно свободно такси.

— Добър вечер... — каза той на таксиметровия шофьор и седна на задната седалка, като постави кожения куфар на пода, а малкото черно куфарче в скута си.

ГЛАВА ТРЕТА

От тъмнината на софийските улици таксито навлезе в яркото сияние на обширния плац пред новия хотел. Лампите превръщаха нощта в ден. Ястребовски небрежно подаде двадесетлева банкнота на шофьора.

— Моля задръжте остатъка...

Шофьорът опули очи и като докоснат от магическа пръчка, заприлича от млекопитаещо на безгръбначно същество. Мазна усмивка заличи всякаква индивидуалност от лицето му. Тялото му стана гъвкаво. Той ентусиазирано грабна големия куфар, но за негова изненада се поведе едва ли не двубой за малкото дипломатическо куфарче.

— Моля ви се, моля аз ще го нося...

Тук обаче щедрият клиент беше безкомпромисен и със сила изтръгна куфарчето. Смаяният шофьор направи несвойствен поклон като в куклен театър и все със същата лоена усмивка седна на кормилото и даде газ. Ястребовски огледа като военачалник залятия от светлина площад и каза:

— На това поле ще се разиграе Аустерлиц или Ватерлоо!

После вдигна нагоре поглед, за да обгърне изцяло величествената сграда. На върха мигаха червени светлини, предназначени да не се блъсне някой самолет.

Чак сега Ястребовски можа да оцени новия хотел от архитектурна гледна точка. След тия дни, прекарани в библиотеките, той гледаше с други очи всяка сграда и се чувстваше едва ли не новатор в тази област. Така еднаквите като две капки вода постройки в новите комплекси той оприлича на военновременен казармен стил — толкова силно блокове му напомняха унилите здания, заобикалящи плаца на 14-ти пехотен македонски полк, където той навремето бе изкарал военната си служба. Но в построеното нещо, което се извисяваше високо пред него, се усещаше японска простота, стремяща се към съвършенство на линиите. И тъкмо това, според Ястребовски,

съживяваше хипотезата за душевната общност между българина и японца, както навремето един български историк разпалено доказваше общия произход на Япония, Монголия, Китай, България и присъединилите се по-късно Унгария и Финландия, а в перспектива целия свят — една линия, която българската кинематография упорито продължи. Но не само в монументалната архитектура се чувствуваше японското влияние. Достатъчно бе да започне оборудването на хотела, за да се разкрие с пълна сила неподозирано сходство във вкусовете на двата народа, дори в дребните битови предмети! Единствено така може да се обясни мигновеното изчезване на вани, мивки, тапети, клозетни чинии, душове и разни части често пъти направо от рампата на гарата. Наложил се вътрешното оборудване на сградата да се повтори и потрети. Неизбродими са пътищата, по които се осъществява духовното преливане между народите. Умилително е да видиш в някой нов софийски апартамент японска порцеланова клозетна чиния, излъчваща не блясък, а вътрешно сияние като картина от Рембранд! Домакинът отваря вратата, светва лампите и оставя госта да се наслаждава на ефекта. Самотна, одухотворена клозетна чиния сред индиферентен интериор!

— От японския хотел е! — с гордост казва собственикът.

Но да се върнем към Ястребовски. На входа го посрещна портиер в бляскавата униформа на френски генерал в оставка. Липсваше му само кортикът. Една двайсетачка стопли изведнъж пъдарския му подозрителен поглед и върна цялата любезност на този суров ветеран.

Ястребовски като самолет от селскостопанската авиация сееше кълнове на надеждата за голяма реколта в тръпнещите сърца на земните наблюдатели. Всички се завъртяха около него. Цялата останала публика трябваше да отстъпи и ред, и място. Единственото, което ѝ оставаше, е да чака, за да бъде обслужен по всички правила този странен джентълмен, който говореше български, но често го примесваше и с английски думи. Цените на хотелските апартаменти нямаха значение. Той само извади пачка двайсетачки и всичко се уреди неимоверно бързо. Две пикола заклециха асансьора, като всеки теглеше куфара на Ястребовски към себе си. Целият персонал на рецепцията го изпрати чак до асансьора, където Ястребовски за последен път раздаде малко щастие, изразено в книжни парични знаци.

Той огледа със задоволство обширния апартамент на 20-ия етаж. После влезе в банята, изкъпа се, избърсна се и взе да се облича. Когато беше напълно готов, дръпна завесата. Пред очите му светнаха звездите на една вселена.

Там долу се стелеше София, разпростряла се като кисело тесто, чиито пипала упорито напредваха към единственото хигиенично, все още с чист въздух, ненапълно заето място — планината Витоша! Но предният отряд от огради с бодлива тел, дървените и тухлени вили безмилостно настъпваха. За това говореха многобройните светлини по склоновете на планината. Кой щеше да ги спре? В тази безкомпромисна битка безмълвната планина щеше да загуби! И един ден последните парцели около Черни връх щяха да бъдат раздадени за облагородяване под форма на бъдещи лимониви и портокалови горички на почти деветстотин метра надморско равнище. А какво всъщност се разбираше под думата „облагородяване“? Преди всичко строеж, премахване на горния плодоносен слой и заместването му с вар и парчета керемиди. После се издигаше малката триетажна спретната вила, ограждаше се яко с бодлива тел и съседите облагородители колективно се пазаряха с частно практикуващи служещи от електрификацията, водоснабдяването и пътните строежи за прокарване на ток, вода и асфалтови алеи. По този начин вече никой не можеше не само да се разхожда, но и въобще да проникне в планината. Така се създаваше новият, цивилизован способ за опазване на природата.

Още щом излезе в коридора с вълшебното си куфарче, навън го чакаха четири камериерки, усмихнати като кокичета на слънце. Те биха го чакали тук до сутринта. Той разбра и съответно им се отблагодари за внезапно изригналата любов към клиентите. Кой казва, че платената любов не е любов!... А слухът за интересния джентълмен се бе разпространил като готварска миризма във всяко кътче на хотела. Даже от парното запитаха по телефона дали няма да е добре да го пуснат, въпреки топлата вечер. Може би джентълменът има бронхит и кашля?...

Когато Ястребовски влезе в бара, зад него вървяха, както се изразяват неизвестните творци на народни песни, три синджира мъже и жени, готови на всичко. Те се суетяха, пречеха си и се бутаха да настанят джентълмена. Накрая избраха мястото пред подиума, където

щеше да протече програмата, близо до оркестъра. В шпалир те изблъскваха всички останали. Келнерът, когато се наложи, е зъл... Докато друг път оркестрантите си разчекваха устата от прозевки, сега засвириха блус, който звучеше съвсем интимно... Ястребовски все още даваше и нищо не искаше. Пачката се свърши. Той отвори вълшебното куфарче. Келнерите извърнаха глава. За разлика от другите хора те имаха качеството да виждат и с бялото на очите си. Това, което забелязаха, върна цялата им бодрост и упование в бъдещето.

Така Ястребовски седеше самотен на своята маса и бавният блус усилваше дрямката му. Но ето, че публиката започна да напират. Отначало повечето бяха хора на хотела, които пускаха без куверт. По същия начин обаче влизаха и 90 на сто от външните посетители, без чужденците, за които бе задължителен. Особено бе голяма женската група, която не се числеше на щат към хотела, но си изкарваше прехраната от всяка институция, където не се знаеше кой пие, кой плаща. Тези прелетни птички на радостта летяха в нощния мрак и често пъти огънят опърляше крилата им, но останаха весели, вярваха в бъдниците и бързо забравяха лошите дни. Кой знае защо обаче, все още не ги пускаха. Врявата пред входа се засили. Ястребовски се разсъни. Погледна нататък. Групата на прелетните птички напираше. Сред тях погледът му се спря на една дама не съвсем първа младост, облечена фрапантно с голяма бяла шапка, украсена с изкуствени цветя, и къса пола, откриваща трогателно пълнички крачета на високи токчета. Ястребовски се разчувства. Тази жена все още не бе сломена, въпреки напирателната млада конкуренция. Тя беше къс от миналото. Очите на двамата се срещнаха. Той разбра и стана. Отиде към изхода. Портиерът му направи място с поклон.

— Заповядайте, Лили... — обърна се той галантно към дамата.

— Щефи — поправи го тя с леко пресипнал алт.

Той трепна. Една от теориите му се оправдаваше.

— Дамата е с мен — каза той на портиера.

Но останалите настъпиха към входа.

— И аз, и аз...

— Моля, пуснете всички. Плащам кувертите. Ето ви парите, уредете сметката!

За този мъж с фигура на пенсиониран касапин това беше умопомрачаваща постъпка. Лицето му засия и направи нов поклон до

земята.

Чак сега помещението се оживи. Момичетата се бутаха около масата на Ястребовски. Тук на помощ дойдоха келнерите-преторианци. При него остана само задъханата Щефи с бялата шапка.

— Имате ли нещо против, ако ви наричам Лили? Щефи буди у мен нерадостни чувства.

— О, не, моля ви се!

— Това е заради незабравимата Лили Марлен. Ви хайст Лили Марлен... — и той тихо изпя куплета.

Тя трепна и взе да го гледа подозрително. Целият животински страх се върна у нея, тогава проговори и гласът ѝ прозвуча като спукано ауспухово гърне:

— Кого ще мамиш бе, гълъбче?

— Но защо тази грубост, Лили? Успокой се, пуханчето ми...

Така, с нежни думи, той успя да върне щастие на това измъчено, белосано лице, видяло твърде много от тъй наречения живот. Темата за миналото той повече не засегна. Искаше само да я зарадва и успя. Няколко двайсетачки я накараха да чурулика като гургулица в брачния период. А когато сложи на врата ѝ дебела златна верижка с масивен златен кръст, тя просто се разтопи и изчезна всякакъв страх.

— Позволете на един уморен от живота джентълмен да ви подари някаква дрънкалка от презрения метал...

— Ама това истинско злато ли е?

— Архитект-еколог-урбанист Ястребовски не подарява никога нито фалшиви чувства, нито фалшиви бижута!

— Аз само така...

Двама келнери неотстъпно стояха зад стола му, готови в миг да се притекат на неговия зов. Той вдигна ръка. И двамата наведоха глави.

— Шампанско!

— Каква марка?

— Каква — освен френска?!

— Имаме Шато Мум.

— А Шато Ротшилд? — Той се обърна към Лили. — Това е любимата ми марка. Не може един барон Ротшилд да се излага с лошо шампанско! Но като липсва, нека да е Мум!

Поръчката бе незабавно осъществена. Келнерите изпълниха целия ритуал по отварянето на бутилката. Другата оставиха в посребрената кофичка с лед. Лицата им изразяваха студената тържественост, с която вероятно американецът бе хвърлил атомната бомба над Хирошима. Прозвуча накрая и изстрелът, който цялото заведение очакваше със затаен дъх. Шампанското изскочи от гърлото на шишето. Чу се общ вик на радост от масата на момичетата.

— На тези дами, моля, също шампанско!

— Какво?

— Ястребовски, архитект, урбанист и еколог, никога не е черпел с друго! Това е един от неговите твърди принципи в живота!

Двамата келнери изтичаха към масата на момичетата и те притихнаха. Между тях тихо се поведе диалог, тоест, започна се сделка. Вместо бутилки Мум щяха да се поднесат бутилки „Искра“, а остатъкът от парите с надценката щеше да се раздели между всички. Преговорите преминаха в дружеска атмосфера. Всяка от страните отстъпи и беше доволна от постигнатото. Стимулираният с нови двайсетачки оркестър се ентусиазира. Цялото помещение се друсаше.

Ястребовски отпи съвсем малко от шампанското. Знаеше твърдо своята мярка. Три чаши коняк или четири шампанско. Защото иначе следваше нещо, което той не можеше добре да определи, по простата причина, че изчезваше най-ценният капитал на човека — спомените и житейският му опит. Беше радостно възбуден и се чувстваше човек-благодетел на хората, една роля, която го въодушевяваше!...

Лили Марлен обаче беше нащрек. Тя трябваше да отбива нахалната конкуренция на младите, освен това да забавлява и се усмихва на милия събеседник. А и обичаше шампанското. Чувстваше се задължена към този джентълмен, който от минута на минута ѝ ставаше все по-близък. Когато той тръгна към тоалетната, каза ѝ да пази куфарчето с парите. С това я спечели завинаги като едно домашно куче от най-обичливата порода. Завърна се скоро и за кой ли път си каза, че не трябва повече да прекалява с пиенето. Но дългите месеци на въздържание си бяха казали думата. Като керванджия, пресякъл Сахара с последни сили, който се бе навел над бистротото студено езерце, той пиеше, и пиеше не вода, а шампанско.

— Гебен зи мир айнен сигарет? — каза малко предвзето Лили.

— Авек плезир, керкенеузчето ми...

Изобщо птиците постоянно присъстваха в лексикона на Ястребовски, сякаш без това не чувстваше себе си. После вдигна ръка и дойде продавачът с таблата цигари.

— Два кашона „Кент“! Или предпочитате други?

Тя се смути.

— Може би... „Арда“...

— „Арда-Дизел“?! В присъствието на Ястребовски?! Задръжете рестото! Ако дойдат цветарките, изпратете ги при мен.

Към тавана изхвъркна нова тапа от шампанско Мум. Оркестърът засвири.

— Хубаво парче! — каза Лили. — Луда съм по танците!...

Тя ритмично поклащаше рамене и барабанеше пръсти по масата.

— Светът, запомни, канарчето ми, според мен, тоест според еколога Ястребовски, се развива по низходяща спирала! Дойде ерата на дивацината в танца! Ако стане покойният Франк Лойд Райт, моят незабравим приятел, от гроба и само подаде глава от трапа, ще каже: „Не! Това не съм очаквал!...“, и ще се прибере отново.

— Имах един Франк...

— О, да оставим настрани еротиката на окупацията... Ту-у-у, тая гюрултия!... — презрително каза той. — Не, не, не се трае!...

— Но, хер Ястребовски, на дансинга е божествено! Аз ви каня! Аз ще ви науча!

— Вие?! Мен?! Не се е явила танцьорка, на която Ястребовски да не може да партнира!

Той стана от масата и залитна. Лили го хвана подръка, но кавалерът ѝ се насочи към диригента. Тихо нещо му прошепна.

След малко оркестърът спря и двойките започнаха да се разотиват. Когато дансингът се изпразни, музикантите засвириха фокстрот. Лили заигра всеотдайно. Ястребовски елегантно само ѝ партнираше. Той бе на години, уморяваше се и се задъхваше, а и партньорката му не беше от първа младост. Едвам изкараха докрай танца, но издържаха. Всички ръкопляскаха. Ястребовски извика с пръст една цветарка. Взе няколко букета и първо даде на своята дама. После помоли цветарката да раздаде останалите на дамите по масите.

Гърмът от тапа шампанско наново огласи салона. Келнерът наля чашите, наведен под ъгъл от 45 градуса.

— Брудершафт! — възкликна Ястребовски.

Двамата с Лили кръстосаха по най-неудобния начин ръце. Тя изведнъж се разплака.

— Какво ти е, врабченцето ми? Пак спомени?...

— Не.

— Разбрах... Бедност! Предприятието не върви! Но ние ще зарадваме тази нощ лястовичката, ще я направим щастлива, за да носи радост по света с черното гръбче и бялото коремче, както е рекъл поетът Райт...

Той извади от куфарчето златен часовник и го сложи на ръката ѝ. Последва златна гривна, пръстен и накрая — златна верижка.

— Не, не, не искам...

Макар и доста пийнала, тя смътно се боеше от мимолетното щастие.

— И запомни, кълвачето ми... Всичко това Ястребовски е спечелил с честен труд! А да даваш и правиш околните щастливи, ето тъй покойният Райт разбираше социализма. Това разбиране възприе и Ястребовски.

Нови цветарки пристигнаха и се наредиха около масата им. Той ги поведе към оркестъра. Ястребовски заповяда да наредят цветята на рампата. Държеше в ръката си неизменното куфарче. Беше вече доста пиян и с труд го отвори. Започна да раздава на продавачките, после на музикантите, а накрая на всички желаещи, които се тълпяха около него. На един подаде изкривен златен мост, на друг пръстен, на трети дамска гривна, а в една енергична женска длан положи шепя златни коронки. Музикантите се хилеха, шушукаха и побутваха. Ястребовски посочи микрофона. Диригентът услужливо му го подаде.

— Лейдис енд джентълмен, другари и другарки! Позволявам си да ви помоля за малко тишина...

Всички млъкнаха.

— Ако знаех, че тази вечер ще се съберат толкова симпатични хора, щях да направя подарък на всяка двойка! Не казвам семейство, защото още братя Гонкур преди един век предвидиха, че то се разпада! И аз съжалявам, че не мога да подаря на всеки по едно портативно кафезче с две говорещи папагалчета. Но ще имам предвид следващия път!... А сега нашият пианист ще изпълни за мене и за вас едно велико произведение на незабравимия Лудвиг Ван Бетовен — „Лунната соната“! Моля мислено да паднем всички на колене...

Той падна на колене. Не можеше вече да се държи на крака. Скръсти молитвено ръце. „Лунната соната“ започна. Ястребовски слушаше умилен.

На входа се появи главата на милиционер с фуражка. Лили го забеляза. Главата изчезна. Тя скочи истински уплашена, запромъква се към изхода и едва успя да излезе навън. Знаеше, че рано или късно някой щеше да се обади на милицията. После се установи, че е имало двайсет и седем сигнални обаждания.

Двамата келнери любезно го подхванаха под мишниците и го поведоха към изхода. Единият носеше куфарчето, черното дипломатическо куфарче. Ястребовски, мъртво пиян, все още държеше молитвено ръцете си нагоре. Опряха при портиера с лошите очи, който също се бе обадил на милицията.

— Моля, поръчайте такси — фъфлеше Ястребовски. — Предпочитам ролс-ройс. Смятам да напиша тези дни писмо до кмета на София. Поне два ролс-ройса трябва да има таксиметровата служба за личности като Ястребовски! И да ме отведе на Черни връх... там, където е чисто и светло, както се изразява покойният ми приятел Франк Лойд Райт...

Келнерите изчакаха, докато го поеха двамата милиционери. Единият взе куфарчето. Водеха го навън кротко и учтиво, както се води пиян нещастник. Ястребовски бе трогнат до дъното на душата си от тази братска помощ. Когато излязоха навън, той малко се окопоти от чистия въздух. Скоро щеше да настъпи утрото. Опита се даже да целуне единия милиционер и два пъти повтори:

— О, хора, обичам ви!

В упоените му мозъчни клетки бе останала единствена мисъл, както навремето след като написал Апокалипсиса, свети Йоан Богослов, бидейки на сто години, повтарял в старческата си немощ само едно изречение: „Хора, обичайте се!“ ...

Милиционерската кола със синя студена светлина се приближи. Двамата внимателно го поставиха на задната седалка. В същия миг мрак обхвана съзнанието му и той захърка.

А Лили Марлен, чието птиче сърце щеше да изскочи от страх, не бе избягала. Тя се криеше зад един голям пикап сред другите гарирани коли и душата ѝ се разкъсваше от скръб. Макар и отдалеч, тя все пак не остави своя приятел. Колата потегли. Пуснаха и сирената. С вой се

понесе в нощта и мина покрай занемялата Лили. Една сълза за Ястребовски се плъзна по белосаното ѝ уморено лице.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Той се събуди, без да отвори очи. Не искаше да види дневната светлина. Страх бе обхванал цялото му същество. Първото нещо, което си спомни, бе, че е пил, че е бил пиян като прасе. Друго не помнеше. Подробностите не бяха важни. Абсолютно убеден беше от миналия горчив опит, че се е случило нещо непоправимо, което ще изисква по-нататък напрежение на цялото му същество, за да излезе от кашата, която бе забъркал. Той не понасяше алкохола. Пиенето направо го убиваше. И защо бе нужно да отива в хотела?! От така наречените „модални категории“, Ястребовски дълго бе разсъждавал върху категорията „време“. Мразеше я от цялата си душа. Тя имаше неприятното качество на невъзвратимост. С други думи, това, което се е вече случило, не можеш да върнеш назад и да преживееш наново така, че да не стигаш до това дередже. Не се съмняваше, че е в беда, но не знаеше нито подробностите, нито размера ѝ. Тогава дойде на помощ вярата в чудесата, мъждукаща в измъчения мозък и изтерзаното му тяло. Той отвори очи, погледна заобикалящата го обстановка и от гърдите му се изтръгна стон. Почти изпя началния куплет на Ботевото стихотворение:

„О, майко моя... Защо тъй мило, тъй жално плачеш...“

Наистина му се приплака. Съмнение нямаше. Той бе в килия на зимник. Слаба дневна светлина се процеждаше от прозорчето над главата му, зарешетено с дебели жезла. Подът бе циментов, а нарът дървен. Пулсираща болка цепеше главата му, повръщаше му се. След кратко колебание определи и в кое районно управление на МВР се намира — VI-то районно, разбира се!

Ако през годините, в които не бе го посещавал, нещо не се беше променило, той наистина здравата е загазил. Но лека-полека се успокои. Вероятно старите са вече в пенсия. По навик, като куче-гонче, се послуша. Ухото му долови шумовете на всекидневието. Ето вече са извели пияниците и побойниците на двора. Резкият, сух шум на метлите с дълги дръжки подсказваше, че дворът се мете академично,

сантиметър по сантиметър. Именно това го отчая. Значи неговият случай не е обикновено пиянство, щом не го бяха извели с първата група. Тия кајаци, които сега стържеха упорито с метлите, щяха да бъдат извикани накуп, щеше да последва обикновеното четене на конско евангелие, което еднакво равнодушно се приемаше както от пасторите, така и от замаяните енорияши, и накрая щяха да бъдат освободени.

Почнаха да пристигат и колите на сътрудниците. Той чуваше бодрите им гласове. Щяха да пият кафе и всеки щеше да се заеме с папките, които го чакаха. Той не се съмняваше, че са претрупани от работа, и тъкмо на това се надяваше. Едва ли неговият случай щеше да учуди някого от тях. Събра всички сили да върне в мозъка си лентата назад. Но без успех! Контузио церебри с ретроградна амнезия, постави той диагнозата си, която и друг път му бяха слагали. Може би ще научи от следователя подробностите. Тогава вече ще види... Като стар патил актьор той трябваше да определи предварително поведението си, или, с други думи, да избере натюрела. Спря се на най-въздействащия и най-простия — да буди съжаление. Не се съмняваше, че външният му вид предизвиква тъкмо подобни чувства. Затова не оправи тоалета си, а остана да лежи на нара и да размишлява. Само да не попадне на някой от старите следователи — бездушни като електронна машина!... Какво ли не прави професията с човека!... И така, образът, който щеше да пресъздаде, бе следният: болен човек, изживяващ последните си дни, интелигентен, с философска, примирена концепция за живота, готов да сътрудничи на следствието. Той не се съмняваше в актьорските си възможности. Дарба божия, дадена му от рождение. И все пак се стресна, когато вратата на килията му се отвори. Влезе един възрастен милиционер. Той скочи от нара, но главата му толкова се замая, че щеше да падне на пода, ако милиционерът не го бе подхванал със силната си ръка.

Когато му просветна и можеше да се държи на крака, той хвана ръцете си отзад, като добър ученик, и тръгна. Същите коридори, същото движение, същите загубили цвета си стени... Единственото радостно нещо бе, че не срещна нито един познат. Това е на хубаво!... А когато влезе в стаята на следователя, бе направо трогнат. По килима се разхождаше едно младо момче по моден панталон и риза с

вратовръзка. Лицето му бе добро, с нещо детинско несръчно, което се подсилваше от очилата с голям диоптър.

— Моля, седнете, гражданино Ястребовски. Казвам се Симеонов и аз ще разследвам вашия случай.

Гласът му бе учтив. Ястребовски седна на стола срещу бюрото. Леко се размърда — значи столът не бе закован за пода. Дали скоро няма да преминат на мека мебел, си помисли той и после се съсредоточи. Всичко се развиваше необикновено благоприятно. Едно бодро чувство нахлу в измъчената му душа. Телефонът звънна и младият следовател го вдигна.

— Извинявай, зает съм. Да, добре. След работа...

Мисълта на Ястребовски работеше бързо. Значи се обажда гаджето му. Поне една трета от мислите му са заети с нея.

— Не ме свързвайте с никого — обади се следователят на телефонистката от централата.

Ястребовски не можа да продължи тази толкова радостна мисъл. Младият мъж го погледна с любопитство.

— Това е първото ми следствено дело в живота — започна той. — Бих искал, много бих искал да се разберем с вас човешки. Да не гледате на мен като на неприятел, а като на човек, готов да ви помогне в бедата.

„Бравос, юнак“ — отвърна му наум Ястребовски, както навремето кандидат-подофицерите хвалеха войниците, и си добави: „Сладур, истински сладур!“...

Коридорите на Управлението се оживиха. Краят на работното време настъпи. От кабинетите излизаха сътрудници. Един висок, строен мъж с побелели коси заключи някаква врата. Костюмът му бе износен, а тъмната вратовръзка — с отпуснат възел. Имаше нещо небрежно в целия му вид. Когато тръгна по коридора, от съседната врата излезе следователят на Ястребовски.

— А-а-а, младият Симеонов... Как се чувствате на първата си работа? — попита дружелюбно мъжът с побелелите коси.

Късогледният младеж се смути и не защото този човек имаше висок чин, а защото беше много известен. Викаха му Гросмайстора.

— Още не знам... Имам обаче интересен случай.

— Моите поздравления!

Двамата вървяха заедно.

— Знаете ли — стеснително каза младият, — опитах се да поговоря с някои колеги... но те не ми обръщат много внимание...

— Заети са. Претрупани са със следствия. Но полека-лека ще ги опознаете и разберете.

Гросмайстора бе изкачил в дългата си практика всички възможни стъпала на професията. За него се носеха легенди. Беше от този вид криминалисти, за които работата е всичко. Изглежда се намираше в районното управление за някаква справка, тъй като обичаше сам да проверява всичко.

Симеонов бе амбициозен. Макар и стеснителен, той събра кураж да го заговори и още след първите разменени реплики се учуди на простотата, с която взеха да общуват. Този вече възрастен човек бе запазил младежката си живост и общителност. Той с нищо не показва разликата в годините и не подчерта чина, опита и славата. Младият Симеонов изведнъж се почувства напълно освободен. Двамата излязоха от зданието. Милиционерът на пост им отдаде чест. Тръгнаха по улицата сред тълпата от хора.

— Ще свикнете, ще станете полека-лека като нас... — продължи мисълта си побелелият мъж.

— Не знам... — неуверено каза младият.

— Май че първите ви впечатления не са много окуражителни.

— Не е точно това...

— В какъв смисъл?

— Колегите са някак нервни, отчуждени... Дали работата постепенно не ги е променила?... Дали не им е отнела... как да кажа... вярата в хората изобщо?

— Може би. Но им е дала нещо, което пък вие още го нямате.

— Какво?

— Ние сме скептици, най-големите скептици, що се касае до човека изобщо. Но знаете ли, когато в цялата тая кал и мръсотия открием и най-малката проява на човешко качество, радостта ни е велика.

— Моят случай е точно такъв! — възкликна Симеонов.

Възрастният мъж се усмихна.

— Я виж?!...

— Имате ли свободно време?

Но вместо да отговори, Гросмайстора попита:

— Играете ли шах?

— По-рано играех добре...

Трамваят бе претъпкан. След като слязоха в центъра, походиха все така мълчаливо известно време и се озоваха в безистена, където беше шах-клубът, както винаги много шумен.

— Здравей, Гросмайсторе, какво ще кажеш за една партия?

— Със слаби играчи не е интересно.

И тук не го знаеха по име, а само като Гросмайстора. Намериха една масичка в дъното на клуба. Няколко зяпачи ги заобиколиха. Гросмайстора се обърна към тях с кратко слово:

— Приятели, бихте ли ни оставили малко сами? Партията едва ли ще бъде любопитна за вас... Ако има нещо интересно, ще ви повикам...

Запалянковците с неудоволствие се разотидоха. Докато нареждаха фигурите, Симеонов продължи започнатия разговор.

— Той с нищо не е оцетил държавата. Цитирам неговите думи: „Принцип ми е да не посягам на социалистическата, общонародна собственост. За мен тя е свята, тя е табу.“ Да продължавам ли?

— Разбира се...

— Той се счита по свой начин борец против буржоазната собственост.

— Местете!

Симеонов направи първия ход.

— Ами ако вие, да речем, в продължение на десет години събирахте пари — възрази Гросмайстора, — като късате от залька си, за да имате покрив над главата... А забележете, повечето хора така постъпват. И някой ви ги вземе, за да ги пропилее?

— Но е факт, че тия пари наистина са отишли в държавата. Обществото нищо не е загубило. Какво бихте ми отговорили вие на това?

— Обществото не е нито банка, нито каса — каза Гросмайстора. — За обществото е много по-важно отделните му членове да не бъдат оцетени. Внимавайте в играта...

— Но той не е имал лоши намерения и нищо не е присвоил за себе си.

— Милицията не е черква, която се грижи за спасението на душите, а държавно учреждение, което е длъжно да осигури нормален живот на хората, да им даде спокойствие, сигурност и вяра в нашето законодателство.

— Той е интелигентен — упорстваше Симеонов. — Аз вярвам, че такъв човек може да се променя към добро!

— Моето момче, аз вече остарях в професията. И знаеш ли до какъв извод стигнах?

— Тъкмо това искам да знам...

— Че успехите в нашата работа се дължат преди всичко на неизменната човешка природа. Затова залавяме престъпниците, по техните постоянни навици. Един убива само с нож. Друг разбива касите с електрожен и, забележете, само с електрожен! Трети ходи само по едни и същи улици и слиза в едни и същи заведения... Четвърти пие коняк само с лимонче и захарче... Но вие, наистина, знаете ли да играете шах?...

В това време пред шах-клуба със свистене се закова една кола на милицията и от нея изхвърча дежурният, който на един скок се озова вътре.

— Тогава излиза, че престъпникът е наследствено болен човек?

— Спешен случай... — каза милиционерът запъхтян, като се спря пред масата им.

— Защо не се обадите на „Бърза помощ“ — отвърна Гросмайстора и стана, като за последен път хвърли поглед върху шахматната дъска. Преди да тръгне, каза на Симеонов:

— Утре сутринта ще се отбия в твоя кабинет. Мисля, че случаят е интересен.

— О, ще ви чакам с нетърпение!...

ГЛАВА ПЕТА

Отспал си добре и значително успокоен, на другата сутрин Ястребовски отново седеше в кабинета на младия следовател. Радваше го всичко — и слънчевият лъч върху килима, и чуруликането на птичките от отворения прозорец. Беше си пооправил дрехите. Но най-важното „бе в удар“, както се изразяват великите артисти, когато вече не следиш за текста или нотите, а само музицираш и чувстваш как всеки нов тон или всяка дума попада право в сърцето на слушателя. Какво велико щастие, наречено общуване с публиката!... Той продължи мисълта си гласно:

— И така, господин следовател, пардон, простете, че не ви наричам гражданино следовател, но аз съм човек викторианец от миналия век и вие ще простите тая волност на стария болен човек. Вие разбудихте у мене едно светло чувство... Та какво е наказанието или вината! Важното е, че благодарение на беседите ми с вас аз разбрах, че доброто начало у хората е основно! Вие успяхте да предизвикате цялото ми същество към откровеност. Сякаш не беше следствие, а изповед на една душа!... И колко са били умни католиците, че са въвели изповедта като най-съществена част от вярата! Аз се чувствам пречистен. Не съм скрил нищо от вас!

— И все пак, обяснете ми как стигнахте дотук?

— Преди всичко със средата! Излезнах от буржоазното общество преди Девети септември, където човек за човека беше вълк, и въпреки че остарях при социализма — тази светла надежда на човечеството, — миналото ми, буржоазното минало, ме дърпаше назад!

— Но вие сте от село? — възрази Симеонов.

— Всички сме от село. А сетне един става касапин, друг офицер, трети атомен физик, четвърти диригент, а пък аз станах интелегент. Дълги години мислих върху противоречията в самия мен, докато накрая тук, в тоя кабинет, дойде катарзисът!

— Какъв катарзис?!

— Избавлението! Очистването! Сега не съжалявам, че съм тук. Мне отомщение и я въздам, както е казал мъдрият граф Толстой и непрежалимата Ана Каренина. Оставям се във ваши ръце!

Да, той бе виртуоз, който не следеше текста и се носеше в облаците нагоре и все нагоре... И тогава се намеси хорът на древногръцката трагедия, гласът на Съдбата — неочакван, изненадващ, смазващ! Не че някой гръмогласно извика в стаята на следователя, не че нещо избухна, а само вратата тихо се отвори и на прага застана дългият Гросмайстор с посребрените коси. Неестествено сините очи на Гросмайстора и подвижните, черни очи на Ястребовски трагично се срещнаха и приковаха един в друг. Последва изстрел като от чифте, на двете цеви едновременно.

— Кель plezier!... Здравей, Орелски — каза Гросмайстора.

„Само да не припадна, или още по-лошо — да не получа епилептичен припадък и се напикая на килима!...“

След като успя да събере целия остатък на силите си, той неестествено, с висок тенекиен глас се опита да го поправи:

— Ястребовски!

Гросмайстора затвори вратата, пресече стаята и се облегна на прозореца зад бюрото на Симеонов. Сега слънчевият лъч заслепи Ястребовски.

— Но защо? Вие с чест носехте славното име на графовете Орлови!... Има и цял град Орел, макар че леко сте го променили с едно нетипично за България „ски“.

— Човек може да смени името си, нали така? Сменил съм го законно!

— Впрочем, прав сте, в ерата на космонавтиката сме и тези хвъркати същества привличат вниманието ни... Но защо не го сменихте с Керкenezов, Чучулигов, Пуяков или Кълвачев? Защо например не приемете името Албатросов? Това е птицата, която най-много ви привлича. Никога не си сяда на задника, тоест, не каца на земята...

— Господин следовател — обърна се Ястребовски към Симеонов, — този гражданин не води следствието ми, нали така? Моля да бъда освободен от неговото присъствие.

— Слушай, Орелски, разказа ли на следователя за детството си?

— Разказа — отговори Симеонов.

— А за това, че е учил цигулка, школата „Баер“, Зейболд и Шевчик? Какви надежди е давал, докато настъпил крахът.

— Но той наистина е бил цигулар като дете.

— Както в преклонна възраст стана архитект и урбанист, гиди прасе недно!... А за смъртта на баща си и майка си почти в един ден? Каква непоносима трагедия за крехкото дете? И как го поема за ръчичка в София чужд човек?

Симеонов го гледаше учуден. Този човек ясновидец ли беше?

— После за сиропиталището в София, за княгиня Евдокия, дето му подарила устна хармоничка за Коледа...

— Да. Разказа.

— Само че е било обратното! Баща му и майка му са умрели в старопиталище, без да бъдат изпратени във вечното им жилище от чадото си, което е било възпрепятствано от властта на затвора. Осведоми ли те колко е бил способен!... Как записал Свободния университет, без да има диплома от гимназията.

— Тук вече сгрешихте. Имам напълно валидна гимназиална диплома.

— Вярно, простете, от 1937 година, когато се роди Симеончо, дипломи за завършено средно образование получиха и конете. Още веднъж се извинявам...

— Но той наистина не е прост човек — каза Симеонов.

— Вярно — отвърна Гросмайстора, — затова се е женил шест пъти, но всъщност, ако поразровим багажа му, ще видим, че целият му лексикон е от 2–3 прочетени книги: „Любовникът на лейди Чатърлей“, „Авантюрите на Казанова“, „Капитан Блъд“, „Вечната Амбър“, „Капитан Драйфус“ или „Аз искам“ от Слави Езеров — една изключителна проява на лош вкус. Той ги препрочита почти всяка година. Говори ли ви за прераждането на престъпника? Плещи смело за Достоевски, от който няма понятие. С не по-малка наглост разнищва Бетовен и Моцарт... Кажете, баламосваш ли го с Ес-дурната соната? Соната ин поко ди луна?

— Вие виждате как се отнася този чужд и груб човек към мене? Моля, защитете ме! Аз съм болен. Аз си отивам от тоя свят...

— Дрънка ли му как сам, за свое удоволствие, свириш на пианото валс във фа диез минор от Шопен и как душата ти се издига към небето?!... Ти, който не знаеш разлика между тъпан и гайда!

— С вас не говоря!

Симеонов позвъни. Той страдаше. Влезе милиционер.

— Отведете го! — посочи той към Ястребовски.

Когато излезе, Гросмайстора се тръшна на стола срещу бюрото.

— Откъде го познавате?

— А вие проверихте ли всичките му досиета?

— Проверих. Всичко, което казахте, е вярно. Но знаете ли, като го видях очи в очи, нещата получиха по-друг оттенък... как да кажа... по-човешки, по-малко престъпен...

— Ах, тая диалектика, тая диалектика... — въздъхна Гросмайстора. — Една чаша можеш да я разглеждаш като стъкло, като съд за пиене, като хладно оръжие, като дявол знае какво! Съветвам ви да го разглеждате като закоравял мошеник!

— Досега всички са го разглеждали така и нищо не са постигнали с наказанията и затворите! — неочаквано троснато отвърна Симеонов.

— Вие ми се сърдите?

— Не, разбира се. А и служебно нямам право да ви се сърдя.

— Какво смятате да правите?

— Първо, смятам да го лекувам в болнично заведение. Погледнете... — подаде на Гросмайстора куп медицински изследвания.

— Кръвна захар, ацетон... диабетик...

— Той влоши състоянието си тук. Справедливо ще е следствието да се води на равни начала!

ГЛАВА ШЕСТА

Още на другия ден Ястребовски постъпи на лечение. От случаите в диабетното отделение, втора стая с четири легла, най-зле според обективните показатели бе пациентът от второ легло Гунчев — с второ фамилно име Ястребовски. По всички правила на науката той би трябвало да е в невъзможност дори да се самообслужва. И наистина, първите дни лежа кротко в леглото си. Ставаше само вечер, за да коригира или да впише някои данни в болничния лист. От предишния си стаж бе назубрил основно частта за диабета в учебник по ендокринология.

Всичко се нареждаше добре. Първо, не влезе в болницата на МВР, която нямаше такова отделение, а в една от градските болници, с напълно свободен режим. В миналото сградата е била жилищна кооперация. Можеше безпогрешно да определиш какво ще е менюто, защото миризмата от кухнята проникваше в стаите. За днес щеше да има яхния.

Той бързо опозна така наречения среден и нисш персонал. Погрешно смятат някои, че най-важни в болницата са лекарите. Те са само поставени лица, които идват и си отиват. Гръбнакът на всеки колектив са сестрите. И тук Ястребовски направи своя пробив. След внимателно проучване се насочи към сестра Янкова. Миловидна, добродушна, разведена, с едно дете, скромна и трудно живееща. Има няколко начина да стигнеш до сърцето на една жена. Първият — изключително глупав — е да представиш себе си за много красив, много умен, много забавен, истински бабаит и да чакаш жените лудо да се влюбват в теб. Такива мъже той знаеше от опит, че завършват печално. Успех носеше вторият начин. Във всяка жена има нещо майчинско, желание да закриля някого. И тогава, когато ти си смазан, унижен, болен човек, който не чака нищо хубаво от живота, изведнъж, по някаква странна логика, жените решават да ти помогнат да стъпиш на краката си. Да се чувстваш мъж и човек, и ако забележи, че от ден на ден под нейните грижи наистина ставаш такъв, какъвто тя иска,

майчиното чувство преминава в предана любов. Та Ястребовски ли не познаваше в детайли този начин?!... Има и трети, той е най-бързият и безотказен. Да имаш пари, много пари и да ги пръскаш за жени. Още Филип Македонски бе казал, че няма крепост в Елада, която да не бъде прескочена от магаре, натоварено със злато. Но за съжаление, тази възможност за Ястребовски бе проиграна.

В следобедните часове, когато лекарите си отиваха, а най-вече при нощни дежурства, той разговаряше надълго и широко със сестра Янкова. Скромнен, плах, галантен в отношенията си, добър слушател, той никога не преминаваше границата на приличието, но ясно даваше да се почувства, че последната греда в бурния житейски океан, за която той със сетни сили се държеше да не потъне, бе тя, и само тя!... И в тия дни сестра Янкова подмладя, стана весела, усмивката не слизаше от лицето ѝ, даже си купи нови обувки и носеше най-хубавите си рокли — две на брой. А силата на Ястребовски бе тази, че когато заиграеше роля, особено от пиеса, в която вече бе гастролирал, той така се вживяваше, че не правеше разлика между изкуство и действителност, с други думи, си вярваше.

Останалите трима в стаята бяха старци, които пъшкаха непрекъснато. Той не се застояваше в стаята. Обиколи болницата неколkokратно, за да опознае всичко — входове, изходи, складове, съблекални, лекарски и сестрински стаи, лаборатория, санитарии, гардероб. При хубаво време излизаше и на двора. Така за една седмица той знаеше всички кътчета на сградата по-добре от главния лекар. Беше услужлив и скоро етана незаменим в картотеката. Старата картотекарка с очилата казваше, че това е най-тясното място на болницата, но най-важното, от което зависеше съществуването на медицината въобще. Та какво са лекарите, развиваше тя своите мисли — само изпълнители, хора, които вписват, пишат и нищо повече! Единствено написаното е, което остава. Да вземем например, казваше тя, електронната обработка... Какво доказва тя? Първо, че писането на лекарите и сестрите толкова се увеличи и усложни, че въвеждането на висшата математика в медицината е предстоящо. Сега те не пишат, да речем, „инфлуенца“, а само цифра, да речем, 1256. Но за да намериш тази цифра, са необходими енциклопедични справочници и какво ли не още!... Георги Иванов се превръща в ГЕИВ, а професията му в номер три. И чак след сизифовски труд, когато от човек остават само

поредица от цифри, които никой не събира, множи, дели или изважда, чак след многочасови писмени усилия електронната машина вече може да почне да действа. Тя е като ламя, за която денонощно работи медицинският персонал. Знае ли тая бездушна твар какъв труд се полага от хиляди хора, за да съществува?

За една седмица Ястребовски подвърза разпадналите се картони със зелен табак, подреди по букви чекмеджетата. Бързо се научи да заверява болнични листове, да слага печати на медицинските, които се искат за щяло-нешяло — дали да отидеш на бани, или на море; дали си в състояние да пасеш овцете, или да копаеш в градината... В скоро време ще искат медицински удостоверения от пътуващите по БДЖ. В противен случай, билети на пътници без медицинско няма да се продават!

Така Ястребовски навлезе в дебрите на лечебната документация и за целия персонал, с изключение на лекарите, той ставаше от ден на ден все по-необходим. Малко бяха подобни спокойни периоди в живота му. Би трябвало да е щастлив.

Но две неприятни възможности му пречеха да изпита напълно това чувство. Първата бе времето. Знаеше, че вечно не може в болница да се живее, въпреки че познаваше един бивш офицер, който непосредствено след Девети септември, за да не бъде арестуван, бе лежал в една лудница цели четири години като кротък шизофреник. Човекът я напуснал чак когато минало давност и бяха забравили да го търсят. През целите тия четири години никой не се усъмнил в диагнозата. Втората неприятна възможност бе, че някой можеше да провери изследванията. Отначало, когато не бе запознат с тази древна болест, допусна някои неточности, пресири нещата. Не позволи на лабораторните изследвания да посочат и минимално подобрене. Така той сам се натресе като труден случай, изискващ особено внимание. От младия ординатор на стаята не се боеше. Беше разбрано момче. Но от завеждащия трябваше да се пази!... Ето вчера той нареди да се направят отново всички изследвания. Колко труд струваше на Ястребовски това! Почти цяла нощ работи върху историята на болестта си. Изследванията ги държаха в болничните стаи и пациентите в безсънните нощи ги разучаваха от кора до кора. По тоя начин придобиваха медицински познания.

Завеждащият се загледа в портрета на Райт върху нощното шкафче, но нищо не попита. После прегледа историята на заболяването. Странен случай. Висока захар в урината, въпреки лечението... Той го погледна скептично.

„Та аз не съм изпил нито едно хапче против диабет, глупако“, искаше да възрази Ястребовски. В нощното шкафче бурканчето с течна глюкоза бе останало наполовина.

— Не ми вярвате?!

— Аз вярвам само на себе си! А сега, драги Гунчев, вие ще се изпикаете в чашата ето тук, пред мене!

— Пред всички?!

— Защо не? Нали не се боите от истината?

— Няма да мога! Пощадете в мен човешкия срам!

— Ставайте, Гунчев, и идете зад параванчето!

— Вие ме обиждате! Аз ще напусна болницата! Оставям вашата хуманна съвест, ако имате такава, да ви заговори след моето изписване! Но ще бъде твърде късно... Къде ви остана Хипократовата клетва!

Тук завеждащият избухна не на шега.

— Всеки кретен в тая страна ти напомня нагло тая нещастна Хипократова клетва! И какво излиза, че благодарение на нея, при всички обстоятелства лекарят трябва да бъде виновен и никой например не изисква от останалите хора да положат една далеч по-проста клетва: „Заклевам се да не крада, само да не крада и преди всичко да не крада!“ Идете, моля за последен път, и пикайте, дявол да ви вземе!

Ястребовски стана от леглото и със залитаща походка се отправи зад паравана. Подадоха му уринатор. Главата му стърчеше над паравана и имаше чувството, че всички го гледат. Не можа да изцеди нито капка урина.

— Хайде, Гунчев!

— Елате вие при тези обстоятелства да се изпикаете!

Лицето на Ястребовски се покри с червенина. Завеждащият се обърна към младия ординатор.

— Във ваше присъствие да се изпикае! Днес е четвъртък. Утре искам резултата!

Обади се сестра Янкова:

— Той наистина е зле и толкова много помага при картотеката. Знаете ли как добре я подреди? Нека остане поне до събота...

— Добре. Но само до събота!

Лекарите излязоха. Сестрата остана. Тя бе съкрушена. Той хвана ръцете ѝ.

— Защо толкова късно се яви този ласкав лебед в моя живот?... Може би, за да страдам повече...

Сестрата се натъжи още повече.

— Нека поне към вас съдбата бъде щедра.

Той погали ръката ѝ, после измъкна изпод одеялото една роза. Очите на сестрата се насълзиха.

— Хайде, по-бодро!... — каза той, като се усмихна. — Днес е четвъртък! До събота има цял век!... Ако ли пък нещо се случи с мен... постави едно букетче карамфили върху могилата ми.

Янкова се разплака гласно. Старците престанаха да пъшкат. Тя изтича навън. Ястребовски дискретно се изсекна в носната си кърпа и нежно попи очите си. След малко, угнетен, стана от леглото и по навик отиде в картотеката. Старата картотекарка му свари кафе, на което той сложи пет бучки захар. Дотолкова бе потиснат, че не му беше до диабета. Двете млади помощнички подаваха картоните, а Ястребовски ги подреждаше един по един във въртящите се лавици.

— Моля, дайте ми картон 8564 — каза едната от тях.

— Готово!

— Браво, другарю Гунчев. Как добре подредихте всичко! Ще ни е мъчно за вас.

— На мен също.

В това време един дежурен лекар влезе с голяма чанта за спешна помощ.

— Дайте ми смъртните актове, че бързам. Старецът умрял през нощта, а ние чак сега ще му издаваме смъртен акт!...

Възрастната картотекарка дръпна едно чекмедже, взе оттам ключ и отвори малка желязна каса. Извади кочан със смъртни актове и му ги подаде.

— Подпечатани ли са? — попита лекарят.

— Да, но после да ги върнете! Подпишете се, че ги взимате!

Лекарят се разписа в една тетрадка. Тя я пхна в касата, затвори я и сложи ключа под други документи.

Чак късно следобед Ястребовски бе осенен от гениална идея с класическа простота. Бе опасен!

В понеделник младият следовател Симеонов дойде рано на работа. Свали шлифера си и отиде към бюрото, върху което стояха две писма. Отвори едното, прочете го отгоре-отгоре и го сложи в чекмеджето. Отвори второто и се зачете. Лицето му се изуми и натъжи. Свали си очилата с голям диоптър и пак ги сложи. Взе писмото и стремително забърза по коридора. Стигна до вратата на свободния кабинет, където временно работеше Гросмайстора и гневно, без да чука, я отвори. Той току-що бе дошъл и вадеше от шлифера вестниците.

— Как си? Случило ли се е нещо?

— Знаете ли какво, другарю инспектор, човек не трябва да остарее в милицията, за да установи, че човешката природа била неизменна!

— Нима?

— И особено е тежко, когато вече нищо не може да се върне!

Гросмайстора го погледна сериозно.

— Не ви разбирам.

— Прочетете това!

Възрастният мъж взе листа и се зачете. Беше смъртен акт, снабден с печат и едно кратко писмо на пишеща машина. Той се изненада. Внимателно огледа документа.

— Я виж ти! Гунчев — Орелски най-сетне се преселил в по-добрия свят...

— И знаете ли кое е печалното? Никога не ще можете да му кажете, че сте сгрешили...

— И нямам такова намерение. Мошениците са безсмъртни!

В това време иззвъня телефонът. Той вдигна слушалката. Лицето му се опъна.

— Тръгвам веднага!

— Само това ли ще ми кажете? — попита Симеонов.

— А какво искате? Да плача?!

Гросмайстора се отпрати към вратата, но се спря.

— Все пак, на ваше място, бих проверил отново всичко.

— Добре, че поне с мъртвите не се занимаваме. И в нашата професия има някакви облекчения.

— Кой знае... — каза Гросмайстора и хлопна вратата след Симеонов. После, без да се обърне, забърза по коридора...

Младият следовател постоя малко и се върна в кабинета. Въпреки заетостта си, случаят не излизаше от ума му. Стана му малко мъчно. Когато работното време свърши, тръгна пеша по булеварда. Гледаше разсеяно и спря на трамвайната спирка. Там бяха залепени лични обяви за продажба на детски колички, театрални афиши и некролози. Изведнъж се стресна. Обърса очилата си и пак ги сложи. Грешка нямаше! От големия некролог го гледаха едни живи, черни очи. Гледаше го Ястребовски. Той се развълнува. Не прочете даже текста, който бе в стихотворна форма. Закрачи объркан надолу покрай линията. На първия телефонен стълб имаше друг некролог за Ястребовски. Сякаш този човек го преследваше. Когато за трети път го видя, вече близо до кино „Красно село“, не издържа и взе първото такси.

Ноцта се спускаше над София. Светваха първите лампи. Булевардите бяха оживени. Магазините — все още отворени. Хората не обръщаха внимание на себеподобните, заети със своите мисли, желаня или цели. Едва ли биха забелязали един скромен човек с пластмасова кофичка в ръка и руло хартия под мишница. Мъжът се спря пред един стълб. Грижливо нанесе лепилото с четка и внимателно положи листа, като неколккратно го оглади с длан. Беше последният от рулото — един обикновен некролог със снимка. Но ако замаяните минавачи биха за миг погледнали снимката и мъжа, който лепеше, биха открили странна прилика, каквато в природата може да съществува само при еднояйчни близнаци. Но мъжът нямаше брат-близнак, следователно портретът от некролога беше неговият собствен — този на урбаниста, еколога и архитекта Ястребовски — Гунчев. Под трепкащата светлина на неоновата фирма от отсрещния магазин той хвърли последен поглед на некролога. Днес се беше постарал добре. Доволен от работата си, той избърса ръце в носната кърпичка. Вдигна кофата с четката и я пусна в контейнера за боклук. После бавно пое надолу по булеварда. Време беше да се измита и да не съблазнява Съдбата!

ГЛАВА СЕДМА

Автобусът се носеше по шосето точно над „Златните пясъци“, но те не се виждаха от гората. Сега, когато нямаше пукнат лев в джоба, в главата му се мяркаха хиляди възможности. Да имаш богатство и да го пропилееш по такъв начин!

— О, спри, миг! — извика тихо той и после се сепна.

Жената с голямата чанта до него не го бе чула. Тя спеше. Бе почти сигурен, че с тия думи Гъоте съвсем не е желал да опре времето, тъкмо като е обърнал всичко наопаки, а страстно е копнял едно: времето да се върне назад, когато всичко е било възможно да се развие щастливо и радостно. Ето какво е искал да каже Гъоте!... Но няма смисъл да се самоизтезава. Все пак успя да се измъкне от забърканата каша. Хрумването с некролога беше гениално!... Да, той все още е в апогея на умствените си възможности. Съчини го даже художествено. Той обичаше поезията, но нямаше никакъв талант за рима. Може би сега вече би могъл да нахлуе и в тази област, тъй като съвременните поети се бояха от римата като от чума. Ако, не дай боже, някоя сричка „се сожда“, както се изразяват шопите, това е абсолютен белег, че лицето може да е всичко на тоя свят, с изключение на едно — поет! Почти същото, както и с музикантите. Вече няма ноти, няма партитура, няма тактове, няма цели, половинки, четвъртинки и осминки ноти. Важното е да изкараш един сборен хор от петстотин души, двоен оркестър плюс духовата музика на гарнизона, говорящ хор, десетина четци със задгробни гласове и квартет солисти. И като му фукнеш едно заглавие, което да почва с думата „Реквием“ или „Апокалипсис“, после може да прибавяш каквото си щеш! Диригентът маха като бесен, оркестърът гърми, всеки от участниците влага своята интерпретация, тимпаните бумкат като в африканската савана, а чинелите създават неповторим нервен фон — капак на всичко! Изпълнителите се напъват да бъдат чути. Напъва се и публиката. Децибелите растат, докато накрая слушателят излиза от залата замаян и преди всичко тъжен, което значи, че авторът и участниците са постигнали целта си да

стреснат човека и изпразнят главата му от мисли. Със седмици музиката звучи в ушите му, събужда го, ако изобщо успее да заспи, и той сяда в леглото, хълца и повтаря: „Олеле, мамичко, олеле, мамичко...“, докато се осъзнае и лека-полека се успокои. Еее, стига лоши мисли! Той е на свобода! Здрав е, животът е пред него, а и никой не загази! Наистина, сестра Янкова спешно му помогна. Извърши услугата точно, акуратно и окончателно, както се върши с любов и преданост. А той тържествено ѝ обеща, че ще се върне, и да го чака!... Своята увереност и липсата на каквато и да е вина в него бе предал и на нея. Тя му вярваше безусловно! Беше напълно убеден, че няма да има последствия. В болницата щяха да мислят, че милицията си го е прибрала, а в милицията, че го е прибрал дядо господ. Така всички щяха да бъдат доволни, и нещо повече — щеше да ги мъчи съвестта. И никога вече нито капка алкохол! Беше се заклел, че щом се оправи материално, ще иде в Бачковския манастир, където да му прочетат нещо като молебен за изтрезняване. Не че вярваше в бога кой знае колко, но все пак искаше отношенията помежду им да бъдат колкото се може по-добри!... Защото църквата не пренебрегваше нито един човешки грях или слабости, както и природните бедствия. Затова, освен молебен за дъжд, против пожар, освещаване на дюкян, полагане на основен камък или завършване покрив с керемиди, имаше и четене за болест по хората и по добитъка, четене за прогонване на бяс, лудост и така нататък, та се стигаше чак до молебен за изтрезняване.

Автобусът излезе на височината при малкия парк. Оттук се виждаше цялото крайбрежие, включително и „Златните пясъци“ — единственото място, според Ястребовски, където човек се чувстваше като във френската Ривиера. После заслиза надолу към Кранево. В първата отсечка пред курорта „Албена“ го лъхна миризмата на серен двуокис от минералния извор. Но панорамата го очарова. Хотелите му приличаха на пирамидите в Гиза, начело с Хеопсовата. С болка си помисли за архитектурата. Каква неизчерпаема област, в която не можа да остави нищо след себе си!... Може би за добро?...

Пътят стана еднообразен и се виеше между жълти пясъчни хълмове. Ястребовски задряма. Когато първите слънчеви лъчи блеснаха право срещу него и той отвори очи, вече навлизаха в Каварна — крайната цел на това тъй дълго пътуване, изпълнено със страх, но и с надежди за нов живот... Защо Каварна? Защото никога не бе ходил

там. Защото бе ново, непознато място, без спомени и само с вяра. Той слезе от автобуса. В ръка държеше кожената чанта — единствената елегантна вещ. Спирката бе на пазара. Там животът кипеше. Продавачите на зеленчук се надпреварваха да хвалят стоката си. Дървената барака-кръчма бе изпълнена, както и масите пред нея. Тук явно се пиеше душмански от ранна сутрин. Не си поплюват добруджанците... — помисли си Ястребовски. Седна на едно свободно място. Нищо не поръча. Провери парите си — не стигаха за нищо. Може би за едно бръснене?... Той спазваше принципа — по-добре гладен, но чист и бръснат! И тоя принцип винаги му бе носил успех. Но сега гладът, всеобхватният град го измъчваше. Чувстваше, че няма да издържи. Поне да купи две филии хляб. Но го беше срам. Наоколо хората плюскаха като невидели. А денят бе толкоз хубав! По синьото майско небе нямаше нито едно облаче. Вече беше топло. Той обиколи витрините на магазините. Всичко му напомняше глада. Ето, на открито пържеха мекици. Със завист спря пред тях. Погледна един дебел човек, който, обърнат с гръб към улицата по източен обичай, омете за кратко време двадесет мекици. Вкарваше в огромната си паст по две наведнъж. На Ястребовски му се догади. Но малко по-нататък се въртяха пилета на грил. В съседство продаваха шкембе-чорба и шерденчета. Е, как да не полудее човек!... Спря и почна да бърка по джобовете си. Извади няколкото си жалки стотинчици. Дълго ги брой, като гледаше сладоледаджията, който пълнеше на разни хора огромни купички сладолед. Стотинките не му стигаха. Едва когато видя един геврекчия, отново ги преброй и гордо се насочи към него.

— Един препечен геврек! — каза той и с достойнство остави стотинките в чинийката. После с бързи крачки се отдалечи зад един ъгъл и за секунди изгълта геврека. Но му заседна и взе да хълца. Влезе в градинката и пи вода от шадравана. След многократни опити хълцането спря. Седна на една пейка. Някакъв ваксаджия лъскаше обувките на един мъж с чанта. Ястребовски погледна своите изцапани обувки. Отиде отново при шадраванчето. Намокри кърпичката си и ги изчисти. Опъна измачкания си панталон. Не бе доволен от външния си вид... Този път седна на терасата на една сладкарница. Наоколо млади хора твърде смело, според него, поръчваха пасти, сладолед, кафе, пиене... Той извърна поглед от тях. Краката му бяха натежали. Дойде келнерът.

— Какво ще обичате?

— Дайте ми листа! — каза стреснат Ястребовски.

— Мога да ви кажа и устно.

— Предпочитам листа.

Келнерът се отдалечи и Ястребовски стана от масата. Неусетно той се върна на пазара, където бе спирката на автобуса. Седна до една маса на открито. Може би тук, в кръчмата, щеше да му се усмихне щастието. На съседната маса седеше един тих, бедно облечен човечец. Той мълчаливо държеше вдигната ръка, сякаш искаше да излезе на урок, но келнерът не му обръщаше внимание. Гладният Ястребовски бе обхванат от класов гняв. Значи ние, бедните и гладните, да мълчим!...

— Ало, келнера! — изрева той с прегракнал глас.

Сервитьорът, който носеше една камара чинии, замалко не се спъна.

— Какво има, бе!

— Веднага да обслужиш другаря! От половин час те вика!

— Ей сега... — каза той и отмина.

За учудване на Ястребовски келнерът пристигна след миг.

— Казвай бе, човек, какво искаш!

— Сметката!

Той извади омазнения тефтер, в който ужким пишеше. Такава бе играта, а мозъкът му работеше като персонален компютър, отчитащ и състоянието, и занесеността на клиента, и финансовите му възможности, за да му тури накрая балтията. Дребният беден човечец не притежаваше нито един показател, който да отговаря на келнерския идеал.

— Пиши — тихо каза човечецът.

— Е, айде де...

— Една чорба... Написа ли?

— Написах?

„Боже господи, тоя е по-нешастен и от мене“, си каза Ястребовски.

— Хлеб не съм консумирал... — каза човечецът.

Сърцето на Ястребовски се сви.

— Това ли е всичко?

— Не — каза човечецът. — Пиши седемнадесет малки гроздови ракии!

Отначало Ястребовски не можа добре да схване, дори се умили от прилагателното „малки“, но мозъкът му автоматично изчисли, че се касае за 850 грама алкохол. Какъв свенлив титан бе този дребен, плах човечец! Каква сила! Ненапразно първият български хан Аспарух бе опънал някъде тук наблизо шатрите на ордата си. Може би затова и до ден-днешен из добруджанските простори се скитат неговите скромни, но достойни потомци, които даже сега, след 1300 години, могат с една чорба без хляб да изпият 850 грама гроздова ракия в 9 часа сутринта!...

Ястребовски нищо не поръча, а тръгна да разглежда магазините около площадчето. Сега, когато нямаше пари, забеляза колко много неща му липсват. И започна играта, както в детските си години: „това на мене, и това на мене, и всичкото на мене“... А там, настрани в улицата, имаше голяма опашка. От любопитство отиде нататък. Беше фурна. Току-що бяха пуснали горещ бял хляб. Уханието му изпълни пространството. Ястребовски мъчително преглътна. Трябваше да иде някъде, където никой не ядеше. Но къде такова място в курортното градче?! Той тръгна по главната улица — от магазина на „Родопа“ се носеше влудяващата миризма на колбаси. Мина с безизразно лице край сладоледаджията, но не можа да не се спре пред сладкарницата. От товарна кола внасяха табли с чудесни пресни еклери. „Това красиво градче с белосани къщи е жестоко! — каза си той. — Да се махам някъде извън него!“ Той сви по каменното мостче и закрачи по шосето за плажа. Край пътя имаше старинна куполообразна минерална баня с открита пералня. Група жени перяха, но други бяха вече насядали под сянката на един орех и набиваха някаква храна, съблазнително поставена върху бели кърпи. Тия хора ще отъпеят от ядене! И тоя народ ще дегенерира! Тъпче се и не мисли за здравето си!... Доказано е, че слабият човек живее поне десет години повече от дебелия. Продължи по шосето, стигна до плажа и навлезе в зоната на кебапчетата, шишчетата, кюфтетата и бирата. И той, както кучетата, първо взе да подушва, а сетне да вижда. До самото море стърчеше голям ресторант — терасата му бе изпълнена с хора. Ястребовски бързо се отдалечи в посока към бахчите. От първото дърво набра малки кисели джанки. Доста излапа, стана му тежко на стомаха, но не

залъга глада си. Седна под едно дърво, постави чантата за възглавница и се изтегна. Нямахше никой. Скоро заспа и сънува, че му правят операция на стомаха.

Събуди се късно следобед, когато слънцето вече преваляше. Извади огледалце от чантата. Лицето му бе брадясало и остаряло. С такова лице не можеше нищо да направи. Опъна доколкото можа панталона и избърса внимателно обувките си. Обратният път до градчето му се видя цяла вечност. Влезе в бръснарницата и тъй като нямаше клиенти, веднага го обръснаха. Когато подаде стотинките, които бяха само с пет над ценоразписа, бръснарят злобно го изгледа и се поколеба дали да не ги хвърли на земята.

— А ти какво искаш, с бръснарски нож да получиш лека кола за бакшиш!

Той гневно взе чантата. Отвори я. Подозрителният поглед на бръснаря се смени с изплашен. Тази чанта му внушаваше страх. Непознатият човек сигурно беше инспектор...

— Но, моля ви се, аз не съм свършил!... Вие платихте и за миене на глава...

Ястребовски седна отново на стола. Измиха главата му и обилно обляха лицето му с одеколон. Сложиха и брилянтин на косите му. Вече беше друг човек. Когато се сбогува, той рече:

— Бакшишът превръща човека в животно. Не смятате ли?

— Абсолютно!... — отговори с мазна усмивка бръснарят.

Навън настъпваше нощта. По централната улица се движеха тълпи от младежи. Музиката разтърсваше тишината на градчето. Тя идваше от хотел „Карвуна“. А от ресторанта като смог се стелеше над Каварна димът и миризмата на скара. „Да, това плюскане погубва духа на народа, каза си той. Няма ли в този град нещо духовно?“ Зачете се в афишите. Филмите бяха американски. И дума да не става! Нямахше пари дори за един билет. Сега погледа му спря някакъв скромнен афиш. Тази вечер в читалището щеше да има доклад за Йордан Йовков от някаква учителка по литература — Ястребовски не дочете името й. Незабавно се отправи и за негово учудване публиката в салона бе многобройна. Повечето бяха ученици и ученички от горните класове, въпреки че изглеждаше невероятно за конкурсен изпит в университета да се даде например темата: „Животните и човекът в Йовковото творчество“.

На сцената висеше портретът на писателя. Зад катедрата четеше доклад една учителка вече не първа младост, облечена малко старомодно. От лицето и движенията на ръцете ѝ лъхаше наивност и непохватност. Това впечатление се подсилваше от големите ѝ очила. Но гласът ѝ бе чист и ясен, макар малко да трепереше от вълнение. Говореше на свеж, хубав български език.

— ... в неговата Вселена имаше и зло, но имаше и много добро, защото той вярваше в добродетелите на българина. В този смисъл творчеството на Йовков е пророческо...

Ястребовски седна на първия ред. Той елегантно подпря лицето си с едната ръка и се взря в учителката. Скоро тя свърши да чете. Заръкопляскаха ѝ. Тя стоеше смутено зад катедрата и събираше ръкописа, чиито листа се разпиляваха и все не можеше да ги подреди. Хората се разотиваха. Ястребовски също излезе. Поединично и на групи посетителите изчезваха в мрака. Като се огледа, машинално откъсна една роза от градинката, но в тоя момент излезе учителката и той скри цветето под шлифера си. Изглежда беше съвсем късогледа, защото се спъна в нещо. Ястребовски я прихвана да не падне. Те застанаха под светлината на лампата.

— Благодаря — каза учителката, свали си очилата и ги избърса с везана копринена кърпичка, която извади от чантата.

Сега лицето ѝ, сякаш оголено, изглеждаше плахо и посвоему хубаво, каквито са лицата на някои залязващи девойки в провинцията, отгледани сякаш в клетка, без особен опит в живота, вярващи в доброто, душевно чисти и безпомощни.

— Казвам се Соколинов. Приятно ми е...

Той, без да се замисля, промени името си. Учителката си подаде ръката. Соколинов вместо да я стисне, елегантно я пое и целуна, а тя свенливо направи плах опит да я изтегли.

— Впрочем, аз ви чаках... — каза Соколинов.

Той измъкна под шлифера цветето и ѝ го подаде.

— Ако розата е царицата на цветята, то вие тази вечер напълно я заслужихте! Отдавна не съм чул по-дълбок, по-лиричен доклад за нашия сърцеведец Йовков. Потресен съм и същевременно очарован. Още веднъж ви благодаря за прекрасните преживявания...

— Благодаря и аз за хубавите думи... — смутено каза учителката. — Извинете, става късно, трябва да се прибирам.

— Мога ли да ви изпратя, не чух името ви...

— Казвам се Боряна. Татко, който също беше учител и голям почитател на Йовков, ме е кръстил така...

Тя сякаш се извиняваше за името си.

— Той е човек с голям вкус и култура...

— Беше. Вече го няма...

— О, простете, а майка ви?

— Сама съм.

— Еднакви съдби... — въздъхна Соколинов. — Аз също рано загубих родителите си. Непрежалимият спомен и примерът им обаче ме е подкрепял в живота и ми е давал сили да се издигна. Но самотата е една поема. Вие ще ме разберете, нали не сте омъжена?

— Никога не съм била.

— Странно... когато ви видях да четете доклада, сякаш нещо като внезапен блясък мина през съзнанието ми. Аз също никога не съм се женил...

Но той, който винаги се владееше, когато лъжеше, този път се смути и млъкна. Така, докато разговаряха, те вървяха по смълчаните улички на градчето. Лекият ветрец караше листата на дърветата да шептят и уханието на цветята в тази майска нощ бе особено силно. Някъде пропя славей, заглушен за миг от далечен тътен на завод. Когато настъпи тишина, Соколинов хвана учителката за ръка. Тя спря. Двамата слушаха песента на славея. Най-неочаквано в сърцето му нахлу едно топло чувство. И той отново, както великите артисти, усети как в този миг ролята се бе сляла със самия живот. Те мълчаливо минаха край малки едноетажни и двуетажни къщички. От един двор прилая куче. Но Соколинов, уплашен, че тя ще си отиде, отново заговори:

— Глупаво е да се противопоставя Йовков на Елин Пелин. Това не са ЦСКА и „Левски-Спартак“, да речем, и кой ще бие два на нула. Вие като литератор разбирате това...

— Вече стигнахме... — каза учителката, като спря пред една старинна къща, може би от началото на века, с хубава желязна ограда, цъфнали дървета в двора и алея с цветя. Тук всичко се поддържаше в ред и чистота.

— Трудно ще ми бъде да кажа лека нощ... — каза той. — Не бих искал никога тази нощ да свърши... Ще имате ли нещо против, ако

утре ви се обадя?

— Не... но...

— Засега не знам къде ще отседна... случи ми се малка неприятност... Куфарът с дрехите и паспорта ми изчезна. Казват ми от агенцията, че по погрешка са го свалили някъде, но това не е важно!...

— Вие не сте оттук?

— От София съм. В командировка. Аз съм банков инспектор. Една не много лирична професия. Цял живот да се разправяш с пари!... Ще трябва да събудя пазача на банката... Дано има някаква стаичка да преспя!... Аз от рейса — право в читалището. Нямах какво да правя... А в хотел е излишно да ходя без паспорт и дрехи.

— Сигурно и парите са ви останали в куфара?

— Глупав навик, парите да държа при паспорта! Но, както и да е!... Времето е хубаво и топло! Няма да замръзна, докато има паркове, скамейки и славеи!...

Учителката още повече се смути. Тя пак свали очилата си и ги избърса.

— Извинете... тогава... може би ще преспите в нашата къща?

— О, не! В никакъв случай!

— Все пак...

— Не, не, не бих желал да ви безпокоя...

— Моля ви, елате. Не би било гостоприемно от наша страна, ние сме българи!

— И дума да не става... Още повече... личи, че се колебаете...

— Да, нали знаете — провинция, съседни... Но нищо! Заповядайте! Смятам, че никой не трябва да оставя ближния на улицата!

— Добре. Щом толкова настоявате... Вие сте една истинска българка!

Двамата влязоха в двора, който ухаеше на цветя. Листата на овощните дървета прошумяха от полъха на вятъра, идващ от морето. Някъде отдалеч се чу корабна сирена.

ГЛАВА ОСМА

Влязоха в къщата. Соколинов свали шлифера в антрето. Лампата във всекидневната светна. Обстановката бе със старинни мебели, всичко извънредно чисто и спретнато, каквато беше и учителката. Имаше и едно старо пиано със свещници. Соколинов веднага отиде към него и седна на табуретката. Даде няколко начални акорда от „Лунната соната“ — както знаем отпреди, единственото, което бе научил. После изведнъж навреме спря, но въздъхна, сякаш репертоарът му бе не по-малко разнообразен от този на Рихтер.

— Нещо ви смуцава, Боряна?

— Съседите спят.

— Извинете... порив... Щурм унд дранг... Буря и натиск!

— Елате да ви покажа вашата стая.

Тя представляваше нещо като кабинет с библиотека, старинно бюро, портрети на български писатели по стените и кожен диван, който можеше да служи за легло.

— Кабинетът на баща ми... Тук някой не влиза. Разположете се, както ви е удобно. Може би искате да вечеряте нещо?

— С удоволствие! — с нескрит възторг възкликна Соколинов.

На другата сутрин той се събуди доста късно. Лампата още светеше. Върху одеялото му бе разтворен „Романът на три сърца“ от Джек Лондон, който бе взел от библиотеката на стария учител. Огледа стаята. От отворения прозорец надничаше короната на дърво. Листата шумяха, птиче чуруликане огласяше стаята. Соколинов се усмихна доволен и радостен, стана от леглото и скептично погледна тънките си крака.

Боряна бе отишла на работа. Той си приготви закуска и кафе в кухнята и после разгледа подробно цялата къща. Само спалнята на Боряна беше заключена. Всичко му хареса. Оглади си панталона. Обръсна се грижливо и излезе в двора. Откъсна рози и направи букет. С него тръгна към гимназията. Застана пред сградата и критично я огледа. Все още не можеше да се раздели с архитектурния си период.

Звънецът удари края на последния час. Учениците излизаха на ята с весели викове, а накрая и учителите. Ето и Боряна. Тя вървеше с две колежки. Когато видя Соколинов, закова се уплашена и смутена. Двете ѝ приятелки също спряха, любопитството им беше голямо. Той ѝ поднесе букета, откъснат от собствения и двор, като целуна ръката ѝ.

— Запознайте се... Колежките ми Дамянова и Борисова...

— Приятно ми е, Соколинов, банков инспектор... — представи се той и елегантно им целуна ръка.

— Мила Боряна, простете, че ви чаках пред училището, но свърших работата си в банката и вече нямам задължения. Ще бъдете ли така добра да ми покажете този старинен град на България — люлка на древни цивилизации!...

Други учители и учителки се спираха, макар и за миг, озадачени от този странен човек с такива хубави маниери. Учениците също поглеждаха към тях. Всички оживено коментираха. Боряна се бе цялата изчервила. Тя свали очилата си и взе да бърше стъклата им. Обаче Соколинов не се смути, хвана я подръка и я поведе. Тя се сбогува с приятелките си, а те останаха, за да коментират това събитие.

Двамата тръгнаха по пътя за пристанището и плажа. Хубавият слънчев майски ден сякаш вдъхнови Соколинов. Той разказваше врели-некипели за себе си. Боряна бе мълчалива, но внимателно го слушаше и, което бе по-важно, в своята чистота му вярваше. Лека-полека и тя се отпускате. В този дълъг период на самота бе живяла с литературата и с мечти, много мечти, единственият начин да направиш живота си поносим. Но никога не я бе напускала мисълта за лично щастие, която с годините все повече избледняваше. И ето сега до нея крачеше може би не героят на бляновете ѝ, но в замяна на това мъж от плът, и кръв, с благородство, скромност и еднаква съдба като нейната. А когато заговориха за литературата, той надмина очакванията ѝ. Кавалерът ѝ се оказа с добра памет и знаеше доста стихове от Яворов. Те стояха на мостика на пристанището и гледаха нататък към нос Калиакра. И тук тя реши: да става каквото ще! Този път нямаше да позволи на Съдбата да избира вместо нея. А Соколинов говореше непрекъснато, възбуден, радостен и може би за пръв път с някаква светла надежда за истински нов живот...

Когато се върнаха вкъщи, тя му показа спалнята си — типична моминска, с малко бюро и библиотека. Върху стената над леглото ѝ

Соколинов забеляза старинен златен джобен часовник, на дебела златна верижка. Лицето му се промени. Той го откачи от пирончето и го заразглежда, нали беше познавач.

— Целият е златен, нали?

— Мисля, че да. Това е часовникът на дядо ми. Татко обичаше много тази вещ. Върви точно.

Той отвори капака, натисна го със зъби откряя и заяви като врял и кипял сарафин:

— Злато, чисто злато.

Боряна се учуди от промененото му лице. Той разбра и бързо се съвзе. Обърна се към нея с монотонен глас:

— Професионален навик! Цял живот работиш със злато... Но за нас, банковите деятели, златото и парите не са като при обикновените хора... Простият човек, ако има пари, си купува сладолед, малеби, пуканки или отива в кръчма да се напие! А за нас те са средство, оръдие на труда, с което работим. Схващате ли разликата?

Тя кимна с глава.

— С други думи, парите за нас са пари. Странно противоречие, нали? Просто абсурд! Аз лично никога не съм имал отношение към парите. Живея скромно, а те се трупат съвсем незабелязано в спестовната ми книжка. Доста са станали... от порядъка на двайсетина хиляди, но както и да е... Да не говорим за такава нисша материя!...

— И аз влагам почти половината си заплата в книжка. Е, нямам чак толкова, може би петнайсет хиляди, но и аз живея скромно.

— Виждате ли?! Даже по такъв пункт имаме душевно сродство!... Всъщност парите ги усещаш, че са фикция, когато ги нямаш. Ето, сега например, ако не ми бяха загубили куфара, щяхме да идем на ресторант...

— Простете... аз съм страшно завейна... Забравих, че нямате пари. Ще ви помоля да вземете тези... Днес ни дадох заплата.

Тя извади от чантата пачка банкноти и му ги подаде.

— А вие?

— Ако се наложи, ще изтегля от книжката, докато ми ги върнете.

— Веднага след като пристигна в София! Но да приключим най-сетне този разговор! Неприятен ми е! И без това ни е такава професията, разбирате, нали?... А сега ви каня коленопреклонно да заповядате на вечеря с мен!

— Но аз... не ходя по ресторанти.

— Чувствам се задължен за вашето гостоприемство. Няма да откажете на самотния мъж, нали? Хайде, горе главата! Съгласна?

Тя уплашено кимна с глава и пак свали очилата си, за да ги избърше със снежнобялата си везана копринена кърпичка.

Те влязоха в ресторанта. Навън бе нощ. Тази миловидна, слаба и тънка жена, облечена малко старомодно, имаше особено хубаво лице, когато си свалеше очилата. А сега често го правеше от смущение. Соколинов бе в стихията си. Всички добри маниери, които бе виждал в своя объркан и безпътен живот или за които бе чел, сега прилагаше на дело. С артистична нежност държеше мантото ѝ, когато оставяха дрехите си на гардероба. С елегантна стъпка, сякаш е бил преподавател по етикеция в някой бивш френски пансион, я водеше през залата между масите. Парите, които му бе дала, той използва добре. Купи две вратовръзки и три нови ризи, а костюмът му бе изгладен. И учителката не беше тази, която градът познаваше. Сякаш всичко женско в нея разцъфна заедно с идването на лятото. В ресторанта обръщаха глави към тях. Тя се опря на ръката на този непознат, благороден мъж и тръгна гордо с него. Когато седнаха на масата, сякаш разбрали особеността на случая, двама келнери се превиваха да ги обслужват, а Соколинов неспирно ѝ говореше. Тя със зачервено лице и блеснали очи, може би от виното, го слушаше захласната и когато той казваше нещо смешно, тя се усмихваше и разкрасяваше слабото си лице по особен начин. Не танцуваха, тъй като оркестърът свиреше модерни танци, но ето, някъде към края на вечерята, засвириха танго. Соколинов изискано я покани. Боряна събра всичките си сили и стана. Той беше великолепен танцьор, макар и малко старомоден. На дансинга отдавна не бяха виждали такива грациозни стъпки на танго. Другите двойки наблюдаваха как той умело води своята дама. Целият ресторант ги гледаше. А Соколинов мислено си представяше, че той е Ред Бътлър, а Боряна — Скарлет О'Хара в прочутата сцена на танца.

Те напуснаха заведението след загасването на лампите. Сега отново се връщаха по притихналите улички на Каварна и отново песента на славея огласяше нощта. Пред къщата Соколинов ѝ задържа ръката, обгърна я с поглед, който толкова бе репетирал навремето пред

огледало, че го смяташе за неотразим, както впрочем и много жени му го бяха казвали. После я целуна. Боряна замря в прегръдките му.

Накрая влязоха вкъщи. Лампата във всекидневната светна. Тя постави букетчето цветя и се обърна към Соколинов със своя малко учуден поглед.

— Каква прелест сте, Боряна, като ви наблюдава човек... — каза той искрено.

Тя нищо не отвърна.

— Кажете, Боряна, тази вечер във вас забелязах нещо... как да се изразя... нещо артистично и не мога да си го обясня, особено когато танцувахме... Бихте ли ми помогнали?

— Аз... аз не мога да ви кажа...

— По-смело, мое дете. Няма нищо, което да не можете да кажете на тоя, който стои срещу вас, и той да не ви разбере!

— Виждате ли, аз някога исках да следвам... не литература...

— И после?

— Исках да пея.

— Да-а-а-а, музиката... покойният Лудвиг Ван...

— Не, не класическа музика, а просто... Но това се считаше за неприлично...

— Запомни, детето ми, на тоя свят никога истинската музика не е неприлична!

— Даже оперетата?

— Че това е изкуство за народа! Аз, който съм дълбок почитател на семейство Бахови, Хенделови и техните гениални наследници, почти всяка вечер киснех в оперетата! Русков! Тинка Краева! Е-е-ех...

— А Мими Балканска? — развълнувано попита Боряна.

— Не ми говорете за Мими! Тя е истинско величие!

— Ах! — възкликна Боряна. — Момент — и просто изхвъркна от стаята. Върна се с портрета на Мими Балканска с автограф.

— Вие сте посещавали оперетата? Невероятно!

— Като студентка в София не изпусках нито един неин спектакъл. Исках да пея!... Но баща ми...

— Вечна му памет! Но вие направо ме шашвате!...

— Сега... сега друга ли ви изглеждам?

— Не! Но както казваше моят приятел Франк Лойд Райт, всеки човек е една неосъществена лунна соната. Боряна, моля ви, изпейте ми

нещо!

Тя съвсем се обърка и пак свали очилата, като триеше стъклата им.

— Много ви моля! Така не съм молил никого в живота си!

— Късно е, съседите...

— По дяволите съседите! — той бързо затвори прозорците. — Аз слушам. На колене ли да падна?

Изведнъж тя запя. Отначало гласът ѝ трепереше, а после все повече и повече укрепна. Вдървените ѝ движения ставаха все поплавни и гъвкави. И ето, пред очите на Соколинов израсна това чудо на прераждането. Той беше смаян. Нейният глас не бе нито много ярък, нито много силен, но чувството, което тя влагаше в него, издаваше несъмнена артистичност. Тя пееше „Ах, тези пари“ от „Царицата на чардаша“ в стила на Мими Балканска. Соколинов беше направо поразен, почна да ѝ партнира. Когато свърши, той извади цветята от вазичката и отново ѝ ги поднесе.

— Мила Боряна, бъдете винаги това, което сте, поне ако не пред хората, то пред мен! — и целуна ръката ѝ.

Изведнъж нейният звънък смях огласи салона.

— Толкова съм щастлива! — каза простичко тя.

ГЛАВА ДЕВЕТА

На другия ден той отново я чакаше с малък, скромн букет цветя в ръка. А и училището сякаш свикна с него. Голяма част от учителите топло го поздравяваха.

Когато се прибираха у дома, той бе приготвил трапезата изискано, с много прибори и съдове, и сам сервира на двамата. Беше добър готвач, както повечето български мъже.

— Не ставайте, мила, вие сте уморена... Не знам дали ще харесате това, което сготвих...

На масата също имаше цветя във вази. Те мълчаливо ядяха и щом се погледнеха, се усмихваха. Когато станаха от масата, той й каза:

— Идете си починете. Аз ще измия и изчистя.

Тя тръгна, но се върна. Смутена си бършеше очилата.

— Говорете, моля...

— Знаете ли, простете ми и не се сърдете... Вече сте една седмица тук...

— Разбрах. Трябва да си тръгна? Но не мога. Обадих се по телефона и поисках две седмици отпуск. Разрешиха ми.

— Две седмици?

— Това е миг от вечността. Но какъв миг! Боже господи, мила, не ме гонете!

— Не, не ме разбрахте... Аз... не ви гоня...

— А кой? Хората, държавата, милицията? Всеки ти се меси!

— Имам един чичо... той е много, много стар, но е най-близкият ми човек. Брат е на баща ми и всъщност ми е бил като втори баща след смъртта на татко... Бихте ли, бихте ли се видели с него?

— Това ли бил проблемът? Разбира се! С удоволствие!

Вечерта чичото наистина ги посети. Двамата го чакаха в салона. Соколинов беше сдържан, сериозен и облечен елегантно. Но когато чичо й позвъни на вратата, Боряна скочи като ужилена. Соколинов й направи жест, с който я окуражаваше. Тя се завтече и отвори вратата. Влезе един висок, стар, побелял човек с бастун. Той ходеше трудно, но

очите му бяха живи и млади. Целуна бащински двете бузи на Боряна, която се смути.

После старецът се запъти към изправения Соколинов, който спокойно го чакаше. Спря пред него и дълго го гледа. Накрая рече:

— А, значи това сте били вие!...

Какво се криеше зад тия думи, той не можа да отгатне.

— Приятно ми е, Соколинов...

Подаде си ръката, но старецът не я пое.

— Е, господин Соколинов, предполагам, че сте разбрали какво съкровище е нашето момиче?!

— Но, чичо! — възкликна Боряна.

— Ти мълчи!... Тя е нашата гордост, един чист бисер на фамилията. Е, бих желал да зная в какви ръце попада?

— Но, чичо, моля те...

Соколинов беше малко объркан от това внезапно нападение. Значи роднините бяха вече обсъждали случая!... Но бързо се съвзе.

— Господине, не знам за какво спорим. Напълно споделям вашето мнение за Боряна. Аз не съм по-малко очарован от нея.

— А вие честен човек ли сте?

— Трудно ми е да говоря за себе си...

— Чичо, моля те... Седнете... — умоляваше Боряна.

— Смятам, че ще да е по-добре ти да ни оставиш насаме двамата...

— Нямам нищо против — отвърна Соколинов.

Боряна с нежелание се оттегли.

— Питате ме какъв човек съм? Бих казал, обикновен. Най-обикновен!

— Нас не ни трябват гении! — изсумтя чичото.

— Висшист съм. Банков инспектор. Имам малък апартамент в София. Бих казал, добре подреден, с вкус. Известни спестявания, около двайсет хиляди... Никога не съм се женил. Сам съм на този свят...

— Питам ви какъв човек сте?

— Но помислете сам! Аз съм най-неподходящата личност, която може да даде сведения за Соколинов. Ето, външният вид нищо не говори! Може Соколинов да е прекрасен човек, но може да е мошеник, изнудвач, многоженец!

— Не сте млад.

— Съжалявам.

— Бих искал да сте добър човек!

— И аз.

Този е пълен идиот, помисли Соколинов, но каза:

— Още въпроси, моля?

— Какви са ви намеренията?

— Кои?

— Към Боряна!

— Не разбирам.

— Слушай, човече! Стоиш тука дяла седмица, живееш в нашата къща, ходиш по ресторанти, разхождаш се из града... е, как я мислиш?!

— Ах, да-а-а-а... Общественото мнение...

— Нашата фамилия е една от най-старите в тоя град и няма да позволя да падне петно на нея!

— Имате предвид мене?

— Не. Имам предвид вашите намерения!

— Съжалявам, господине, че не ви харесах. Мисля още тази вечер да си отида.

— Почакайте... Пак ви питам, вие знаете ли какво съкровище е Боряна?

— Но освен като съкровище, тя може да се разглежда и като жена!

— Тя е имала много кандидати, но на никого досега не се е спряла. И знаете ли защо?

— Любопитен съм.

— Защото нейните морални изисквания са високи!

— Съжалявам още веднъж, че не отговарям на тях!

— Вие се сърдите? Това е добре! Думите ми ви възмуцават? Седнете, де! Странното е, че тя за пръв път... как да кажа... е...

— Разбирам. Има някакви симпатии към мене.

— Така е. А вашите намерения, още веднъж ви питам?

— Виждате ли, ние никога не сме говорили по този въпрос с нея. Изглежда си приличаме по своята плахост. Ако бяха старите времена, аз спокойно бих поискал ръката ѝ от вас, който сега сте неин баща. Но какво да правя? Изглежда никога не ще мога да я попитам направо.

— Оставете това на мене! И така?...

— Господине, чичо... аз ви моля за ръката на Боряна...

Гласът му премина в теноровия диапазон, толкова беше неестествен.

— Не мърдайте!

Чичото излезе, като куцаше с бастуна, и след миг се върна, прегърнал Боряна с едната ръка.

— Повторете това, което казахте преди малко!

— Господине, бихте ли ми дали ръката на племенницата си?

— Е, щерко, отговори!

Боряна си свали очилата, опита се да ги избърше с везаната си снежнобяла копринена кърпичка, която изпусна, и тихо каза: „Да“. Лицето на Соколинов засия.

— Е, деца? — въздъхна старият чичо. — Мога да изпия една ракия сега! Седни, зетко! Искам подробно да ми разкажеш своето житие-битие. Кога смятате да стане сватбата?

— Колкото се може по-бързо, ако питате мене — отговори женихът.

— Аз мисля същото. Да речем... в неделя?

Соколинов погледна Боряна.

— Ако тя няма нищо против?

— Но преди това искам да се съберем всички роднини.

Соколинов бе смутен и угнетен. Но така или иначе, развързката приближаваше...

На другата вечер всекидневният салон беше празнично украсен. Масата разтегната и около нея — всички роднини. Годеницата седеше между чичото и Соколинов. Той глупаво се усмихваше. Изглежда, че всички роднини — повечето все възрастни хора, го одобряваха. Чичото се обърна към него:

— Зетко, чух, че са ти откраднали куфара и паспорта.

— Надявам се все още да ги получа.

— Не се безпокой! Първият братовчед на Боряна, моят син, работи в МВР. Той ще уреди работата с паспорта. Но къде е това магаре?... Изглежда пак е зает с някоя работа...

— Благодаря ти, чичо. Сваляш голям товар от плещите ми. Знаещ какво значи да подменяш паспорт, формалности и така

нататък... Може би по-добре ще е да прескоча до София и да отложим за няколко дни сватбата?

— Дума да не става! Познавам сина си. Той ще уреди всичко! В края на краищата, ти не си неизвестен човек, я! Цял банков инспектор! Нали така?

— Вярно е, че не съм неизвестен...

Но в думите и израза на Соколинов се четеше горчивина. Напълно разстроен, седеше вгълбен в невеселите си мисли. Боряна леко го побутна с ръка, понеже забеляза състоянието му.

— Какво ти е?

— Ще изляза за малко... Цигареният дим ме души...

Той стана, като се извини на околните, които отдръпнаха столовете си, и отиде в кабинета на баща ѝ. Отвори широко прозореца. След малко влезе Боряна.

— Случило ли се е нещо?

— Паспортът! Проклетият паспорт! И спестовната ми книжка! Трябва да отида до София!

— Не се безпокой, мили, братовчед ми ще уреди това. Ела нещо да ти покажа...

Тя го отведе при бюрото. Отвори чекмеджето и извади пачки банкноти.

— Но това защо?

— Защото докато намериш паспорта, няма да можеш да изтеглиш пари от книжката. Тук са три хиляди лева. Ако трябва, ще изтегля и повече...

— Какво говориш?!

Без да иска, в очите му се появи оня зъл блясък, но успя да го загаси. С нервен жест той бутна банкнотите в чекмеджето и го затвори. После сложи ръце на раменете ѝ.

— Парите не ме интересуват, разбираш ли? Искам да се ожения за теб. Бог ми е свидетел, че искам! Искам да бъда спокоен. Да прекарам живота си сред обич, да имам до себе си такава мила, умна и красива жена като тебе!...

— Но аз нищо не разбирам... Кой ти пречи да имаш всичко това? От какво се боиш?

— Паспорти, милиции... — каза той, но после се стресна и се усмихна. — Всъщност, боя се само от Съдбата.

Късно вечерта всички си отидоха. Боряна си легна, уморена от вълнение, но щастлива. Заспа веднага. Само Соколинов, проснал се на дивана в кабинета, мислеше със зареян поглед в тавана. Пушеше цигара след цигара.

Най-сетне стана. Хвърли гневно угарката през прозореца. Страхът, напрежението и нервността избиха и на лицето му. Той бързо нахлузи обувките си, обхванат от някаква паника. Взе шлифера, отвори чекмеджето с банкнотите, бързо напъха пачките в джобовете и тихо се измъкна. Прекоси всекидневния салон и видя, че вратата на спалнята беше откряната. Без да иска, сякаш воден от друга сила, той тръгна към нея и тихо влезна. Боряна спеше. Нощната лампа беше запалена. Присегна се към златния часовник, откачи го от стената, но след кратък размисъл го върна на мястото. Книгата, която тя беше чела, лежеше на пода. После приближи. Лицето ѝ — ведро, каквито са лицата на невинните момичета. Наведе се и съвсем леко я докосна до челото. Тя се размърда и той бързо и безшумно се отдалечи. Притвори вратата и отново се върна в кабинета. Извади парите от джоба и ги върна в чекмеджето. Погледна снимката на Боряна върху стената, извади я от рамката, зави я във вестник и я сложи в джоба.

Излезе съвсем безшумно. Когато вървеше през двора, една черна котка мяучеше точно на пътеката. Опита се да я ритне, но тя му пресече пътя. Той видя лоша поличба в това и съвсем посърна. Навън нямаше никой. Бързо премина смълчаните улички и излезе на шосето, което водеше извън града. Някакъв камион се зададе и го заслепи с фаровете, Соколинов вдигна ръка и за негова изненада шофьорът спря. Оказа се съвсем младо и весело момче.

— Закъде сте? — усмихнато попита то.

— Закъдето и да е, само не тук!...

— Отивам към Севлиево...

— Окей!

Отначало той мълчеше. Шофьорът му подаде цигара. И двамата запалиха. Соколинов, без да иска, въздъхна.

— Нещо неприятно ли ви се е случило?

— И то какво! Слушай, момче, шест пъти се жених, без да го желая!

— Как така?

— Обществото ме принуждаваше да се женя. А сега, когато искам да се оженя за пръв път в живота си, същото общество ми забранява това! Е, кажи, има ли оправия на тоя свят?!

— Не разбрах съвсем точно, но няма! — твърдо и убедено отговори шофьорът.

— И аз вече нищо не разбирам... — каза Соколинов.

ГЛАВА ДЕСЕТА

Когато влакът навлезе в гара София, бе ранна утрин. Току-що бе пристигнал и друг препълнен експрес от Пловдив. Потоци пътници се изнизваха, за да поемат от пероните по улиците на столицата. Между тях вървеше и Соколинов. Но наистина ли беше той? Нещастията в последните дни значително го бяха променили — измачкани панталони, брадясал, кални обувки, тъжни очи.

Той спря в чакалнята на гарата. Намери едно свободно място и седна да си отдъхне, а също да реши какво да прави. Пари нямаше. Може би сега съжаляваше, че не бе взел поне малко от Борянините. От друга страна, изпитваше гордост. Не се бе поддал на изкушението и този свой жест смяташе за най-голямото доказателство, че е влюбен до уши. Твърдо бе решил да започне нов живот. До краката си видя една захвърлена, омачкана, стара железничарска шапка. Вдигна я гнусливо с два пръста и я сложи в края на пейката. Бръкна по джобовете си за някой фас, но извади само изронен тютюн. Духна го от дланта си. В това време покрай него мина стара жена, превита надве от куфар и бохча. Той спонтанно скочи и услужливо вдигна багажа ѝ. Бабата го благослови. Отнесе го навън при такситата. Тя му пъкна два лева, въпреки съпротивата му. Той потърка банкнотата по брадясалото си лице за добър късмет и се върна в чакалнята. Но това беше чудесна идея!... Тръгна към перона. Шапката се оказа все още на пейката. Взе я и я очисти от прахта. Всичко беше наред! Нахлупи я на главата и смело се запъти към коловозите. Насочи се към една жена с три деца и много багаж. Вдигна едното дете и една кошница и тръгна да ги пренася. Жената го следваше. Здравата се умори.

— Колко струва? — попита жената.

— Поздравявам ви, че имате три деца! Колкото обичате!

Тя му подаде някакви пари. Два часа той пренасяше багажи и смирено приемаше пари като професионален носач. Накрая съвсем се изтощи. Седна пак на пейката в чакалнята и преброи спечеленото. Не бе много, но достатъчно за начало. Свали фуражката, малко се

поколеба, но я хвърли в кофата за боклук. Доволен прекоси разстоянието до изхода.

Навън пред такситата се трупаха хора. Той застана на булеварда пред светофара. Грешка нямаше — в София е, където бе преживял толкова падения, но и неизброими радости. Как ли щеше да го посрещне сега? Закрачи унило към центъра. Изпитваше отвращение от вида си. Близо до Халите влезе в една бръснарница. Погледна се в голямото огледало и скептично прецени измачкания костюм. Поглади с ръка прошарената си брада, набола като четина.

— Следващият, моля... — каза бръснарят.

Соколинов седна на стола. След половин час беше вече избръснат, с измита, добре пригладена коса. Даде бакшиш на бръснаря и пак спря пред огледалото. Боже, какъв жалък костюм, какви ужасни обувки... Напусна бързо салона. Прекоси малката градинка и се озова пред магазина за бързо химическо чистене и гладене. Влезе и поздрави. Жената, която обслужваше магазина, го посрещна с усмивка. Нямаше нужда от много обяснения, за да разбере какво иска. Тя му протегна престилка и той отиде зад паравана. След малко ѝ подаде панталона и сакото, без да излиза. Беше почти гол.

— Моля, седнете и чакайте.

Той седна на столчето зад паравана. Намери едно списание за опазване на горите и почна да го прелиства. Прозя се, но трябваше да чака... По едно време влезе някакъв мъж. Отначало Соколинов не обърна внимание на разговора. През пролуката на паравана той виждаше само краката му, но после се заслуша.

— Вижте — обясняваше клиентът, — петната са и по мундира, и по панталона, и по фуражката...

— Не се безпокойте — каза жената. — След два дни елате да си вземете униформата. Нищо няма да личи!

— Другарко, виждате ли, днес имам особен случай... Може ли до обяд да стане?

Соколинов се надигна и погледна зад паравана. Клиентът бе цивилен, но разгърна една запазена милиционерска униформа с пагони на капитан.

— Разбира се, другарю капитан. Ще се постараям. Само че ще я минем към експресните услуги и ще струва повече.

— Няма значение.

— Елате след два часа.

— Благодаря ви — каза мъжът и си тръгна.

Настъпи тишина. Дрямката налегна Соколинов. Той заспа и бе спал почти два часа, но изведнъж се стресна, защото някой почука на паравана.

— Влез — каза той механично.

Жената, която приемаше поръчките, се изправи пред него. Той свенливо скри голите си крака под стола и загърна като девственица коленете си с престилката.

— Другарю, трябва да изтичам до съседния магазин. Пуснали са банани. Моля ви се, докато се върна, наглеждайте магазина. Само за пет минути! Ако дойде клиент, задръжте го!

— Спокойно, другарко, на вашите услуги! — каза Соколинов и мощно се прозя.

Сега той излезе от паравана и застана зад тезгяха, за да не виждат клиентите голите му крака. Заведението изглежда се състоеше от две помещения. Едно, където почистват дрехите, и другото — за приемане и предаване, където беше той. Особено го заинтересува една поточна лента със закачени дрехи. Понякога сама тръгваше и пак спираше. На масата пред него имаше два бутона. Той натисна единия и лентата започна бързо да се върти. Минаваха закачалки с готови дрехи. Натисна втория бутон и лентата спря. Поигра си малко с бутоните. Когато натисна „стопа“, пред него се изпречи новата изгладена милиционерска капитанска униформа. Прокара пръстите си по пагоните и изведнъж...

С голяма бързина свали престилката и облече униформата. Сложи си и фуражката. Не можеше да се познае в огледалото. Любуваше се, като че току-що е произведен маршал. Един минувач застана пред витрината и Соколинов се стресна. Обхвана го паника. Бързо прехвърли от престилката малкото вещи, които имаше, в джобовете на новата си униформа, навлече обувките си и изскочи от магазина, затича се по булеварда, като разбута минувачите. Всички му правеха път. После тръгна по-бавно. Сега се налагаше често да вдига ръка за поздрав на униформените. Почти се беше успокоил и дори изпита гордост, че му отдават чест. Влезе в магазин за почистване на обувки и моментално беше обслужен.

Лека-полека започна да вкусва от плодовете на властта, въплътена в униформата. Всеки му правеше път, услужваше му бързо, без да чака ред. Самочувствието му нарастваше с всяка измината минута.

Той вървеше по една търговска улица, лишена от движението на автомобили, заедно с гъстата тълпа от трудеци се, които уплътняваха работното си време по странен начин. Смяташе се за лош вкус да пазаруваш в края на работния ден, когато си раздразнен, уморен и ти се иска само да се прибереш у дома, да се наплюскаш до видиотвяване пред телевизора — твоя брат и другар, най-близък на тоя свят!...

Като гледаше тия възбудени хора с лица на златотърсачи, Соколинов си мислеше, че ако всички тръгнаха по магазините след работа, какво ли щеше да стане?! Ще се изпогазят! Имаше случаи, например като днешния, при пускането на банани да се обезлюдяват цели служби чак до портиера. Но посетителите не казваха лоша дума, а търпеливо изчакваха завръщането на развеселените служещи, натоварени с мрежи. След това работата тръгваше радостно, доброжелателно и учтиво като Моцартова симфония. Не са глупави японците, които най-много ценят в дадено предприятие психоклимата.

За Соколинов не беше трудно нито да облече капитанския мундир, нито да се издигне до духа на мундира. Защото дългът преди всичко! Предметите по витрините са суета! Лицето му постепенно стана сурово, неподкупно като на Робеспьер върху трибуната на Конвента. И все пак спря пред една витрина на магазин с чужда валута. Всичко по нея бе със стоки чуждестранни марки, произведени в България, но кой знае защо, вместо да попаднат в обикновената търговска мрежа, отиваха в тия магазинчета... Сигурно защото бе въпрос на престиж да притежаваш нещо с чужд етикет! Малкият магазин бе претъпкан. Човек оставаше с впечатление, че всички влизат, но никой не излиза. А причината Соколинов да спре пред него бе една бутилка „Курвоазие“ — любимата напитка на Наполеон Бонапарт, според фирмата производителка. Въпреки че в мемоарите си от остров Света Елена той нищо не пише за този коняк, фактът, че бе умрял от цироза на черния дроб, правеше твърде вероятна историческата версия. „Курвоазие“ — три звездички, с лимонче и малка бучка захар, бе за капитана една приятна добавка към тъй трудния и безпаричен живот. Точно да се махне, на сантиметри от него млад милиционер —

почти момче — му отдаде чест. Той също бе зяпал във витрината и явно се чувстваше неудобно, понеже лицето му се бе зачервило. Соколинов, след като превъзмогна собствения си страх, разбра и му дожаля. Реши да го успокои.

— Какво, юнак?! Гледаш как буржоазията, претърпяла крах на идеологическото поприще, се мъчи с тия жалки дрънкулки да мами трудещите се?

— Тъй вярно, другарю капитан!

— Колко ниско са паднали буржоазните идеолози! Смешно, нали?

— Тъй вярно, другарю капитан!

— Но ние не се боим от тях и знаеш ли защо?

— Не, другарю капитан!

— Защото сме силни и можем да си позволим тия малки шеги с империализма. Но защо стоим? Нека влезем и видим тоя жалък панаир на суетата! Смятам, че ще бъде поучително зрелище за вас!...

— Тъй вярно, другарю капитан!

И така, с гордо вдигната глава, сериозният и строен капитан от милицията застана на входа. Отначало всички го подминаваха. А понавътре нямаше къде да стъпи. Да се бута в тълпата бе не само за него, но и за мундира неудобно. Първи му обърнаха внимание влизащите. След като го зърнеха, те се омитаха с изключителна бързина на отсрещния тротоар и оттам бегом поемаха в първата пресечка. Но ето, че го забелязаха и в магазина. Реакцията беше верижна като при атомен взрив. След миг всички присъстващи в магазина бяха наясно. Пред капитана се образува широко пространство. Настъпи тишина като в околото на огромен циклоп. Всеки от посетителите знаеше, че след малко бурята ще се развихри както в открит океан и нито един кораб нямаше да остане на повърхността. Всеки вече знаеше, че е попаднал в беда. Лицата на продавачките, въпреки че бяха плътно гримирани, станаха като варосани. А когато капитанът направи само една крачка, ураганът избухна с невиджана сила. Но вместо със силен порив на вятър, той се изрази в проливен дъжд, дъжд от зеленикави долари... Те се сипеха отвсякъде, бързо покриха пода и пространството пред капитана се изпълни с шумоляща хартия. След това настъпи тишина. Първият, един смел приложник на „ченча“, се опита да заобиколи капитана, но спря пред строгия му поглед. Без да

каже дума, обърна джобовете на дънките и якето си наопаки. Бяха празни. Тъкмо да се хване за ципа на „дюкяна“ и милиционерът капитан му рече:

— Искате да правите мъжки стриптийз?!

Соколинов презрително му махна с ръка да върви. Но там, зад него, стърчеше младото милиционерче. Всъщност неговото присъствие придаде на целия случай впечатлението на блокада. Щом обаче капитанът го пусна, значи и младокът ще го пусне. Така един по един се източваха участниците в тази трагедия с бледи лица, със студена пот, с бурно туптящи сърца и обърнати извън джобове, а жените с отворени чанти. След миг тълпата се изниза, сякаш се изпари. Магазинът остана празен в цялата си голота. Продавачките стояха прави зад щандовете с восъчни лица като от музея на мадам Тисо. Младият милиционер затвори вратата на магазина. Соколинов постави табелата „Почивка“.

— Моля, съберете боклука от пода — каза той.

Една от продавачките излезе зад щанда, но се заклати и щеше да се срути, ако колежката ѝ не бе я подхванала. Единствената, която запази дух, бе чистачката на магазина, родом от село Бояна.

— Я че ги пометем... — каза тя и бодро се зае с работа.

Натъпка с банкноти голяма торба.

Атмосферата в помещението се разреди. Но в замяна на това в душата на капитана започна борба. Доларите съставляваха цяло богатство. Те бяха в ръцете му, но как да ги изнесе?! Главната пречка бе униформеният младок до него. Реши да го изпрати някъде по работа, а той да грабне торбата. Обаче по всичко личеше, че задачата е с погрешен отговор. Милиционерски капитан с торба, посред бял ден по многолюдна улица?!... Но доларите си заслужаваха!

Той се извърна към младия си колега при изхода и, без да иска, погледът му се спря на витрината. Там, сякаш от купола на храм, видя триъгълното око на бога в образа на Гросмайстора. За щастие погледите им не се срещнаха. Гросмайстора зяпаше витрината. Луд страх обхвана капитана. Взе бързо да разсъждава. Магазинът е към друго районно управление. Няма пукнат долар, понеже си е абдал по рождение. Няма за какво да влезе. И не гледа вътре какво става, а се заплесва по витрината. Кой ли дявол го е довякъл тук?! Сега неговото лице побеля като варосана стена. Паниката го обзе изцяло. Като

хипнотизиран, отново погледна витрината. Лицето на Гросмайстора го нямаше там. Да се измъкна само здрав и читав! — крещеше цялото му същество. Да се махна далеч от София, далеч от районните управления, далеч от Гросмайстора!...

— Виж какво, юнак! — обърна се той към милиционерчето с прегракнал глас. — Ти ще останеш тук! Обади се в Стопанската и не мърдай от изхода, докато не пристигнат другарите, защото това не е моя работа! Разбра, нали?

— Тъй вярно!

— И ето, юнак, аз тръгвам!... Мисля, че примерът, който се разигра пред очите ти, ще породя един ден много мисли у теб, благородни мисли за нищожеството на парите и робството, на което се подлагат хората заради тях! Довиждане! От теб ще стане прекрасен работник!...

Соколинов излезе на улицата, нахлупи фуражката над очите си, като с другата ръка си държеше носа. Все пак, ако там бе Гросмайстора, нямаше веднага да познае лицето му. Огледа се наоколо. Гросмайстора липсваше. Почти тичешком пресече улицата и се измъкна през пресечката на съседния булевард. Там спря и въздъхна. Сърцето му лудо биеше! Не, той няма вече да се поддаде на никаква съблазън! Нека да са милиони долари! Свободата за него е всичко!

Как се озова Соколинов на околоръстното шосе, не можеше да каже. Страхът беше сякаш заличил последните му мозъчни гънки. Той вървеше по разделителната лента. Шофьорите, които караха в двете посоки, си подаваха трикратни светлинни сигнали за опасност — по шосето се движи униформен човек! Защото достатъчно бе наличието на една фуражка, даже да е на лесничей, за да се възцари на магистралата едно нетипично и ненормално забавено движение, стигащо до подмазване. Когато минаваха край него, те пълзяха като костенурки. Но на Соколинов хич не му бе до пътнотранспортната обстановка. Той крачеше по шосето и се мъчеше да размишлява. Гросмайстора не му излизаше от ума.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

Докато маршируваше по околоръстното шосе и всяваше ужас във водачите на МПС, Соколинов бръкна в джоба, извади кибрит, но той се оказа празен, а и нямаше цигара. Тогава с яд захвърли кутията. Този му жест бе възприет като заповед да спре движещият се срещу него пикап. Шофьорът натисна спирачките, гумите засвистяха по асфалта и автомобилът закова пред него. Водачът изскочи от колата. Капки пот бяха оросили челото му. Изглеждаше мъж на средна възраст, който се бои от всеки и от всички, поради полулегалното естество на шофьорската професия.

— Заповядайте документите, другарю капитан!

Подаде му ги с трепереща ръка, без Соколинов да ги е искал. Последният внимателно ги прегледа, като бързо влезе в новата си роля.

Само да не пробва за алкохол, си мислеше шофьорът. Беше пил почти до размъване. Соколинов погледна подпухналото му лице.

— Защо ви треперят ръцете?

— Ама аз сутринта духах.

— Вие вероятно свирите на бас-туба в гарнизонния оркестър?

— Духах за алкохол.

— Така ли?! Та вие сте извадили напълно и безвъзвратно апарата от строя. Но както и да е. Аз не съм нито пастор, нито есперантист, нито участвам във въздържателното движение.

Шофьорът обърса с опакото на ръкава челото си. Може би му се разминаваше?... Но следващият въпрос на капитана прозвуча като изстрел в тиха нощ.

— А товарителницата?

— Забравих я. Ей богу, другарю капитан...

Шофьорът отново се обля в пот.

— Впрочем, къде работите?

— Аз ли? Към АПК. Странична дейност — ковано желязо и дребни сувенири, художествени занаяти... Моля ви, не ми вземайте талона. Имам две деца...

— И къде е тази работилница за художествени занаяти? Обичам народното творчество. В София ли е?

— Не. В Горни Богров.

— Отлично! А село Долни Крали Марко наблизо ли е?

— Н-е-е-не ви разбрах... Не знам...

— Срамно, комсомолецо, срамно...

— Ако смея да забележа, аз съм на четиридесет години и бях в комсомола до миналата година... Моля ви, не ме погубвайте, другарю капитан. Товарителницата... някъде съм я изгубил...

— Вие сте разсеян като академик? А сега ще ме отведете в тази ренесансова Флоренция на Софийски окръг, където да се насладим на изкуството!... И по пътя ще ми разкажете всичко — от игла до конец! Истината, само истината, цялата истина!... Моля, повторете последните ми думи!

Шофьорът с глух глас ги повтори.

— Заповядайте в кабината, другарю капитан. Всичко ще ви разкажа, бога ми, всичко!

Шофьорът бе решил в себе си, че всяка съпротива е излишна и че ще пее за всичко и за всеки, който е имал нещастieto да го срещне в последните месеци и му каже „Добър ден“, следвайки стария принцип на Димитър Общи — колкото повече хора накиснати, толкова по-добре! Капитанът седна до шофьора. Пикапът потегли и той запя своята ария на клеветата и никой вече не можеше да го спре.

Колата кривна от шосето и тръгна по един тесен път, отначало асфалтов, а после черен и изровен. Минаваше ниски къщи с обширни дворове, откъдето се носеше квиченето на прасета. Явно тук се съчетаваха две несъвместими на пръв поглед дейности — изкуството и животновъдството. После се озоваха на равно поле и там, в далечината, израсна нещо като малък средновековен, едноетажен замък с причудливи постройки, ограждащи двор във форма на разкривен трапец. В него бяха паркирани две коли — черна волга и още един пикап. Едро, свирепо куче от неопределена порода се насочи безстрашно срещу дошлите. Шофьорът даже не посмя да отвори стъклото, а натисна продължително клаксона, докато от едната постройка не се показа нисък, дебел мъж, с гола, лыщяща глава, облечен в дочени дрехи.

— Колко пъти съм казал тук да не вдигаш шум — извика човекът и посочи пътния знак „Забранено за звуков сигнал“, откраднат, разбира се, от централното шосе. Той пропъди кучето, което застана недалеч и продължи да ръмжи. Мъжът с голата глава бе разгневен. Но когато от пикапа слезе цял-целеничък капитан от милицията, една широка, топла усмивка като мазна баница, току-що извадена от фурната, озари лицето му, плувнало за миг в пот.

— Заповядайте, другарю капитан, каква радост!

Соколинов погледна ръмжащото куче и каза:

— Това мелез между лъв и акула ли е?

— Това ли кученце? Балканчо, ела, пиленце, и поздрави нашия гост!

Кучето се приближи.

— Дай лапка на нашия приятел!

За учудване на Соколинов Балканчо подаде лапа, като срамежливо извърна глава. Соколинов обаче не посмя да се ръкува и рече:

— Знаете ли, наскоро излезе едно съобщение във вестниците, че в град Марек се родили пет отрочета на лъва Явор и лъвицата Янка. Дават ги безплатно. Защо не ги вземете? Това е нищо за вашите възможности! Ще ви струва само половин тон сарфалади на ден. Какво е за вашата фирма!...

Мъжът трепна при думата „възможности“. Погледите на Соколинов и шофьора, който многозначително се усмихна, се срещнаха. Нямаше нужда от думи. Стана му ясно, че „колегата“ му е разказал подробно всичко, което знаеше, не знаеше, би могъл да узнае или никога не би го узнал.

На вратата се показва една едра жена с лице на тиква и гърди с размери на ломски любеници. Тя сложи ръце на издутите си хълбоци в типична кавгаджийска поза, но като видя капитана, лицето ѝ разцъфна като невен.

— Прибирай се веднага! — викна ѝ собственикът.

Тя неохотно се скри в къщата.

— А сега, уважаеми...?

— Седларов! — услужливо отвърна собственикът.

— Уважаеми гражданино Седларов, нека разгледаме вашата работилница и експонатите — този миниатюрен Лувър!

— Какво?

— Спомени... Но да вървим, Седларов. Ще се пръсна от любопитство...

— Стараем се, другарю капитан, и ние... как да кажа... да научим народа на красивото!...

— Похвално е, Седларов, че в този век на техниката и прагматизма все още се срещат хора естети, за които красотата е смисъл на тяхното съществуване!

— Не искам да се хваля, но така си е!

— Е? Апре ву, Седларов!

— Какво?

— Нищо, нищо... Предпочитам да се движите пред мен и, докато ходим, искам кратко и стегнато описание на дейността в това предприятие.

— Имаме пластмасов цех за народни кукли...

— В какъв смисъл народни? Сега всичко е народно!

— Носиите.

— Да, носиите, сърцето на българския фолклор, душата на българската жена, изплакала очите си в тези шевици, тук и само тук се отразява душата ѝ, а не като на Запад — в прането, готвенето и побоищата.

— Имаме цех за ковано желязо, две преси, пирографиращи изделия, керамика...

— Да оставим производството. Водете ме направо при готовата продукция!

— Ей сега, другарю капитан!...

Залата на експонатите бе една барака, но доста чиста и прилична. Тук на една маса се намираще продукцията на моделите. Соколинов вдигна някакъв предмет.

— Това какво е?

— Мече.

— Пишете, за бога, че е мече, иначе ще го сбъркам с паяк.

— Казва „мамо“...

Седларов го натисна по корема и се чу противен грач.

— Похвално...

Соколинов вдигаше и разглеждаше предметите един по един.

— Мартенички?... Добре. Щъркелче с бебе... Правилно! България трябва да се бори за висока раждаемост! Детско столче-цукало... вероятно от дърводелския цех?

— Харчи се много.

— Не виждам цените?

— Това са само модели.

— Крокодил или бразилски алигатор? Прилича на динозавър! Защо не се движи?

— Пружината му е повредена.

— Лошо, другарю...?

— Седларов!

— Лошо, Седларов, лошо! Никаква красота, никаква функционалност! Кой е дизайнерът ви?

— Какво?

— Питам кой прави моделите?

— Ами... аз! — скромно заяви той.

— Вие сте следвали Художествена академия?

Последният отрицателно поклати глава.

— И сте специализирали в Мюнхен? Ученик на Пол Клее! Влияние на Пикасо? Продължител на Пироманишвили?... А сега, дайте си документите! Цени, производство, пласмент, заплати, месечни отчети и така нататък! Ако и документацията ви е така красива, както равнището на продукцията, ще трябва да ви изпратим командировка в Софийския централен затвор. Повярвайте ми, той е просто университет за хора с художествени наклонности, както в Константинопол е била Магнаурската школа за Кирил и Методий и синовете на българските царе! А вие сте млад все още... Ще излезете запазен...

— Другарю капитан, моля ви, мене ще ми стане лошо...

— Моля, документите!

Той извади от бюрото папки, разписки, кочани... Изведнъж Седларов събра сили и се озъби:

— Кой сте вие всъщност?

— Аз ли? — учуден каза Соколинов. И след кратък размисъл продължи: — Аз съм капитан Буревестников, ясно ли е?

— Тъй вярно!

— А сега, махайте се и ме оставете да работя на спокойствие!

Така капитанът от Соколинов стана Буревестников. Той обожаваше Максим Горки. Защото е бил босък. Не бе чел от него нищо, освен юбилейните заглавия в печата, сред които му се бе мярнала някога запаметяващата дума Буревестник.

Седларов излезе с нежелание. На очите му имаше сълзи. А капитанът разкопча мундира, свали фуражката си, седна на бюрото и разлисти първата папка. Почна да си взима бележки. Не след дълго някой почука на вратата.

— Мога ли да вляза? — попита собственикът. Той носеше поднос с чаши и чинии.

Буревестников с нескрито любопитство погледна таблата. Без да иска, се облиза.

— Едно кафенце, кифличка, малко луканчица... — опита да се засмее Седларов. — Едно кентче... работата ви е трудна... чувствайте се у дома. Ще мога ли да ви поканя на вечеря?

— Излезте и ме освободете от присъствието си!

Когато прелюбезният домакин излезе, Буревестников се нахвърли на яденето. Но веднага след това продължи да работи. Така го завари вечерта. Лампата светеше, а Буревестников здравата се трудеше, по риза. Пушеше от „Кента“. Отново се почука на вратата и се появи неизменният Седларов.

— Другарю Буревестников, моля ви... Ще се погубите... Вие трябва да се щадите!...

— Когато човек работи за щастието на народа, думата „щадене“ е неподходяща! Елате, Седларов! Застанете зад мене! Досега само изчислявам нерегистрираната печалба. Тя е от порядъка на петцифрено число и забележете, само за последните три месеца!... Всъщност от колко години е предприятието?

— От пет.

— Вероятно ще стигнем до шестцифрено число. А млад човек сте, нелишен от способности... С голям стаж в търговията. Защо не останяхте в бакалския бранш?

Уплашеният Седларов нещо промуча.

— Ясно. Красотата ви е привличала. Изкуството! В душата на всеки бакалин се крие артистът! Съжалявам, Седларов. Следващата ни среща ще бъде в следствения отдел.

— Не ме погубвайте! — изхълца Седларов. — Имам само тая къща, жена и едно-единствено дете — момиче, от женски пол.

— Ето как един артист си отива от света! Още Нерон го е казал! Кво вадис доминe!... Но къщата е триетажна. Видях и две леки коли.

— Имам още една, скапана...

— Вие правите колекция от скапани детски играчки и скапани коли? Лошо, другарю Седларов, лошо! Какъв пример ще дадете на детенцето си?

— Тя е вече трета година кандидат-студентка.

— И с вашите финансови възможности не сте могли да я пробутате? Странно! Познавам един кожухар. Момчето му го изпратиха на държавни разноски в Италия да учи пеене. Иначе заекваше. А момчето му скоро ще завърши Художествената академия, отдел „Текстил“, макар че е далтонистка.

— Не ми беше по силите! Кандидатства за кинорежисьор!

— Аз очаквах повече от вас! Вие ме разочаровахте, Седларов!

— Вечерята е готова, другарю капитан! Ще благоволите ли да ни зачетете? Жената цял ден готви...

— Избършете си сополите, усмихнете се... Ха така! Животът, другарю Седларов, е пред вас. Не загубвайте любопитството си към живота! Да тръгваме!

Когато влязоха в домашната трапезария, гледката на масата бе пищна. Естествено, поставиха Буревестников на централното място. От двете му страни седнаха дебелията Седларова и дъщеря му — също внушително закръглена, с глуповат израз на лицето. Разговорът, разбира се, водеше Буревестников. Особено като пийна, езикът му съвсем се развърза. Говореше като баптистки пастор и се обръщаше главно към момичето.

— И тези идиоти вече трета година не ви приемат?! Та вие... Я обърнете профила си! Имате характерно лице. Можете да станете едновременно кинорежисьор и актриса! Вие сте за характерни роли, каквито липсват на българското кино. Ще режисирате и ще играете в собствените си филми! Какво рецитирате?

— Баснята на Михайловски „Орел, рак и щука“ — отговори носово момичето. Явно и в говора си имаше някакъв дефект, защото гласът ѝ звучеше като от глинено гърне. Ту се засилваше до непоносимост, ту изчезваше напълно.

— Трябва нещо повече!... Монологът на Хамлет... Аз преди да завърша Школата, бях приет във ВИТИЗ, от първи тур! Впрочем, Офелия, дет ис дъ куесшчън! Извинявайте, преминавам на английски... Спомени... Ще трябва доста да репетираме.

— Връзки, само връзки — каза унило Седларов.

— Връзки ли? В театралния свят съм като шаран във вода. Връзките ги имате!

— Нали ти казах... — обърна се жената на Седларов към него. — Този човек ще ни донесе щастие. Правиха ми хороскоп. Тази година ни чака голям късмет!

— Я не дрънкай глупости! — каза Седларов. — Една шайба се върти...

— Впрочем, става вече късно... — забеляза Буревестников.

— Оправихме ви леглото. Нали ще останете? — попита жената.

— Да, късно е. Налага се да остана. Лека нощ. Оттеглям се в покоите си. Тази вечер ще продължа да работя. Апропо, Седларов, наминете по-късно към мене...

Когато влезе в стаята, определена за него, той се тръшна доволен на леглото. Но по-рано, отколкото бе необходимо, на вратата тихо се почука. Буревестников скочи.

— Момент!...

Той окачи мундира на една закачалка в стаята и със запретнати ръкави седна по риза на масата.

— Влезте! — извика той бодро.

Седларов застана чинно до вратата.

— Елате, Седларов, и подпишете протокола...

Седларов отиде при него. Чете дълго протокола. Отново сълзи се явиха на очите му.

— Но вие ме погубвате!...

— Ако виждате някакъв смислен изход, моля, съобщете ми го! До сутринта има време... Може би ще измислите нещо?...

— Другарю капитан Буревестников, във вас ми е надеждата! Моля ви! Вие измислете!

Но под строгия поглед на капитана той подписа.

— Така-а-а... Добре! А какво смятате да правите тази нощ? — попита Буревестников.

— Тази нощ ще плача.

— Не плачете, Седларов, макар че сълзите облекчават нервната система, както клапанът за парата облекчава котела на локомотива да не се пръсне. Щом няма да спите, искам и вие да поработите! В труда е спасението!

— Кажете какво, готов съм на всичко!

— Вие сте дългогодишен труженик върху попрището на Неп-а, както го е нарекъл великият Улянов. Вие сте радетел за свободната търговия и свободните човешки отношения! Моля ви, изгответе ми схема за всички, така наречени, странични предприятия към АПК и всички частници, които познавате в близката околност.

— Не, това не мога! Те ще ме утепат!

— Можете, Седларов, можете... Та няма само вие да страдате, я!... Този доклад ще бъде първата стъпка към новия ви живот. Това може да ви избави от дамоклевия меч, надвиснал над главата ви. Е, съгласен?

— Съгласен!

— А защо така изведнъж се съгласихте?

— Амиии... няма само аз да страдам, я!

— Правилно, Седларов! Вие сте роден предател. А сега, оставете ме да поработя...

Той седна зад масата и отново „потъна“ в работа. Седларов постоя в стаята, после на пръсти се промъкна зад стола, където бе окачен мундирът на Буревестников. Последният го погледна с едно око. Седларов пхна в джоба на дрехата някакъв пакет, увит във вестник.

— Излезте, Седларов, не ми пречете! — каза Буревестников, без да вдигне глава от папката.

Той излезе, като безшумно затвори вратата след себе си. Буревестников изчака малко, после бързо скочи и извади от мундира пакета, като го разви. Бе доста дебела пачка пари само от нови двайсетачки. Самодоволно ги потри по брадясалото си лице, като изрече благословията:

— На хаирлия да е!

Започна толкова добре, колкото той никога не бе помислял и в най-смелите си мечти!...

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

На другата сутрин Буревестников закусваше с удоволствие. Седларов се беше успокоил. На масата цареше благоразположение.

— А вие, Севелина, защо не ядете? — обърна се към дъщерята Буревестников.

— Нямам апетит.

— Така ли? — Буревестников я огледа. Тя съвсем нямаше вид на недохранена.

— Вижте, Севелина, аз съм дълбоко против това човек да стигне шейсет години, да стане народна артистка и чак тогава да играе ролята на Жулиета!... Но такава е системата в нашия театър. Разни старици се мотаят по зле сковани балкони и публиката изтръпва, че може да се изтресат долу, че горката Жулиета ще си счупи бедрото, което повече няма да зарасне... И така, щом не ядете, хайде да направим една малка репетиция! Излезте и ми рецитирайте „Орел, рак и щука“ от Михайловски. Гениална басня! С дълбок философски смисъл!

Севелина стана и заотпочна:

— Орел, рак и щука, по някаква си слука решили...

— Не така, не така... Ето как!

Буревестников на свой ред стана и започна баснята с много чувство. След първото изречение също спря, защото не знаеше текста.

— Ех, младини!... Ако сега изляза пред комисията и рецитирам „Лудият“ от Петьофи, всички ще станат от столовете и ще се пръждосат изобщо от театъра! Запомни, скъпа Севелина, нищо не убива така посредствеността, както талантът!...

Той взе да се смее като „Лудият“. Присъстващите бяха потресени. Жената на Седларов се прекръсти, а Севелина се разплака от възторг. След закуската двамата мъже останаха сами. Те се надвесиха над туристическата карта на София и околностите като маршали от генерален щаб в навечерието на военните действия. На картата имаше кръгчета, триъгълници и квадрати с разноцветни

моливи и стрелки, които ги съединяваха. Въпросите задаваше Буревестников. Той посочи едно кръгче.

— Цех за керамика — отговори Седларов автоматично.

— Ще ви моля при всяко предприятие да отбелязвате годишната печалба с дребни цифри отстрани на знака.

— Никой няма да ти я каже!

— Приблизително, Седларов, приблизително... По начина на живот — любовници, коли, вили... Това можете, нали?

Седларов кимна с глава. Сега Буревестников му посочи един триъгълник.

— Цех за гоблени — каза Седларов. — Ще ви се изправят косите, ако научите печалбата.

— Предполагам, Седларов. Мощното културно движение за бродирание на гоблени в България от ден на ден се разраства като богомилството. Да започнем оттук, какво ще кажете?

— Имате набито око.

— Ще мога ли да използвам една от колите ви? Предпочитам черната волга, каквито употребяваме в нашата служба.

— Тя е на ваше разположение.

Буревестников тръгна, като си оправи фуражката, но се върна.

— И само ако разбере, че си ги предупредил...

— Сакън! Как можахте да помислите! Та нема само аз да страдам, я!

Буревестников седна зад волана. За миг колата изхвърча. Не беше лош шофьор. Седларов остана на двора, забърса изпотеното си голо теме, после дълбоко въздъхна.

Въпросният цех беше в една забутана къща в Биримирци. Двамата потърпевши собственици седяха изпотени пред Буревестников.

— Моля, заведете ме в производствения отдел.

Те отвориха съседната врата. Две старици — едната беззъба — пакетираха стоката от чилета с разноцветни конци, схеми на картината, фотоси на готовите гоблени и други.

— Жалко производство, но какви печалби, нали? — обърна се към тях Буревестников.

Двамата собственици мълчаха.

— А сега да видим готовата продукция...

— Ние не шием гоблените. Ние даваме само замисъла.

— Знам. Но ако Вилер от Хамбург научи за тази нелоялна конкуренция, ще подаде жалба в Международния съд и тогава жална ви майка! И не от него, а от родното ни скъпо съдилище, което не гледа на лицеприятие, което е най-прогресивното, най-човеколюбивото, но и най-суровото!... Няма да ви похвалят, нали? Това какво е?

— „Мона Лиза“.

— Я виж! Защо бузата ѝ е издута? Зъбобол? Доста педагогично! Една българска жена само с игла, конец и напръстник ще премине през всичките мъки на Леонардо Да Винчи, ще вникне в неговата творческа мисъл, за да извезе най-великата картина на човечеството! А това?

— „Зимната воденица“.

— Тъпо произведение! В България няма вече нито воденици, нито зима, нито вятърни мелници. Това е носталгия по миналото, когато човечеството не се е плодяло като плъховете и в зимната нощ е блещукал огънят на мелничаря...

— Вижте тези розички! — угоднически предложи единият от мъжете.

— Не, те не ме интересуват! А защо не направите мечтата на всяка гобленистка: „Тайната вечеря“ — единайсет на пет метра. Тогава цялото село ще може да бродира в продължение на две петилетки!

— Мислиме да реализираме и „Тайната вечеря“ — отвърна потраканият.

— Да-а-а... Сега не се казва „да скова кочина“, а се казва „да реализирам кочина“... Не се казва „да завърша право“, а „да се реализирам в правото“. О, Българийо, неизбродими са твоите дебри на мисълта! Но както и да е... По изкуството — край! Сега да видим сметките, разписките, товарителниците... Например прави ли ви впечатление, че за „Зимната воденица“ са вложени конци, които не струват и лев. А колко я продавате? За двайсет?

— За осемнайсет... — с половин уста отвърна единият.

— Ехе-е-е... Вие реализирате печалби на Дженерал Мотърс! И без никакъв риск! Както е било при първоначалното натрупване на капитала! И така, на работа... на една тъжна работа...

Двамата братя направиха още един последен опит да умилостивят взискателния капитан. Погледнаха се и по-възрастният срамежливо каза:

— Имаме още нещо, което сега тепърва разработваме, ама е все още в проект...

— Да видим.

Те изкачиха стълбата към тавана. Там на стативи стояха готови пана, нарисувани с блажни бои върху едноцветна гладка мушама за маса, общо три на брой. На едната картина имаше обширен вир, заобиколен с кипариси, и сред вира плуваше лодка, придружена от три лебеда. В лодката — с размери на детско надуваемо кану — седяха, или по-скоро се подаваха, огромните глави на мустакат мъж с къдрава коса и жена с дълги черни коси.

— Тези фрески какви са?

— Кавьорчета.

— Изпитвам страх.

— Защо, другарю капитан?

— Защото лодката ще потъне само от тежестта на главите. И какво расте край един вир?

— Мене ли питате? — попита по-възрастният.

— А кой друг!

— Край вировете растат върби.

— А не кипариси! Въобще кипарисът е едно ненужно дърво, без стопанско значение! А това бялото в дъното какво е?

— Пиле! — отвърна по-младият.

— Искате да кажете водолубива птица? И каква? Гларус, корморан, пеликан?...

— Пиле! — повтори инатливо младият.

— Глупав замисъл! Никаква идея! Липса на простор, липса на всичко, напомнящо века на техническата революция, в която за щастие живеем. И вместо един моторен скутер с млад лейтенант от флотата, който спасява плуващо кроул момиче, и в дъното като фон — стохилиядитонен японски танкер с българско знаме, застанал край петролна сонда за морски шелф, а още по-нататък хеликоптер и най-отзад слънцето на социализма, което изгрява, окъпващо с лъчите си птицата буревестник — символ на бъдещето... Ето, това е идейна картина!

— Ние сега се учим... — каза по-възрастният. — Аз съм само изпълнител и правя шаблоните. Едно кавьорче излиза за пет минути.

— Значи вие сте талантливият от братята? Наистина във вас има нещо, но ви липсва идейност!...

— Толкова можем, толкова правим!

— Втората картина, както виждам, е на историческа тема? Цар Крум отрязва главата на Никифор, въпреки че за тази касапска операция е имал добри сътрудници и не е било нужно да я извършва сам! Как ви дойде тази идея?

— Прекопирахме иконата „Ирод отрязва главата на Йоан Кръстител“ — каза по-младият.

— Нерде Ирод, нерде хан Крум... Но както и да е... С кавъорчетата няма да се занимаваме! Вие едва ли ще можете да продадете оригиналните екземпляри... Виждате до какво води липсата на идейност — до финансов крах!

Но по-талантливият тоя път не издържа.

— Ние изкарахме в петък на пазара петстотин кавъорчета и щеха да се избият! Пет хиляди да бехме изкарали и тех щехме да продадем! И, ако искате да знаете, всеко продадохме по двайсет и три лева. Имаме поръчки от пласъорите из цяла България и нема да можем да насмогнем, ако ще и пет години да рисуваме!

Тоя път удивеният бе Буревестников. Той разбра, че не познава добре народа си и вкусовете му. Набързо изчисли разноските за едно „кавъорче“. Мушама за стотинки, шаблоните готови. Боя — обикновена блажна за дограма. Поръчки от цяла България. Бе подценил братята. Почувства се унижен. Той със своята интелигентност, със своята изобретателност и ум изглеждаше пигмей пред тях. Представите, които бе изградил за себе си, рухваха една по една. Животът бе отишъл много напред, печалбите бяха станали астрономически, а той все още тъпчеше около деветосептемврийския период. Тук за пръв път се прокрадна тревожната мисъл, че трябва нещо да промени в методите си. Даже като напусна цеха на братята, мисълта му продължаваше да работи в тая насока. От видяното и от направената проверка го бе изумил размахът на търговията. Докато на повърхността има къщи, улици, магазини, хората в тях се бутат и трепят по цял ден, долу под земята кипи другият живот, животът на нелегалния бизнес, където всичко се купува и продава, където конкуренцията е остра, хората борбени, смели и изобретателни като борсуци, които в името на печалбата не може да уплаши дори

милицията, дори капитан Буревестников!... Накрая той реши, както навремето неговият предшественик Наполеон, да застане начело на това ново движение, поне в рамките на Софийски окръг, да го анализира, обедини и вземе в свои ръце! Така всичко в неговия живот щеше да получи смисъл, а начело на такава мощна стопанска организация той нямаше да се чувства по-зле от император.

Вечерта Буревестников седна на масата заедно със семейство Седларови. Той бързо свърши да яде и стана. Отиде при Севелина и каза:

— Напредъкът ви е забележителен. Влизането ви вече не е проблем. Смятам, че кинорежисурата отговаря на вашия интелект. Ето, Буревестников ви казва това! Проблемът при вас вече стои в творчеството. В реализирането пардон, в създаването на един филм, който да спечели първа награда в Кан. Ето, там трябва да мерите! След това два или три „Оскара“ като допълнение!

— Някак не ми се вярва... — въздъхна жената на Седларов.

— Какво? Вие ме обиждате!

— Сакън! Не съм искала...

На Буревестников му дожаля за Севелина, наведе се и я целуна по челото.

— Спи спокойно, дете мое. Буревестников бди над тебе!

После тръгна, но се спря пред вратата на спалнята.

— Седларов, елате на доклад при мене.

— Точно това исках да ви помоля, но мислех, че сте уморен... — каза Седларов и на пръсти го последва в стаята.

Но деловият разговор не се получаваше. Седларов взе да мънка нещо с недомлъвки.

— Как да ви кажа, другарю Буревестников, неудобно е...

— Кураж, Седларов! Говорете!

— В тия дни... станахте ми някак близък... и на мен, и на жената, особено на Севелина...

— Приятно ми е да чуя това.

— Севелина е във възторг от вас! Вие просто я накарахте да разцъфне!

— Това е само началото, Седларов, само началото! С моите връзки, под мое ръководство ви чака голямо бъдеще!

— Да, и тя така казва.

— Имате нещо да ми предадете?

— Бяха тук двамата братя от цеха за гоблени. Молят за прошка...

— Нима смятат, че са били непослушни? Те не са деца! Те знаят, че прошка в тия работи няма!

— И аз смирено се присъединявам към молбата им... преди да решите... — Той остави един пакет на масата.

— Излезте, Седларов! Трудно ми е да слушам такива думи. Дългът, дългът преди всичко! Лека ноц...

Когато Седларов излезе, Буревестников разтвори пакета. Вътре имаше пачки банкноти. Той почна да ги брои. Дватамата братя се бяха представили добре.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

В същия тоя период при Гросмайстора се случиха две неща, на пръв поглед нямащи общо помежду си. По-лошото беше, че не се и опита да намери някаква връзка в частните случаи. В дългата му практика логиката за него бе всичко и съвсем съзнателно бягаше от така наречената интуиция. За отбелязване беше обаче, че с годините и натрупания опит, колкото по-добре опознаваше терена на престъпността и героите в тази вечна пиеса без антракт, толкова повече вътрешният глас, наречен интуиция, се опитваше да се обажда и дори да се налага. Смяташе това за слабост, той, който проповядваше само едно и също — вярата в човешкия разум! И съзнателно я пренебрегваше.

Последната седмица бе работил денонощно по една задача, поставена му от високо място. Чувстваше се преуморен. Беше се лишил от тази малка всекидневна радост в шах-клуба. А преумората и естеството на професията му го правеха ако не отчаян, то не и възторжен от същността на човешката природа и човека въобще. Невесели мисли се рееха в главата му. И тъкмо когато вдигаше кафето от котлона, което бе прекипяло със свистенето на парен локомотив, на вратата се почука. След миг в кабинета му влезе един мъж от неговата младост, от неговото минало, от трудните дни на началните стъпки в кариерата му, един приятел, на когото се зарадва чисто по човешки. Той остави джезвето и го прегърна.

— Седни, Михаиле. В тоя кабинет отдавна не помня да е имало посетител като теб... Кога пристигна?

— Тази сутрин. Току-що — доуточни Михаил.

След като се осведоми накратко за личния му живот, жената и децата, естествено беше да заговорят за служебните проблеми. Михаил му разказа накратко за напрегнатия летен сезон. Беше направо капнал от умора.

— Но аз не за това дойдох...

Гросмайстора скептично го погледна, после изведнъж разбра. Бе дошъл по друга работа, и то неприятна, а не да се видят. Първото радостно чувство взе да помръква. Раздели кафето в две чаши. Нямаше смисъл да удължава разговора и направо попита:

— Аз те слушам, Михаиле.

Другият възрастен едър мъж не се и опита да подхване разговор нито за миналото, нито за радости, отдавна забравени.

— Идвам по личен въпрос...

Гросмайстора внимателно го погледна с черните си очи. Михаил отегчено му разказа случая с Боряна.

— Тя каква ти е?

— Първа братовчедка. Баща ми не ми дава мира. А тя се разболя тежко. Изпадна в пълна нервна депресия. Боряна е прекрасен човек, но много наивен. Не мога по такъв личен въпрос да използвам служебното си положение. Би ли ми помогнал?

— Стига да знаех как! — каза Гросмайстора и след това попита:

— Името му е Соколинов, така ли?

— Това успях да проверя. Такъв банков инспектор не съществува.

Гросмайстора сякаш не бе го чул и повтори:

— Соколинов... от сокол...

— Вероятно не е и неговото...

Нещо в Гросмайстора трепна. Обади се този проклет вътрешен глас. Но той грубо го прекъсна. Сега пак бе сам и слушаше.

— В края на краищата престъпление няма. Въобще нищо особено няма... — каза Михаил. — Защото този човек нищо не е взел от нея, ако не смятаме една минимална сума, с която му е помогнала в началото и която е върнал! Имала е изтеглени три хиляди лева в чекмеджето на бюрото. Те са непокътнати, а най-важното — тя е уверена в неговите искрени и дълбоки чувства. Питам се дали не се е случило нещо лошо с тоя човек, въпреки че и това проверих. Такова лице няма замесено нито в углавно престъпление, нито е загинало при катастрофа от внезапна смърт.

— Значи е жив?

— Би трябвало.

— И оттогава не се е обаждал?

Михаил стана от стола и остави едно листче върху бюрото на Гросмайстора. Беше паричен запис, написан на пишещата машина. Подател нямаше. Адресът бе на името на Боряна, изпратен телеграфически от София преди две седмици.

— И забележи, че сумата е поне два пъти по-голяма, отколкото тя му е заела.

— Това, че е изпратено от София, не е гаранция, че лицето е тук.

— Но все пак е следа.

— Не бих казал...

— Извинявай, знам, че едва ли можеш да направиш нещо...
Даже ти, Гросмайстора...

Михаил стана. Приятелят му, замислен, сякаш не го забеляза.

— Соколинов... сокол...

— Довиждане.

— Почакай! Това ли е всичко?

— Има още нещо, но то сигурно няма значение... Все пак е взел нещо от къщата на Боряна.

— Какво?

— Портрета ѝ. Извадил го е от рамката и го е прибрал.

— Да, наистина странно. Въобще всичко на тоя свят е странно, докато не откриеш подбудата...

След като Михаил си отиде, Гросмайстора не можа да остане сам, за да поразмисли. Скоро започнаха да пристигат колегите му. Предстоеше съвещание. Съставът беше пъстър — криминалисти, хора от стопанската милиция, служители в районни управления. Всички бяха по-тихи от друг път. Липсваха майтапите, липсваше живот. А и видът на Гросмайстора не беше много весел. Двама сътрудници закачиха на стената огромна схема, повтаряща буквално познатата схема на Седларов. В това време вратата се откряна и се показа младият Симеонов. Той явно изпитваше неудобство. Бяха минали много месеци от нещастното му първо следствие в живота и все още изпитваше срам. А днес трябваше не само да отиде при Гросмайстора, но и да докладва. Тихо се промъкна и седна на свободния стол. Гросмайстора го погледна с интерес. Весело пламъче се появи в очите му и бързо загасна. Той потропа с пръсти по бюрото, но нямаше нужда, тъй като и без това цареше тишина.

— Нека започнем от Симеонов. Анонимното писмо се е получило в неговия район.

Симеонов стана, избърса с носната си кърпичка очилата и взе да чете:

Мили братя по оръжие и борба! Наскоро прочетох, че генерал Франко е направил огромен мавзолей на жертвите от Испанската гражданска война. Забележителен е не самият мавзолей, който сам по себе си е просто една монументална постройка, а съдържанието! Там на едно и също място са сложени костите на бойците от двете страни на барикадата. Защото смъртта примирява и най-големите противоречия. Все пак ние сме едно цяло! За какъв дявол ще съществува милицията, ако не сме ние?! Но да оставим спора за кокошката и яйцето. Сега, когато в света се говори преди всичко за мир, не е ли време и ние да потърсим ме това, което ни разделя, а това, което ни сближава, за да може тази планета щастливо да се развива!... И — „О, радост!“ — както е възкликнал навремето Шилер, смеем ли да повярваме? Първата лястовичка на мира като че се яви, за да предизвести новата пролет. И тя се яви в образа на капитан от милицията, който ни подава ръка с оглед едно по-спокойно съществуване. Този капитан, както разбрахме, събира волни пожертвования за бранителите на реда, въпреки че таксите са съобразени с възможностите ни. Е, може да има малко завишение, но приближава септември, приближава празникът на нашите славни милиционери и като си знаем, че заплатите не са бог знае какви, пък и ако прибавим и личната им притеснителност, едва ли празничната трапеза ще може да отговаря на огромния им непосилен труд!... За нас ще е радост да подпомогнем празника не само парично, но и в натура с млади крехки шилета и прасенца. Вашата лястовичка, вашият капитан, е смел човек със замаха на името, което носи, на реещата се в небесата птица. За нас е все едно дали е буревестник, или лястовица. Омръзна ни да

подпомагаме третостепенни лица, като данъчни власти и контролни органи. Щом сме един народ, една държава, нека и таксата да бъде една! Готови сме да подпомогнем според силите си социализма и неговия преден отряд — милицията! Ако всички служители са като капитан Буревестников, светът ще стане друг! С уважение — ваш до гроб верен приятел и почитател!

Симеонов свърши да чете и пак си избърса очилата.

— Чий е подписът? — попита един от сътрудниците.

— На Юлий Цезар! — троснато каза Гросмайстора и въздъхна. — Както виждате, това е обида към нас. Анонимното писмо бе разгледано от вишестоящите ръководители с нужното внимание. Касе се за опит да се дискредитира една от най-важните институции в държавата.

— Може би е някоя шега? — обади се глас.

— Не е шега! Това е съчинение, написано от нагъл човек или група хора, чувстващи се силни поради парите, които притежават. Според мен то изхожда от подземията на термитите, които бавно и системно рушат основите на сградата. Това е предизвикателство и ако не отговорим на него както трябва, значи нашето място не е тук. аз така го разбирам!

Гросмайстора даде думата на сътрудник от стопанската милиция. Изложението му бе обширно и детайлно. Картата на стената бе подробна. Описанието на производствата, хората, пласмента говореше за отлично познаване, поне що се касае до столицата и окръга. А когато се спря на разкритите престъпления и посочи цифрите на незаконните печалби, един от младите му колеги не издържа.

— А защо не затворим тая паплач?

— За да ни е мирна главата ли? — попита го един началник от стопанската милиция.

— Защо пък не?!

— Вие искате да вкарате океана в леген и да си седите край него, като пускате хартиени корабчета. Но държавата мисли по друг начин! Малките частни предприятия поне за момента задоволяват пазара с липсващи стоки, защото не всички са мошеници и не те преобладават!

Запомнете това! Държавата е преценила, че има изгода от тази дейност. Има съответните постановления и наредби. А на нас е възложено да следим те да не се нарушават.

Но всеки се попита дали милицията би могла да се справи с мощния нелегален бизнес?...

Гросмайстора заговори с глух, равен глас.

— От всичко казано дотук личи, че ние не сме се придвижили крачка напред. Нямаме нито една сигурна следа. При внимателния анализ на изложението аз стигнах до извода, че се касае не само до обида на милицията. Има и нещо повече. Мисля, че освен всичко друго, то е и донос, сигнал, както искате го наречете! И то донос срещу конкурентна фирма, група или отделно лице. Значи в лагера на противника не всичко е наред! Има едно слабо място и това е конкуренцията. Колкото и страхът да ги обединява, те са уязвими именно в тоя пункт. Не е зле да си припомним „Капитала“... Всеки от вас ще получи задача. Акцията е възложена на мен. Моля да останат Симеонов и Луканов.

Симеонов трепна.

— Седнете, приятели. Имам една идея... Смятам вие лично да я проведете!

Тя се състоеше в следното: Гросмайстора бе отгатнал, че тенденцията на нелегалното производство явно клонеше към културата: гоблени за разни национални годишнини, керамика с патриотично възпитание и така нататък... Той предложи да се внедри в едно от тези предприятия човек с известни художествени наклонности. Предложението бе прието по принцип. Но двамата не проявиха никакъв личен ентузиазъм. Гросмайстора запита Луканов не би ли се заел.

— Аз?!

— Защо не? Това, че работиш в милицията, не значи, че си лишен от талант! Вижте само какъв наплив е в Художествената академия! Хората дават мило за драго да влязат в нея!

— Благодаря, аз я заобикалям отдалеч. За последен път съм рисувал, когато бях в гимназията. В продължение на три седмици, с клечка в ръка и блок пред себе си, успях да нарисувам една къща в махалата. Надявах се, че ще оценят труда ми с една тройка. Беше леко наклонена като кулата в Пиза. Провалът дойде, когато до двуетажната

къща нарисувах триетажно куче от неопределена порода, което спокойно можеше да мине за мастодонт. Учителят по рисуване беше потресен, не намери дори една утешителна дума и направо ми лепна две минус, като добави, че човек, който не знае да рисува, е нравствен идиот!...

— Прекалил е — каза Гросмайстора.

— И аз така мисля.

— А какво ще кажеш за Симеонов?

Луканов прие възторжен вид.

— Гениално предложение! Симеонов, извърни се малко... Да, профилът е, как да кажа, като на Микеланджело или който и да е от тази плеяда...

— По-скоро Ван Гог — засмя се Гросмайстора.

— И очила! — ентусиазирано добави Луканов. — Значи художник, който изтощава най-важния орган — зрението — в името на изкуството! И ако си пуснеш брада...

— Брада няма да пусна! — заинати се Симеонов.

— Опитай, интересно е! Миналата година, като си счупих ръката, пуснах брада. Приличах на възрожденец — каза Луканов.

— Симеонов, вие сте командирован в моя помощ и смятам, че все пак нещо ми дължите... Заради мен ще пуснете брада! А подробностите ще уредите с другарите от стопанската милиция!... — каза Гросмайстора.

— О, ние ще му помогнем!

— Не ви задържам повече!

Двамата станаха. Но преди да излезе, Симеонов не се въздържа и се обърна към Гросмайстора.

— Това отмъщение ли е?

— Не, това е доверие!

Симеонов силно тръшна вратата след себе си.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

Още на другия ден Симеонов бе приет в леярната за бронзови канделабри, стил „рококо“, които успешно конкурираха най-добрите чуждестранни модели. Малкото предприятие работеше отлично. Документацията се водеше стриктно. А и собственикът не беше алчен. Плащаше хубаво и Симеонов получаваше два пъти повече от заплатата си в милицията. Наистина, като неквалифициран работник, ходеше от сутрин до вечер омазан със сажди, защото се занимаваше с духалото на пещта. Но в този период нямаше и следа от тайнствения капитан Буревестников. Бе изчезнал вдън земята. Полека-лека Симеонов взе да се примирява със съдбата си и нямаше нищо против да остане цял живот на тази добре платена работа, защото висше образование без пари е като крайцер без океан. Същия застой в работата почувства и Гросмайстора. Буревестников бе намалил своята активност и той се питаше дали въобще не си е обрал крушите, този път навреме. Тогава целият му замисъл пропадеше. Но някакво вътрешно чувство го караше да смята, че едва ли въпросният Буревестников може да се откаже от такава неразработена златна мина. Гросмайстора знаеше, че едно от най-големите качества е да можеш да чакаш и да чакаш така, както котките с часове, легнали в тревата, дебнат с примижали очи мишката и само опашката, която от време на време нервно потрепва, издава напрежението им. В дългите години на своята практика той бе изработил в себе си това чувство. Бе уверен, че Буревестников ще се обади отнякъде. Но дните минаваха и, необяснимо за Гросмайстора, той не даваше никакви признаци на живот.

Старият, опитен мъж не можеше да знае, че в този период на тишина „капитанът“ бе зает с лични проблеми. Предстоеше поредната му женитба, която не биваше да завърши с брак. Познат сценарий, който толкова пъти бе прилагал в живота си, че не предизвикваше вече у него никакви душевни терзания. Отношенията между великия учител и неопитната ученичка се развиваха, както става в живота — стар, грохнал режисьор, но със запазени мераци очарова млада,

невръстна кандидат-актриса. Те репетират денонощно и работата често пъти свършва с женитба, поради пълното изкуфяване на режисьора. Така стана с Буревестников и Севелина, с тази разлика, че той никак не бе очарован от дарбите и външността ѝ, но играеше ролята си без грешка. Съвсем естествено се стигна до годеж, тоест последната граница, която Буревестников бе определил в новото си превъплъщение. Неговото сърце бе затворено за която и да било жена на тоя свят, с изключение на Боряна. Време беше да премине в организирано отстъпление, като запази материалните придобивки. След това щеше да започне нов живот, както той го разбираше. Макар и без ентузиазъм, трябваше да изтърпи годежа. Проведе се в интимната среда на семейство Седларови по негово изрично настояване. Естествено разговорът се въртеше около бъдещата сватба. Капитанът я описа като някаква приказка. Първо, една кавалкада от леки коли, начело с „Мерцедес“, „Порше“ и всички известни марки. Тук Седларова се намеси. Тя пазила от години една кукла, купена във Венеция, за която бе дала цяло състояние. Донесе и куклата. Имаше почти човешки ръст и беше облечена пищно като Кармен. После разговорът премина към лицата, които ще поканят. Седларови изкоментираха всички що-годе прилични притежатели на частни предприятия — легални и нелегални. Набързо бяха оплутти, но с известно уважение разискваха финансовите им възможности.

— А може би вие, зетко, ще поканите своите близки?

— Да, мисля по въпроса... Но представете си как на една маса ще седнат заедно академици, директори, режисьори, актьори и, простете за израза, тази паплач?

— Ами можем да направим две сватби? — каза Седларов.

— Не е лошо като идея...

— А вашите колеги? — попита Седларов притеснено.

— Да-а-а... колегите... Бойните другари, с които сме делили последното парче хляб в студ, дъжд и кал. И не трепнахме пред врага! Ние, ветераните, които сме пример за младите!...

— Може би тях да поканим заедно с нашите! — предложи Седларова.

Буревестников иронично я погледна.

— А как практически си представяте това? — попита той, като вложи във въпроса целия си сарказъм.

Седларова дори скочи от стола.

— Ами представям си го ей така: голям ресторант, голям оркестър, голяма маса и около нея роднина — милиционер, роднина — милиционер!... Разбирате ли?

— Прекрасна гледка! Умилителна, незабравима...

Севелина влюбено го гледаше със зяпнала уста. Двамата седяха един до друг. Седларов бе доста пийнал вече и извика „горчиво“. Буревестников с усмивка се наведе и целуна годеницата си. Тя несдържано го прегърна през шията и щеше да го задуши от любов. С известно неудоволствие Буревестников се освободи от нея.

— Е, зетко, кога точно предлагаш да бъде сватбата?

— Скоро... — каза неопределено той. — Сватбата е една формалност, измислена от буржоазията. Да мине конкурсът във ВИТИЗ! Севелина да стъпи на режисьорска нога. Тогава ще се посветя изцяло на нейната кариера. Аз пия за бъдещата Фелини в киното! Пия за неповторимата Севелина Седлоева!

— Седларова — поправи го бащата, но млъкна под строгия поглед на годеника.

— За Севелина Седлоева тире Буревестникова!

— Добре, зетко, както кажеш... Може ли вече да минем към сюрприза?

— Какъв сюрприз? — попита той.

Всички станаха от масата и излязоха на двора. Там стоеше една нова, тъмна, блестяща волга, осветена специално от фаровете на пикапа. До волгата стърчеше шофьорът, който Буревестников спря на околоръстното шосе.

— Вземи, зетко, ключовете! Това е за годежа, а за сватбата... ще ахнеш!...

Той взе ключовете. Шофьорът на пикапа изтича, силно му стисна ръка и продължително я разтърси.

— Честито, честито, другарю капитан! Моите най-сърдечни благопожелания за дълъг, ама много дълъг живот и много дечурлига!

След сюрприза годежарите се разотидоха и Буревестников най-после остана сам в стаята си. Зае се да преброи парите. С ловки движения ги опаковаше. Някой почука на вратата. Бързо пъкна пачките в чекмеджето и недоволен се изправи. Влезе Седларов с леко залитаща походка.

— Прости, зетко, че така нахълтвам.

— Моля... — сухо каза той.

Седларов се стовари на стола.

— Абе... много добро не е на добро!

— Имате оплаквания?

— Ами! Никога не съм работил по-спокойно. Печалбите ми нарастват.

— Тогава?

— Абе... много добро не е на добро! Аз така знам!

— Все пак?

— Абе... нещо надушвам...

— Горе главата, Седларов! Моят план е прост. И аз вече трябва да напусна тази служба. Тя ми отнема всички душевни сили. Смятам утре да посетим едно конкурентно предприятие. Вашата задача е следната: да ангажирате хубав ресторант в София за три дни и ноци, барабар с оркестъра, келнерите и управителя.

— Ама защо толкова?

— Аз ще поканя, без изключение, от отдела за борба със стопанската престъпност всички асове, с които почнах кариерата си и вървахме рамо до рамо в трудния път, а също и младата надежда. Сега разбрахте ли?

— Разбрах.

— Свободен сте, Седларов.

Той излезе. Буревестников подозрително погледна вратата. Беше тихо. Отново отвори чекмеджето, погледна пачките, но не бе радостен. Сега извади портрета на Боряна и дълго го съзерцава. После тихо каза:

— Чакаш ли ме, Боряна, все още? Чуй гласа на твоя Буревестников! Той идва вече при тебе завинаги! Лети към теб!... Скоро, съвсем скоро...

А в това време Гросмайстора продължаваше своята къртовска работа. Тая сутрин в кабинета му влезе Симеонов в сини дочени работни дрехи, но чист и измит. На лицето му се четеше недоволство. Не каза нищо, а и шефът не му обърна внимание. Влезе един от сътрудниците и каза:

— Готово е.

— Събра ли ги?

— Чакат в залата.

— Елате с мен, Симеонов.

Когато влязоха в залата, всички потърпевши бизнесмени станаха на крака. Тук бяха и двамата братя с гоблените.

— Седнете, господа финансиста — каза Гросмайстора, — и се потрудете честно тези няколко минути! Да започваме! — обърна се той към оператора.

Всички седнаха. Операторът изгаси лампата. На екрана се появи овалът на лице. В тъмнината се чуваха гласовете на присъстващите.

— По-издължено... — каза един.

— Горее по-широко — каза друг.

— Има скули.

Бързо лицето се оформяше и дойде ред на носа.

— Орлов нос.

— Малко по-дълъг...

— Така е добре.

— Веждите? — попита операторът.

— По-изтънени и извити нагоре.

— Рунтави в средата.

— Но, другарю началник, той винаги ходеше с милиционерска фуражка — забеляза един от тях.

Върху главата на фигурата се появи милиционерска фуражка.

— А сега очите! — каза операторът.

— Черни.

— Малко придръпнати.

— Така е добре.

Симеонов бе потресен. От екрана го гледаше позната личност.

— Свалете му фуражката и сложете редки коси, вчесани нагоре! — заповяда Гросмайстора.

Нямаше грешка.

— Гунчев, Орловски, Ястребовски, Соколинов, понастоящем Буревестников! — възкликна той.

— Край! — каза операторът и запали светлината в залата.

Същата сутрин, по същото време, Буревестников посети с новата си волга предприятието за производство на осветителни тела. Като излезе от колата, пресече двора и безпогрешно се насочи към канцеларията. Когато собственикът го видя, скочи уплашен.

— Спокойно, Стефанов. Не се ли радвате? Та аз ви правя посещение на добра воля! Моля да разгледаме първо продукцията, после ще ме разведете из цеховете, после документацията и после?... Не знаете ли какво следва?

— Не знам — преглътна със сухо гърло Стефанов.

— Следва Шопен, Траурен марш. Винаги ми се стяга гърлото, като чуя началните звуци.

Влязоха в бараката и се насочиха към рафтовете. Буревестников взе една къщичка.

— Можете ли да включите шнура?

— Да, разбира се...

Едно от прозорчетата светна.

— Това какво е?

— Нощна лампичка.

— Така ли?

— Не разбирам...

— Драги Стефанов, едно емайлирано цукало, лишено от електричество, излъчва повече сияние в мрачната нощ от вашата лампичка и запомнете този цитат от Евангелието... Впрочем напоследък марксистическата наука призна съществуването на Христос, но само в качеството му на учител, или на арамейски език: Рави! Та той е рекъл: И светлината свети в тъмнината и тъмнината не може да я загаси...

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

Ястребовски бе човек, който анализираше миналото и правеше съответните изводи от него. Лежал няколко пъти в затвора, целият му съзнателен живот бе преминал мимолетно като една въздишка и не много приятно. Все пак имаше незабравими моменти!... Не, той не се разкайваше! Донякъде го беше яд за грешките, които го бяха проваляли. Често разсъждаваше по тях. Беше се и наслушал на разни истории от колегите си по съдба и стигнал до печалния извод, че колкото е по-изобретателен нарушителят на закона, толкова е по-тъп поводът, заради който се проваля и го хващат. Но този път той смяташе, че всичко бе обмислил в детайли. Парите, които имаше, щяха да му стигнат за цял живот, и то какъв — с такъв прекрасен човек като Боряна! Време беше да спре. В края на краищата като един интелигентен човек не бе ли заслужил спокойни и приятни старини?

Така тази сутрин той дълго лежа в леглото. Беше понеделник. Дали да си тръгне днес? Не, понеделник беше лош ден за него, по подобие на този на нийоркската борса, с която започна световната криза. А и два от арестите му бяха извършени в понеделник. По-добре вторник! Прекрасен ден! Завършвал е винаги с успех. И така, значи утре... Той стана от леглото, отиде в банята, избърсна се и след това взе да скатава дрехите си в три големи, нови кожени куфара. В тоя период си направи няколко нови костюма, а бельото му беше безупречно и в пълен комплект. Беше си купил пръстени, златен джобен часовник, два ръчни, златна игла за вратовръзка със сапфир, ръкавици и обувки, много обувки за различия случаи. Боряна нямаше да се срамува от него. Настани пачките по двайсет лева в черното дипломатическо куфарче. Това бе богатството, което постоянно носеше със себе си, където и да отидеше. Докато се занимаваше, в стаята влезе Седларов.

— Чукай, когато влизаш, а не обратното!

Седларов огледа куфарите. Тревога се мерна по лицето му.

— Това какво е?

— Как какво? Утре се изселвам в хотел „България“. Нали е просташко на сватбата младоженците да излязат от една и съща врата.

— Ама нали ще се жените?...

— Буревестников е със старо разбира не на бракосъчетанието и от принципите си няма да се откажа! Младоженикът пристига с кола в дома на младоженката и я взима, за да бъдат една плът и една кръв, както се изразява апостол Павел. Защото Севелина няма да бъде вече ваша собственост, а за цял живот свързана с Буревестников. Сега изясни ли ви се?...

— Значи, само така... временно...

— Лошо, Седларов, лошо. Не можете да надскочите себе си и само затова ви прощавам.

Седларов помълча и после каза:

— За днес трябва да посетите оня, с бронзовите канделабри. Пише се от голямото „добрутро“.

— Ще го екзекутирам, Седларов, за да утоля вашата кръвожадност. Богат ли е?

— Ами! Въшкар!

— Значи е почтен и все пак настоявате?

— Настоявам!

— Лошо, Седларов, лошо. С вашата свирепост доникъде няма да стигнете.

И така този понеделник, започна на пръв поглед съвсем обикновено, дори глупаво, тъй като се оформяха две случайности, които трябваше да се кръстосат по най-тъпия начин. Първо, Симеонов, който вече беше напуснал цеха, изведнъж се сети, че собственоръчно бе излял един свещник, ей така, за собствено удоволствие, и го бе забравил там. Реши да отиде да си го вземе за спомен от този, макар и безславен период в живота му. Що се отнася до Буревестников, Симеонов и почти всичките му колеги смятаха за безнадеждна появата му.

И втората случайност. Напълно успокоеният „капитан“, който на другата сутрин завинаги щеше да изчезне от хоризонта на семейство Седларови, за да потегли по мечтания красив път на семеен живот с Боряна, бе окончателно готов с багажа си и нямаше какво да прави сега. Той дори не се замисли върху това нищожно посещение в цеха за бронзови канделабри. Качи се в колата и потегли към своята Голгота.

Две коли влязоха по едно и също време в двора на цеха — черната волга на Буревестников и очуканият запорожец на Симеонов. И двамата отвориха почти едновременно вратите, и двамата ги затвориха с трясък, а после погледите им се срещнаха. Настъпи трагедията.

Буревестников бе арестуван безшумно и тривиално. Мрак се спусна над съдбата му.

В един слънчев есенен ден двама мъже седяха един срещу друг. Гросмайстора — зад бюрото, и гражданинът Гунчев — на дървения, нетапициран стол. Лицата и на двамата бяха спокойни и почти дружелюбни. Гросмайстора му бе позволил да пуши цигара и кръстоса по своя типичен начин краката си. Двамата пиеха кафе от големи чаши, приготвено лично от Гросмайстора. Гунчев се бе загледал навън през големия полуотворен прозорец. Дърветата бяха пожълтели и нямаше вятър. Едно листо бавно се откъсна надолу и падна. Той трепна. Гросмайстора замислено каза:

— Не сте лишен от способности, Гунчев, а така се получава, че действате шаблонно. Финалът на всеки ваш роман е женитба или обещание за женитба.

— Жените са особени същества, с друга психика. Малцина са мъжете, които ги разбират. Всяка жена мечтае да има дете, мъж, дом и семейство, независимо от интелигентността и способностите на ума и. Грехота ли е, че тази проста истина е открил Гунчев? Освен това аз се чувствам далеч по-добре в тяхната среда, отколкото в групата на мъжете!

— Да оставим този въпрос настрана... Искан да изтъкна по-скоро вашите финансови способности. Имате, доколкото знам, и ценз за счетоводител?

— А вие били ли сте чиновник? Впрочем глупав въпрос!... Тръгвате на работа, младеж с мечти и възможности, здраве, сила, веселост, и докъде стигате? Зверска омраза в службата, готови за пет лева разлика в заплатите да се изколят. Цял ден сметки, отчети, квитанции, разписки, кодекси, справки... Загледали ли сте се сутрин в огромните тълпи, тръгнали нанякъде? Едните, идващи от изток на запад, другите — обратно! И се питаш за какво и накъде отиват тези хора с мрачни, угрижени лица, готови да избухнат всеки момент и направят скандал за едно място в трамвая? Така всеки ден... А след

работа отиваш у дома грохнал, ядосан, освирепял и си го изкарваш на повехналата жена и мърлявите деца. И годините се изнизват... Един ден, ако дочакаш пенсия, те викат на табла в градинките, ако не я дочакаш, заспиваш сред карамфилите и някой от профкомитета ти държи слово като характеристика от „Личен състав“. Но най-ужасното е работното време... От... до... От... до... ден след ден, месец след месец, година след година, до двата квадратни метра в пръстта, и ако те попитат миг преди смъртта живял ли си, ще отговориш, без да се замисляш: Да, като говедо, тоест като чиновник! Благодаря, не съжалявам за нищо! Искях изборът да е мой! На свобода или в затвора, но изборът да е мой! И ако един ден изляза, ще трябва да помислите за пенсията ми. Все пак съм набрал доста трудов стаж по затворите...

— Интересна идея... И така, гражданино Гунчев, трябва да се разделяме.

Гросмайстора се изправи зад бюрото, но Гунчев продължаваше да седи.

— Имам още един личен въпрос...

— Боряна никога нищо няма да научи за вас!

— Вие наистина сте проникателен.

Чак сега Гунчев стана на крака, подаде ръка на Гросмайстора, но той не я стисна, а след кратък размисъл отвори чекмеджето и извади оттам портрета на Боряна.

— Вероятно бихте искали да го вземете?...

Гунчев нищо не отговори, защото не можеше. Мълчаливо протегна ръка и пхна фотографията под ризата. Успя да се овладее и се усмихна. Гросмайстора му подаде ръка. Гунчев бе трогнат.

— Благодаря — каза той.

— Довиждане — отвърна Гросмайстора.

— Сбогом.

В стаята влезе милиционер. Гунчев тръгна след него.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.